Hanımlar İçin 33 HADİS

ve açıklamaları

İSMAİL GÖRÇE

HANIMLAR İÇİN
33 HADİS
VE AÇIKLAMALARI

İSMAİL GÖKÇE

HANIMLAR İÇİN
33 HADİS
VE AÇIKLAMALARI

İSMAİL GÖKÇE

IŞIK
YAYINLARI

HANIMLAR İÇİN 33 HADİS VE AÇIKLAMALARI

Editör
Ali DEMİREL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak ve Grafik Tasarım
Nurdoğan ÇAKMAKCI

Sayfa Düzeni
Ahmet Kahramanoğlu

ISBN
978-975-278-401-7

Yayın Numarası
533

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan A. Ş.
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 22 85
Ocak 2011

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.isikyayinlari.com

İçindekiler

Giriş

Tarih boyunca kadın hakkında pek çok söz söylenmiş, onu yüceltmek uğruna ileri sürülen tekliflerin çoğu onu hoyratlaştırmış, küçük düşürmüş ve tabiat deformasyonuna uğratmıştır. Varlık zincirinde çok önemli bir halka olan kadına gerçek değerini İslâm vermiştir. İslâm'ın neş'et ettiği mutluluk çağında Allah Resûlü'nün kadınlık âlemi hakkında söyledikleri, günümüze kadar bütün tazeliği ile gelmiş ve insanlığı aydınlatmıştır.

Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*, zikrettiği söz incileriyle kadının ruhunda nasıl olgunluğa ereceğinin yollarını göstermiş, iç âlemi ile fazilete uyanmasının nasıl olacağını bildirmiştir. Kadını meleklerden daha ulvi yapan hakikatleri belirten Efendimiz, sağlıklı bir yuvada ve huzurlu bir ailede kadına ne gibi vazifeler düştüğünü ifade etmiştir. Evet, İki Cihan Serveri Efendimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bize, kadının sadece dış güzelliği ile değil onun iç zîneti olan namus, iffet, fazilet, vakar, içtimâî terbiye ve sadakati ile nasıl bir mualla mevkide bulunduğunu anlatmıştır.

Dinimizin kadına verdiği müstesna makamı öğrenme adına Allah Resûlü'nün bu konudaki ifadeleri ve tavsiyeleri önem arz etmektedir. İşte bundan dolayı, kadın ve erkek bütün gençler için hazırladığımız "*Gençler İçin 33 Hadis ve Açıklamaları*" isimli çalışmamızın ardından ağırlıklı olarak hanımlara hitap eden elinizdeki eseri yayına hazırlamış bulunuyoruz.

Eserde açıklamalarına değinilen bütün hadisler hanımlara dair nebevî prensipleri ihtiva etmektedir. Seçilen hadislerde tekrar olmamasına özen gösterdik. Konu ile ilgili hadisleri tercüme ve açıklamalarıyla sizlere arz etmeye çalıştık. Hicret hadisinde olduğu gibi hadislerin bazıları bütün Müslümanları muhatap almasına rağmen, büyük bir çoğunluğu özellikle hanımları ilgilendiren hususları ihtiva etmektedir.

Çalışma esnasında, hadis külliyatından ve kaynak eserlerden yararlanmaya, gerektiğinde hadislerin şerhlerine de bakmaya özen gösterdik. Değerlendirmeye tabi tuttuğumuz hadislerin başka boyutları olsa da, biz onları daha çok hanımlara hitap etmesi açısından, kadınlara yönelik tavsiye ve bilgiler çerçevesinde ele almaya gayret ettik. Daha geniş bir şekilde açıklamanın mümkün olduğu hadislerin değerlendirilmesinde eksiklik olduğu tasavvur edilmesin diye bu çalışmada yer alan hadislerin açıklamalarına bu açıdan baktığımızı özellikle belirtmek istiyoruz.

Kitapta ele alınan hadisler ve konular dolayısıyla dikkat çekilmesi gereken birkaç husus olduğunu düşünüyoruz. Bunlardan ilki, dinin prensiplerinin sadece kadınlara yönelik olmayıp erkekleri de ilgilendirdiğidir. Bu eserde mevzubahis olan başlıklar kadınlar özelinde işlenen konulardır. Mesele "siz" ve "biz" yaklaşımından öte Efendimiz'in ve dinin ne söylediğidir. Dolayısıyla kadınlara hitaben hatırlatılan vazife ve sorumluluklar sadece onların dikkatini çekme değil aksine her kesimden mü'minin dini yaşama ve yaşatmada hassas olması, üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesi çağrısıdır. Kendi hayatına dikkat etmeyen ve Allah karşısında hangi pozisyonda bulunduğunu hatıra dahi getirmeyen erkeklerin sadece kadınlar özelinde zikredilen hadisleri hatırlayıp eşlerine tahakküm edasıyla yaklaşması doğru değildir. Herkes kendi payına düşen vazife ve sorumlulukları yerine getirmek için çalışmalı, bir makinenin çarkları gibi işleyen nizama ters davranan –ister

bayan ister erkek- kim olursa dikkati çekilmeli ve sırat-ı müstakim çizgisine yönlendirilmelidir. Daha açık bir ifadeyle aile reisi olan bey, şahsi hayatında dinin kendisinden beklediği ilkelere riayet ettiği ölçüde eşinden fedakârlık beklemeli, meseleye sadece kendi tarafından bakarak dinin prensiplerini de arkasına alarak hanımına köle muamelesi yapmamalıdır. "Arife işaret yeterli" diyerek konuya bu kadar temas etmekle iktifa ediyoruz.

İkinci bir husus elinizdeki çalışmada yer alan hadislerin, kadınların haklarını değil de ağırlıklı olarak vazifelerini ve sorumluluklarını hatırlatan hadisler olması, tenkide kapı aralayabilir. Ne var ki bu konuda iradi bir tercihte bulunmamış ve sadece hak ve sorumlulukları hatırlatan hadisleri kitaba alma gibi bir önyargı ve kabulümüz hiçbir zaman olmamıştır. Belki bu sonucu, hadis kitaplarında zikredilen hadislerin ağırlıklı olarak bu minvalde olmasına bağlamanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Gayret bizden, hak ve hakikati kalplere duyurmak Cenâb-ı Hak'tandır.

İsmail GÖKÇE

2010 / İstanbul

1

Cennet Annelerin Ayakları Altındadır

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ جَاهِمَةَ السُّلَمِيِّ قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي كُنْتُ أَرَدْتُ الْجِهَادَ مَعَكَ أَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ قَالَ وَيْحَكَ أَحَيَّةٌ أُمُّكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ ارْجِعْ فَبَرَّهَا ثُمَّ أَتَيْتُهُ مِنْ الْجَانِبِ الْآخَرِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي كُنْتُ أَرَدْتُ الْجِهَادَ مَعَكَ أَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ قَالَ وَيْحَكَ أَحَيَّةٌ أُمُّكَ قُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَارْجِعْ إِلَيْهَا فَبَرَّهَا ثُمَّ أَتَيْتُهُ مِنْ أَمَامِهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي كُنْتُ أَرَدْتُ الْجِهَادَ مَعَكَ أَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ قَالَ وَيْحَكَ أَحَيَّةٌ أُمُّكَ قُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ وَيْحَكَ الْزَمْ رِجْلَهَا فَثَمَّ الْجَنَّةُ.

Muaviye İbn Câhime (radıyallahu anh) rivayet ediyor:

"Resûlullah'ın yanına geldim ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın rızasını ve ahiret yurdunu umarak seninle beraber cihada çıkmak istiyorum.' dedim. Bunun üzerine O (sallallahu aleyhi ve sellem) 'Çok yazık, kendine yazık ettin. Annen sağ mı?' diye sordu. Ben de 'Evet, ya Resûlallah' dedim. Bana 'Dön git ve annenle ilgilen.' dedi. Bir müddet sonra ben yine bir fırsatını bulup başka bir yönden O'na yaklaştım ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın rızasını ve ahiret yurdunu umma niyetiyle seninle beraber cihada çıkmak

istiyorum.' dedim. Bana tekrar 'Yazıklar olsun sana!' dedi ve 'Annen sağ mı?' diye sordu. Ben de 'Evet, ya Resûlallah.' dedim. Yine 'Dön git ve annenle ilgilen.' dedi. Ben niyetimde ısrarcı olduğumdan dolayı bu sefer Resûlullah'ın ön tarafından gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın rızasını ve ahiret yurdunu umma niyetiyle seninle beraber cihada çıkmak istiyorum.' dedim. O (sallallahu aleyhi ve sellem) bana tekrar 'Çok yazık, kendine yazık ettin. Annen sağ mı?' diye sordu. Ben de 'Evet, ya Resûlallah.' dedim. Bu sefer bana 'Kendine yazık ediyorsun. Git ve annenin ayaklarına yapış. Zira Cennet annelerin ayakları altındadır." diyerek karşılık verdi.

(Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/435;
Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebir*, 7/362; İbn Mâce, *Cihad* 12; Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, 1/335, hadis no: 1078)

Açıklama

Annelik, bir kadının en güzel ziyneti ve adeta başında taşıdığı nurdan bir taçtır. Anne bir şefkat kahramanıdır. O, kullarına rahmetle muamele etmeyi ilke edinen Yüce Rabbin rahmetinin tecelli ettiği en donanımlı bir aynadır. Analar, Allah'ın ahlâkıyla bezenmiş varlıklar olduklarından istemeden verir, yaptıklarından ötürü yavrularından karşılık beklemez ve Rabbin kullarını düşündüğü gibi yavrularının üzerine titrer, onlarla sevinir ve onların başlarına gelen dertlerle iki büklüm olurlar. Çocuğunun neşteri altında ciğeri delik-deşik edilen annenin bıçağı eline kaçırıp da "Anam!" diye inleyen kanlı katil oğlunun koluna "Kuzum!" çığlıklarıyla sarılmasının hikâye edildiği bir menkıbe, annenin bu duyarlılığını ifade etmesi açısından ne kadar manidardır.

Hayatını şefkat ve fedakârlık dantelâsı üzerinde ören bu muallâ varlığa Allah Teâlâ Kur'ân'da çok müstesna bir yer ayırmış ve kendisine ortak koşulmasını yasakladıktan sonra

anne-babaya saygı ve hürmette kusur edilmemesi emrini vermiştir. (*İsrâ Sûresi, 17/23*) Annesini razı edenin Allah'ı da razı etmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Zira Peygamberimiz cennete ulaşmak isteyenlere yol gösterirken bir defasında "Cennet annelerin ayakları altındadır." demiş, bir başka seferinde ebeveyni cennetin orta kapısı olarak nitelemiş ve çocukların o kapıyı iyi kullanıp cennet ülkesine kavuşmalarını önemle tavsiye etmiştir. (Tirmizî, *Birr* 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 5/19.) Bir başka zaman ise "Anne ve babasına veya onlardan sadece birine yaşlılık günlerinde yetişip de cennete giremeyen kimseye yazıklar olsun, yazıklar olsun, yazıklar olsun!" (Müslim, *Birr* 8; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 2/346) diyerek yaşlı ana ve babasını son günlerinde mutlu ve razı edemeyip cennete girme fırsatını tepenlere sitemler etmiştir.

Annelerimiz Allah'ın bizlere emanet ettiği en değerli varlıklardır. Onların bizi küçüklüğümüzde yüksünmeden beslemeleri ve ihtiyaçlarımızı gidermelerine mukabil biz de onlara hayırla mukabele etmeli, gönüllerini hoş kılmalı ve hayır dualarını almayı başarmalıyız. Zira annelerin duaları makbuldür. Bize ettikleri samimi dualar, Allah huzurunda güveneceğimiz en önemli referanslardan olacaktır. Evimizde bulunan bu talih kuşunu ürkütmemeli, kadife ellerinden arş-ı Rahman'a uzanan dualar yükseltmeli ve adeta anamızın ayaklarının altında paspas olmalıyız. Unutmayalım ki Allah, her zorluğun peşinden bir kolaylık ihsan eder. Yaşlı annelerimize ve babalarımıza bakmak zor olsa da mademki sonunda cennet var, sabretmeli ve ne yapıp edip ebeveynimizin rızalarını tahsile çalışmalıyız. Zira yerine göre ananın rızasını tahsil etmek hacdan, umreden, hicretten ve hizmet etmekten de önde gelen bir ibadettir. Kucağımıza bırakılmış böylesine değerli bir hazineyi zayi etmemeli ve bu sermayeyi iyi kullanabilmeliyiz.

Allah, annelerimizi kıyâmet sabahında Zâtı'nın ışıklarıyla aydınlatsın! Onların dünyevî ve uhrevî gelecekleri, cennetin cuma yamaçları gibi neşeli ve vuslatları da kutlu olsun!

2

Sırrı İfşâ Etmemek

إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى الْمَرْأَةِ وَتُفْضِي إِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا.

"Kıyamet gününde Allah Teâlâ'ya göre en fena insan, hanımıyla mahremiyetini paylaştıktan sonra onun sırrını ifşâ eden kimsedir."

(Müslim, *Nikâh* 123, 124. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Edeb* 32)

Açıklama

Birbirine yabancı iki insanın aynı yastığa baş koyarak hayatlarını birleştirmeleri ve en mahrem şeyleri birlikte yaşamaları evliliğin gereklerinden biridir. İslâm ahlâkına göre insanların sırlarını başkalarıyla paylaşması ve umuma bildirme si ise çirkin bir davranıştır. Hele bu sırlar eşler arasında vaki olan sırlar ise durum çok daha hassas ve titiz bir hâl almış demektir. Eşlerin karşılıklı sorumluluklarından biri de aralarındaki sırları başkalarına ifşâ etmemektir. Dolayısıyla eşler yatak odasında yaşananları başka hiçbir kimse ile paylaşmamalıdır. Zira Efendimiz eşler arasındaki ilişkiye ait sırların gizli kalmasını ve yatak odasında geçenlerin dışarıda anlatılmamasını istemiş, bu sırrı ifşâ edenleri "insanların kötüsü" ve "şeytan" olarak nitelemiştir. (Buhârî, *Nikâh* 69; Müslim, *Talâk* 26)

Hasan Basri'nin (rahmetullahi aleyh) rivayetine göre Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) (erkeklere): "Sizden biri eşiyle yalnız iken aralarında geçen şeyleri anlatır mı?" diye sorunca cemaat susmuş; dönüp aynı soruyu kadınlara sorduğunda ise içlerinden biri "Evet Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar anlatıyorlar." diye karşılık vermiştir. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Böyle yapmayın! Şüphesiz bunun misali; bir şeytanın diğer şeytanla karşılaşınca yol kenarında ona saldırması ve insanların da onları seyretmeleri gibidir." (Bkz.: Müslim, *Nikâh* 123; Ebu Davud, *Edeb* 37. Ayrıca bkz.: Elbânî, *Âdâbu'z-Zifâf*, s.71, *Tuhfetul Arus* (256))

Evli çiftlerin yaşadıkları en mahrem duygu ve davranışları paylaştıktan sonra aralarında olanı biteni, "Ben şöyle yaptım, o böyle davrandı." şeklinde başkalarına anlatması ve ona buna nakletmesi emanete hıyanettir. Emanete hıyanet ise dinimizin şiddetle yasakladığı pek çirkin bir huydur. Cinsî yakınlık sırasında eşiyle aralarında geçen söz ve davranışları başkasına anlatmak bir teşhirciliktir ve son derece ahlâksız bir davranıştır.

Vaktiyle bir zât hanımını boşayacağını söylediğinde, çevresindekiler boşanmasının sebebini sorarlar. O edepli kişi:

– Eşimin kusurlarını sizinle nasıl paylaşabilirim, diye cevap verir. Hanımını boşadıktan bir süre sonra aynı kişiler o zatı ziyaret ederler ve yine o soruyu sorarlar. O da bu sefer şöyle cevap verir:

– Yabancı bir kadının kusurlarını size nasıl söyleyebilirim?

İşte biz de o meçhul zat gibi vakar ve şahsiyetimizi zedeleyecek davranışlara girmemeli, edeb ve hayâmızla örnek olmalıyız.

3

Cennet'in En Faziletli Kadınları

أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ وَآسِيَةُ بِنْتُ مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ وَمَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُنَّ أَجْمَعِينَ.

"Cennet ehlinin en faziletli kadınları: Hatice binti Huveylid, Fâtıma binti Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), firavunun hanımı Âsiye binti Müzâhim ve Meryem binti İmrân'dır (Allah hepsinden razı olsun)."

(Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/68, 284;
Beyhaki, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/93; Hâkim, *el-Müstedrek*, 11/62; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 16/260)

Açıklama

Peygamberimiz bir defasında yere dört çizgi çizmiş ve bunun ne anlama geldiğini yanındakilere sormuştur. Onlar "Allah ve Resûlü şüphesiz ki daha iyi bilir." cevabını verince Allah Resûlü yukarıdaki hadisi zikrederek kadınlar içinde özellikle bu dört kişiyi nazara vermiş ve onların cennet kadınlarının sultanları olacağını beyan etmiştir. Şimdi bu müstesna insanları kısaca tanımaya çalışalım.

1. *Hatice binti Huveylid*: Hz. Hatice, Efendimiz'in ilk eşidir. Peygamberimizin -Mâriyâ'dan doğma oğlu İbrahim dışındaki- altı çocuğuna annelik yapan kadın Hz. Hatice'dir. Hatice'nin üstün iffeti sebebiyle İslâmiyet'ten önce "temiz" manasında "Tâhire" lakabıyla anıldığı bi-

linmektedir. "Kübrâ" sıfatı ise Resûl-i Ekrem'in en büyük hanımı olması sebebiyle daha sonraki dönemlerden itibaren kullanılmıştır.

Bu yüksek karakterli, civanmert ve fedakâr kadın Peygamberimiz'e hem çok iyi bir eş hem de dava arkadaşı olmuştur. Allah Resûlü vahyin verdiği ağırlık ve heyecanla Hira'dan titreye titreye döndüğünde ona ilk sahip çıkan insan Hatice annemiz olmuş ve kendisine hem maddi hem de manevi açıdan kucak açmıştır. Bunun yanında Efendimiz'i, akrabası Varaka bin Nevfel'e götürmüş ve başına gelen bu yeni hadisenin mahiyetini anlamada Allah Resûlü'ne yardımcı olmuştur. O gün için Mekke'nin zenginlerinden biri olan ve civardaki ülkelere kervanlar gönderecek kadar kudretli olan bu kadın, Müslüman olduktan sonra her şeyiyle Efendimiz'e teslim olmuş ve varını yoğunu Allah yolunda feda etmiştir. Peygamberimiz de ona karşı çok vefalı davranmış ve ömrü boyunca her vesileyle eşini ve onun akrabalarını unutmamıştır. Allah da bu güzel kadını daha dünyada iken cennetle müjdelemiş ve ona cennette bir saray ihsan edeceğinin muştusunu vermiştir.

2. Fâtıma binti Muhammed: Peygamberimiz'in en küçük kızı olan Hz. Fâtıma Allah Resûlü'nün vefatından sonra geride kalan tek çocuğudur. O da bir kaç ay sonra vefat etmiştir. Hicretin ikinci yılında Hz. Ali ile evlenmiştir. Bu evlilikten Hasan, Hüseyin, Ümmü Gülsüm, Zeyneb ve Muhassin isimlerinde beş çocukları olmuştur. Efendimiz'in nesli Hz. Fâtıma'nın çocukları vasıtasıyla devam etmiş ve kıyamete kadar gelecek seyyid ve şerifler bu tertemiz ve saf menbadan fışkırmıştır. Resûl-i Ekrem, Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'yi ve çocukları Hasan ile Hüseyin'i abasının altına alarak, "Allahım! Bunlar benim ehl-i beytimdir; onları kötülüklerden koru ve kendilerini tertemiz kıl!" diye dua etmiştir.

Hz. Fâtıma'ya "beyaz, parlak ve aydınlık yüzlü kadın" anlamında Zehrâ lakabı verilmiş, ayrıca "iffetli ve namuslu kadın" anlamında "Betûl" diye de anılmıştır. Fâtıma annemiz

fedakârlık ve sabır timsali bir kadındır. Uhud Gazvesinde on hanımla birlikte gazilere yiyecek ve su taşımış, yaralıları tedavi etmiştir. O gün Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) dişinin kırılması üzerine yüzündeki kanları temizlemeye çalışmıştır. Kanın dinmediğini görünce bir hasır parçasını yakıp küllerini Resûlullah'ın yüzüne bastırmak suretiyle akan kanı durdurmayı başarmıştır. Hz. Fâtıma, kadın cenazelerinin erkeklerinki gibi üzerine örtülen bir kefenle sarılmış olarak herkesin gözü önünde bulunmasından rahatsız olduğunu Esma binti Umeys'e söylediğinde Esma ona Habeşistan'da cenazelerin tabut içinde taşındığını anlatmış, bunun üzerine Fâtıma kendi cenazesinin de böyle taşınmasını vasiyet etmişti. Nitekim onun cenazesi Esma binti Umeys'in tarifi üzerine yapılan tabutla taşınmıştır.

Resûlullah'ın terbiyesiyle yetişen Hz. Fâtıma, O'nun hem hayâ ve edep gibi özelliklerine, hem de konuşma tarzından yürüyüşüne kadar birçok vasfına sahip oldu. Babasının uygun gördüğü hayat tarzını benimseyerek O'nun gibi sade yaşadı. El değirmeninde un öğütmekten usanan Hz. Fâtıma ile kuyudan su çekip taşımaktan yorulduğunu söyleyen Hz. Ali bu hususta Efendimiz'den (sallallahu aleyhi ve sellem) yardım istemeye karar verdiler. Hz. Fâtıma Medine'ye bir savaş esirinin geldiğini duyunca babasına giderek ondan kendisine ev işlerinde yardım edecek bir hizmetçi talep etti. Resûlullah da esiri, mescidde yatıp kalkan fakir müslümanların (ehl-i Suffe) ihtiyaçlarını karşılamak üzere satacağını, bu sebeple kendisine bir hizmetçi veremeyeceğini, buna karşılık yatağa girdiği vakit otuz üçer defa "Sübhânallah, Elhamdülillah, Allâhüekber" demesinin istediği hizmetçiden kendisi için daha hayırlı olacağını söyledi. Bu güzel vasıfları sebebiyle Resûl-i Ekrem, Fâtıma'yı görünce sevinir, kendisini ayakta karşılar, elini tutarak yanaklarından öper, ona iltifat edip yanına veya kendi yerine oturturdu. Babası kendi evine gelince Fâtıma (radıyallahu anhâ) da O'nu aynı şekilde karşılayıp ağırlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sefere giderken aile fertlerinden

en son Fâtıma ile vedalaşır, seferden dönünce de ilk olarak onunla görüşürdü. Kadınlardan en çok Fâtıma'yı, erkeklerden de Ali'yi sevdiğini söyleyen Resûl-i Ekrem, "Fâtıma benim bir parçamdır, onu sevindiren beni sevindirmiş, onu üzen de beni üzmüş olur." ve "Bana melek gelerek Fâtıma'nın cennetliklerin hanımefendisi olduğunu müjdeledi." demiştir.

3. Âsiye binti Müzâhim: Firavun'un hanımı olan bu asil kadını Kur'ân şöyle yâd eder: "*İman edenlere ise Allah, Firavun'un eşini misal getirir. O vakit bu Hatun şöyle niyaz etmişti: "Ya Rabbî! Sen kendi nezdinde, cennette benim için bir konak yaptır, beni Firavun'dan ve onun kötü işinden kurtar, beni bu zalimler gürûhundan halas eyle!*" (Tahrîm Sûresi, 66/11)

Elmalılı Hamdi Yazır bu ayetin tefsirinde şu açıklamayı yapar: "Demek ki herkes kendi amelinden mes'ul olduğu için kötü kocaların eline düşmüş bulunan yüksek kadınlar her tehlikeye rağmen fenalıktan sakınarak Allaha karşı iman ve ihlâslarını muhafaza ettikleri surette kocalarının fenalığından mes'ul olmazlar. Allah onları sonunda kurtarır."

Nil nehrine bırakılan Hz. Musa'yı gördüğünde onun sarayda büyütülmesini ve gerekirse evlat edinilmesi fikrini öne süren, Firavun'un sahte ilahlığına karşı çıkıp onu kabul etmeyen ve eşinden gördüğü eza ve cefa yüzünden hayatını şahadetle noktalayan bu kadın, hem Kur'ân'da hem de hadislerde anılmakta ve müminlere örnek bir hanım olarak takdim edilmektedir.

4. Meryem binti İmrân: Hz. İsa'nın annesi olan Hz. Meryem, İslâm'da üstün nitelikleri sebebiyle yüceltilen, iffet ve itaat simgesi bir şahsiyet olarak kabul edilir. Meryem adı Kur'ân-ı Kerîm'de otuz dört yerde geçmekte, ayrıca Kur'ân'ın on dokuzuncu sûresi bu isimle anılmaktadır. Hz. Meryem, Kur'ân'da ismiyle anılan yegâne kadındır. Kur'ân'da ve hadislerde en çok övülen kadınların başında gelen Hz. Meryem iffet, ismet ve takva gibi

faziletleri kendinde toplamış bir şahsiyettir. Hz. Meryem bedenî ve ruhî saflığı, kendini Allah'a ibadete adaması, iffet ve namusunu koruması sebebiyle "Betûl" olarak adlandırılmıştır. Betûl vasfı, manevî mükemmellikle birlikte fizikî güzelliği de ifade ettiğinden Hz. Meryem, zamanının en güzel ve en mükemmel kadını olarak da tanımlanmaktadır.

Dikkat edildiğinde görülecektir ki Efendimiz'in zikrettiği bu dört devasa kadının ortak vasıfları iffetleri konusunda çok hassas olmaları ve Allah yolunda ortaya koydukları fedakârlık ve adanmışlıktır. Bu dört mümtaz ruh, mümin hanımlar için rehber insanlardır ve kıyamete kadar gelecek müminelere numune olacak yüksek karakterlerdir. Bu dört şahsiyette bulunan yüce vasıflarla bezenen talihli hanımlar, inşaallah, Allah'ın rızasına giden yola girmiş olacak ve "Kişi sevdiğiyle beraberdir." hakikati ışığında sonsuz hayatta bu güzel insanlarla beraber olacaklardır… Böyle bir saadete eren hanımlara müjdeler olsun!

4

Beraberce Gece İbadetine Kalkma

رَحِمَ اللهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ، فَصَلَّى وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ،
رَحِمَ اللهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ، وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَإِنْ أَبَي نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ

"Geceleyin kalkıp namaz kılan, hanımını da kaldıran, kalkmazsa yüzüne su serperek uyandıran kimseye Allah merhamet etsin. Aynı şekilde geceleyin kalkıp namaz kılan, kocasını da uyandıran, uyanmazsa yüzüne su serperek uykusunu kaçıran kadına da Allah merhamet etsin."

(Ebû Dâvûd, *Tatavvu* 18, Vitir 13. Ayrıca bk. Nesâî, *Kıyâmü'l-leyl* 5; İbn Mâce, *İkâmet* 175)

Açıklama

Eşler arasındaki beraberliği ve birlikteliği ifade etmek için "hayat arkadaşlığı" ve "bir yastıkta kocamak" gibi ifadeler kullanılır. Bu ifadeler uzun yıllar hayatı beraber paylaşmayı, acı-tatlı günleri birlikte yaşamayı anlatmaktadır. Mümin erkekler ve mümin kadınlar için düşünüldüğünde hayat sadece bu dünyadan ibaret değildir. Onların hayatı yalnızca dünyayı değil ahiret hayatını da içine almaktadır. Dolayısıyla onlar dünya hayatının acı-tatlı günlerini birlikte yaşayacakları gibi sonsuz hayatı da birlikte paylaşacaklardır. Şüphesiz bu uzun yolculukta eşler birbirine yardımcı olmak zorundadır. Nasıl bir eş rahatsızlanınca diğeri onun yardımına koşar, ihtiyaçlarını görürse; ahiret hayatına hazırlık

sürecinde de eşler birbirine ve diğer aile fertlerine destek çıkmak zorundadır. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabeden Ebû Zerr'e ahiret yolculuğuna hazırlık sadedinde şu önemli hatırlatmalarda bulunur: "Gemini bir kere daha elden geçirerek yenile, çünkü deniz çok derin. Azığını tastamam al, şüphesiz yolculuk pek uzun. Sırtındaki yükünü hafif tut, çünkü tırmanacağın yokuş sarp mı sarp. Amelinde ihlâslı ol, zira her şeyi görüp gözeten ve hakkıyla değerlendiren Rabbin senin yapıp ettiklerinden de haberdardır." (Deylemî, *el-Müsned* 5/339)

İşte bu sözlerde açıkça ifade edildiği gibi ahiret yolculuğu çok çetin ve meşakkatli bir yolculuktur. Bu sonsuzluk ülkesine seyahat etmeden önce gerekli hazırlıkları tam tekmil yerine getirmeye çalışmalı ve bu konuda başta hayat arkadaşımız ve çocuklarımız olmak üzere herkesi uyarmalıyız. Bundandır ki Allah Resûlü özellikle Ramazan aylarının son günlerinde bütün ailesini gece ibadetine kaldırır ve onların da vakitlerini ibadet ve zikirle geçirmelerini istemiştir.

Peygamberimiz gece namazı veya sabah namazı münasebetiyle birbirlerini uyandırmak için çabalayan eşlere merhamet duasında bulunarak, Allah'ın böyle çiftlere rahmetiyle muamele etmesini niyaz ediyor. Eşimizi ve çocuklarımızı tatlı uykularından uyandırmaya belki ilk anda gönlümüz elvermez ve onları rahatsız etmekten çekiniyor olabiliriz fakat uzun vadede ve ahiret hayatı düşünüldüğünde bu gibi konularda gevşeklik göstermek, Allah'ın merhametinden daha fazla merhametli olmaya çalışmak aleyhimize bir davranış olmaktadır. Her şeye rağmen belki tatlı uykularımız bölünecek, keyfimiz kaçacak ama gecenin karanlık saatlerini teheccüdün ve sabah namazının aydınlığıyla nurlandırmakla Allah'ın çok hoşuna giden bir davranış yapmış olacağız. Buna binaen Cenâb-ı Hak birbirlerini hayır yolunda teşvik eden eşleri ve aileleri rahmeti, bereketi, feyzi ve inayetiyle kucaklayacağını müjdelemektedir.

Başka bir hadiste Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) *"Bir kimse geceleyin hanımını uyandırır da beraberce veya her biri kendi başına iki rek'ât namaz kılarlarsa, Allah'ı çok anan erkekler ve kadınlar arasına yazılırlar."* buyurmaktadır. (Ebû Dâvûd, Tatavvu 18, Vitir 13. Ayrıca bk. İbn Mâce, İkâme 175) Allah Teâlâ kendisini çokça anan erkek ve kadınlara hazırladığı sürprizleri müjdeleyen âyette ise şöyle buyurmaktadır: *"...Allah'ı çok anan erkekler ve kadınlar var ya, Allah bunlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."* (Ahzâb, 35)

Bediüzzaman'ın "*Ne mutlu o kocaya ki; kadınının diyanetine bakıp taklit eder, refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.*

Bahtiyardır o kadın ki; kocasının diyanetine bakıp "Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim." diye takvâya girer.

Veyl o erkeğe ki; sâliha kadınını ebedî kaybettirecek olan sefâhete girer. Ne bedbahttır o kadın ki; müttaki kocasını taklit etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder!

Binler veyl o iki bedbaht zevc ve zevceye ki; birbirinin fıskını ve sefâhetini taklit ediyorlar. Birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar!" (24. Lem'a) dediği gibi bahtiyar eşler birbirlerine ahiret adına destek çıkan ve diyanet yolunda beraber yürüyen eşlerdir. Allah bu saadeti hepimize nasip etsin (Âmîn).

5

Halvet Ölüm Demektir

إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟
قَالَ: اَلْحَمْوُ الْمَوْتُ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve selem) şöyle buyurdu:
"(Yanında mahremi bulunmayan) Kadınların yanına girmekten sakının!"
Bunun üzerine ensardan birisi: "Ey Allah'ın Resûlü! Kocanın erkek akrabası hakkında ne dersiniz?" dedi. "Onlarla halvet, ölüm demektir." buyurdu.

(Buhârî, Nikâh 111; Müslim, Selâm 20. Ayrıca bk. Tirmizî, Radâ' 16)

Açıklama

Halvet, birbiriyle evlenmesinde dinen engel bulunmayan bir erkekle bir kadının, kimsenin göremeyeceği bir yerde baş başa kalmaları demektir.

İslâm dini günaha giden yolları kapatmak için özel tedbirler almış ve –tabiri caizse- daha testi kırılmadan yapılması gerekenler üzerinde hassasiyetle durmuştur. Bu noktada Kur'ân'ın "Zina etmeyin!" şeklinde değil de "Zinaya yaklaşmayın!" (İsrâ, 17/32) ikazı yapması da son derece önemlidir.

İslâm'ın ortaya koyduğu bu ilke ışığında birbiriyle evlenmesi mümkün olan kadın ile

erkeğin kapalı ve kimsenin görmediği mekânlarda yalnız kalmaları doğru karşılanmaz. Zira Peygamberimiz "Bir kadınla erkek yalnız kaldığında üçüncüleri şeytan olur." (Müslim, Hac 1341; Tirmizi, 2165, 2254; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/18, 26, 3/446; Beyhaki, *Sünen-i Kübra*, 7/91) buyurmuş ve şeytanın böyle zemin ve saatleri kolladığını haber vermiştir.

Bir başka hadisinde Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) "Hiçbiriniz, yanında mahremi bulunmayan bir kadınla baş başa kalmasın." (Buhârî, *Nikâh* 111, Cihâd 140; Müslim, Hac 424. Ayrıca bk. Tirmizî, Radâ' 16, Fiten 7) buyurmuş ve gerek erkek gerekse kadınların bu konuda son derece hassas olmalarını istemiştir.

Burada yeri gelmişken şunu ifade edelim ki her an herkesin girebileceği ve görebileceği okul, hastane, iş yeri ve benzeri ortamlarda kapılar kilitli ve perdeler kapalı olmadığı sürece veya başkalarının da bulunduğu yerlerde baş başa kalmak halvet sayılmaz. Ancak ne olursa olsun bu konuda hassas olmak gerekir. Bu baş başa kalmalarda kadının yanında evlenmesi haram olan bir erkeğin bulunması durumunda halvetten bahsedilemez ve böyle bir beraberliğin dinimize göre sakıncası yoktur.

Yukarıda konu başlığı yaptığımız hadiste özellikle vurgulanan husus kadının "akraba ve yakındır" deyip de mahremiyet çizgilerini ihlal etmemesi; eşinin kardeşi, yeğenleri gibi insanlarla evde yalnız başına kalmamaya özen göstermesidir. Zira böyle mahzursuz ve masum gibi düşünülen nice süreçler Allah muhafaza kötü bir şekilde neticelenmiş ve pek çok yuva dağılmıştır.

Akrabalığın verdiği rahatlıkla her zaman eve girip çıkma imkânına sahip olan yakınlar daha fazla tehlike durumu taşımaktadırlar. Efendimiz çok açık konuşmuş ve kocanın erkek kardeşi, yeğenleri, amcası ve amca çocukları gibi yakın erkek akrabalarını, ilerisi ölüme

götürecek tehlike ortamını oluşturmakta son derece riskli görmüştür. Bu şekilde birbirine yakın olanların bu konuya herkesten fazla dikkat etmeleri, halvetten kaçınmaları gerekir. Hem bu gibi durumlarda maalesef çok iyi niyetli olunsa bile, insanların dedikodularından kurtulmak mümkün olmamaktadır. Özellikle eşin askerlik, yurt dışında çalışmak ve uzun yolculuklara çıkmak gibi sebeplerle evden ayrı kalması durumlarında, söz konusu tehlike çok daha büyümektedir. Onun için gerek eşin yakınları ve gerekse geride kalan eş, konuya son derece dikkat etmeli, dedikodulara girilmesine müsaade etmemelidir. Zira meselenin önemsenmediği ailelerde büyük perişanlıkların yaşandığı vakıadır. Peygamberimiz bu konuya temas eden bir hadislerinde "Cihada çıkan erkeklerin geride bıraktıkları hanımları, cihada çıkmayan erkeklere kendi anneleri gibi haramdır. Bunlardan bir erkek, mücâhidlerden birinin ailesinin bakım görümünü üzerine alır da hıyanet ederse kıyamet günü bu adam durdurulur, o mücâhid bunun amelinden dilediğini alır." dedikten sonra yanında bulunanlara dönerek "Ne zannediyordunuz?" cümlesini söylemiş ve namus ve iffet konusundaki yanlışlıkların cezasının şiddetli olacağını beyan etmiştir. (Müslim, *İmâre* 139. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Cihâd* 11; Nesâî, *Cihâd* 47, 48)

Cenâb-ı Hak cümlemize Hz. Yusuf ve Hz. Âişe gibi iffet dolu bir hayat yaşamayı nasip etsin. (Âmîn)

6

Hediyeleşmeye Teşvik

يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسَنَ شَاةٍ.

"Ey müslüman kadınlar! Komşu hanımlar birbiriyle hediyeleşmeyi küçümsemesin! Alıp verdikleri şey bir koyun paçası bile olsa!.."

(Buhârî, *Hibe* 1, *Edeb* 30; Müslim, *Zekât* 90. Ayrıca bk. Tirmizî, *Velâ* 6)

Açıklama

Hediyeleşmek sünnettir ve insanlar arası ilişkilerin sıcak kalmasında, yeni dostlukların kurulmasında önemli bir tesiri vardır. Hele komşulukta ve komşular arasındaki sevgi ve hürmetin devamında hediyeleşmenin ehemmiyeti çok daha büyüktür. Hediye gönüllerdeki dargınlığı yok eder, kırık kalpleri tamir eder. Aynı mahalle ve sokakta yaşayan komşuların zaman zaman bir takım problemler yaşaması ve aralarında anlaşmazlıkların çıkması son derece doğaldır. Aynı mekânları ve zamanları paylaşmak insanları ülfete sevk edebilir ve bu duygu zamanla en yakınımızdaki insanların değerini ve kıymetini gözümüzde küçültebilir. Bu ülfeti yıkmanın ve dostluk hislerini canlı tutabilmenin en pratik ve tesirli yollarından biri de hediyeleşmedir. Komşular birbirlerine hediye verdikçe aralarındaki sevgi ve saygı hisleri canlı kalacak, şeytan aralarına husumet ve niza tohumları atmaya fırsat bulamayacaktır.

Efendimiz, özellikle mümin hanımların komşularıyla hediyeleşmelerini arzu etmiş ve

hediye edilecek nesnenin değerli veya değersiz olmasına itibar edilmemesini hatırlatmıştır. Hatta komşularına hediye olarak verdikleri şey son derece sade ve basit bir yemek dahi olsa "Hiç böyle hediye mi olurmuş!" diye düşünmeden hediye etmelerini ve hediyeyi alan komşunun da söz konusu hediyeyi küçümsememesini özellikle tembih etmiştir. Cömertlik elde olan şeyler için geçerlidir. Araplar bunu "*el-Cûd mine'l-mevcûd*" yani "*Cömertlik mevcud olan şeyden yapılır.*" sözüyle veciz bir şekilde ifade etmişlerdir. Nitekim atalarımız da bu hakikati "*Çam sakızı, çoban armağanı*" sözüyle dile getirmişlerdir.

Mâûn Sûresi'nin yedinci ve son âyetinde "insanlardan en küçük bir yardımı bile esirgeyen kişilerin" nifakla özdeşleştirilmesi dikkati çeken ayrı bir noktadır. Komşular arasında tuz, şeker, un, kibrit vb. basit şeylerin alış verişi her zaman mümkündür. Böyle kıymetsiz şeyleri bile vermemek ve komşulardan esirgemek son derece yakışıksız bir davranıştır ve bu kimseler Allah'ın nazarında iyi insanlar olarak görülmemektedir. Bu açıdan komşularımızla iyi geçinmeli, onların ihtiyaç duyduğu hususlarda yardımlarına koşmalı ve aramızdaki dostluk köprüsünün sağlam kalabilmesi için hediyeleşmeyi ihmal etmemeliyiz. Ne veren ne de alan komşu hediyeyi küçük görmeli, herkes birbirine karşı samimi duygularla dostluk içinde yaşamaya gayret göstermelidir. Bugün özellikle şehirlerde insanlar balkonlarında veya bahçelerinde mangal, barbekü yakarak başta komşular olmak üzere mahalledeki yakın çevrenin dikkatini çekmektedir. Böyle durumlarda hiç olmazsa komşularımıza "tadımlık" denebilecek ikramlarda bulunmalı, göz hakkı payını komşularımızla paylaşabilmeliyiz. Bizim kültürümüzde komşu diğer komşuya bir tabak yemek gönderdiğinde hediyeyi alan komşu kabı boş göndermez; kendi pişirdiği yemekten veya başka bir şekilde hediye göndererek komşusuna mukabele eder. Bu güzel âdeti yaşatmalı ve sonraki nesillere de öğretmeliyiz. Ev hanımları kocalarının izni dâhilinde yaptıkları bu hediye ve tasadduk faaliyetlerinden sevap kazanacağı gibi eşine cömertlik konusunda destek çıkan aile reisi de Allah'ın rahmetinden ve sevabından istifade eder.

7

Cennetlik Kadın

أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّةَ.

"Kocasını memnun ederek ölen kadın cennetliktir."

(Tirmizî, *Radâ`* 10. Ayrıca bk. İbn Mâce, *Nikâh* 4)

Açıklama

Her mümin için Allah'ın rızasına nail olmak bir hedeftir. Bir kadının eşinin rızasını alarak ahirete yürümesi Allah katında son derece mühim bir kredidir. Cenâb-ı Hak eşini razı edip ahrete intikal eden kadını cennetiyle şerefyâb edeceğini müjdelemektedir.

Sahabîler içinde Esmâ binti Yezîd isminde çok güzel konuşan ve "kadınların hatibi" olarak bilinen bir hanım vardı. Bu sahabî hatip olduğu kadar aynı zamanda cesurdu. Yermük günü söktüğü çadırın direğiyle tam dokuz Rum askerinin işini bitirmişti. Hanım sahabîler bir gün onu temsilci seçerek merak ettikleri bir konuyu sorması için Efendimiz'e gönderdiler.

Hz. Esmâ Resûl-i Ekrem'in huzuruna gelince şunları söyledi:

– Anam, babam sana fedâ olsun, ey Allah'ın Resûlü! Kadınlar beni size soru sormam için seçip gönderdiler. Şüphesiz ki Allah Teâlâ seni bütün erkeklere ve kadınlara peygamber olarak göndermiştir. Biz de Sana ve Senin Rabbine imân ettik fakat bizler evlerimizde oturuyor ve dışarı çıkamıyoruz. Bununla beraber bizler sizin hanelerinizin direkleri ve temelleriyiz. Hem sizin talep ve isteklerinize de cevap veriyor, çocuklarınızı karnımızda taşıyoruz. Buna karşılık siz

erkekler ise cuma namazı kılmak, cami ve cemaate gitmek, hasta ziyareti yapmak, cenazelerde bulunmak, defalarca hac edebilmek, bunlardan daha faziletli olarak da Allah yolunda savaşıp cihâd etmek gibi fazladan şeyler yapıyorsunuz ve bu üstünlüklerle de bizi geçmiş durumdasınız. Bununla beraber erkekler hac veya umre etmek, kâfirlerle savaşmak üzere evinden çıktığı zaman arkada kalan malları biz koruyor, iplik eğirip elbise dokuyor ve çocuklarla ilgileniyoruz. Bu durumda biz kadınlar, o hayırlı işlerin ecir ve sevabında sizlere ortak olamaz mıyız? (Yani erkeklerle aramızdaki bu farkı nasıl kapatabiliriz veya onların yaptıkları hizmet ve ibadetlerden biz de hissedar olabilir miyiz?)

Efendimiz, meramını çok güzel bir şekilde anlatan Hz. Esmâ'yı sonuna kadar dikkatle dinledikten sonra yanında bulunan sahâbîlere dönerek:

– *Siz, bir kadının dinî konulardaki sorularını bundan daha güzel ifade ettiğini hiç duydunuz mu,* diye sordu. Ashâb da taaccüplerini ifade ettiler. Efendimiz, daha sonra Esmâ'ya (radıyallahu anhâ) şunları söyledi:

– *Ey hanım! Şunu iyice anla ve seni gönderen hanımlara anlat ki, kadının kocasıyla iyi geçinip onun hoşnutluğunu kazanması, saydığın o değerli ibadetlerin hepsine denk olur.*

Hz. Esmâ bu cevabı alınca çok sevindi ve "*Lâ ilâhe illallah*" diyerek oradan ayrıldı. (İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 7/19; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-Nisâ'*, 1/36)

Bu yaşanmış ve müşahhas olayın anlattığı gibi kadın, evinin işleriyle ilgilendiği ve eşinin yanında olduğu müddetçe kocasının nail olmuş olduğu güzellik ve sevaplara ortak olacak; ahirete göçerken de eşinin rızasını yanında götürürse mutlu bir şekilde süren fani hayatını inşaallah cennetle taçlandıracaktır. Bu durumda kadına düşen eşinin rızasını elde etme uğrunda sabırlı olmak, beyinin Hak yolunda yaptığı hizmetlere teşvikte bulunmak ve mutlu bir yuvanın mutlu eşlerden oluştuğunu unutmamaktır. Zira kocasını mutlu eden kadının kendisi de mutlu olur. Böylece hem dünya hem de ahiret saadetine giden kapılar açılır ve fani âlemde başlayan birliktelik sonsuza kadar devam eder.

Allah hepimizin yuvalarını cennetten bir köşe kılsın, eşlere de bu konuda sabır ve irade lütfetsin!

8

Kadının Sorumlulukları

كُلُّكُمْ رَاعٍ، وكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْأَمِيرُ رَاعٍ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِها وَوَلَدِهِ، فَكُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

"Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakinden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî ve elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü ıyâlinin râîsidir ve raiyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hanesinin ve çocuğunun râîsidir. Hâsılı her birerleriniz râîdir ve her birerleriniz raiyetinden sorumludur."

(Buhârî, *Cum`a* 11, *İstikrâz* 20, *İtk* 17, 19, *Vesâyâ* 9, *Nikâh* 81, 90, *Ahkâm* 1; Müslim, *İmâre* 20. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *İmâre* 1, 13; Tirmizî, *Cihâd* 27)

Açıklama

Dinimiz aklı başı yerinde olan ve temyiz gücüne sahip insanlara hem dünya hem de ahiret hayatı adına önemli sorumluluklar yüklemektedir. O, bu donanımlara sahip olan her bir insanı bulunduğu yer ve konuma göre mesul görmüş ve onlardan birtakım mükellefiyetleri yerine getirmelerini istemiştir.

Buna göre her bir mümin namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek vb. ibadetlerle mükellef olduğu gibi içtimai, iktisadi ve ailevi birtakım sorumluluklarla da karşı karşıyadır. Yukarıdan aşağıya inildiğinde bir devlet başkanı ülkesinden ve orada cereyan eden hadiselerden sorumlu olduğu gibi aile reisi de başkanlığını yaptığı ve idaresini deruhte ettiği ailesinden sorumludur. Hizmetçi ve işçisine varıncaya kadar kime ne sorumluluk verilmişse o

sorumluluğun hakkını vermeye çalışmak ve kendisine biçilen görevi mükemmelen yerine getirmeye gayret etmek Müslüman ahlâkının önemli bir tezahürüdür.

Bahsi geçen hadiste her müminin ve özelde aile reisinin sorumluluklarına dikkat çekilmiş, bu meyanda kadının sorumluluğuna da işaret edilmiş, kocasına ve çocuklarına karşı sorumlu olduğu hatırlatılarak evini imkân ölçüsünde en güzel şekilde tanzim etmesi, kocasının haklarını koruması, malını israf etmemesi ve eşine karşı her türlü ihanetten uzak durması gerektiğine parmak basılmıştır. Bütün bunların yanında kadının en önemli görevlerinden biri de çocuklarını iyi bir insan ve Müslüman olarak yetiştirmeye çalışmak, bilgi, görgü, eğitim ve öğretimleriyle ilgilenmektir.

Bir atasözünde "Yuvayı dişi kuş yapar." denilmiş ve kadının ailedeki önemli konumuna işaret edilmiştir. Evet, anne çocukların ilk öğretmenidir ve onların 0-6 yaşları arasındaki şuuraltlarının şekillenmesinde birinci derecede etkili kişidir. Kadın ne kadar dirayetli ve aileyi yetiştirme noktasında becerikli olursa toplumdaki sağlıklı ailelerin sayısı artar ve iyi yetişmiş insanlardan müteşekkil bilinçli ve sağlıklı bir toplum meydana gelir.

Kadın bir çoban gibidir. Eşi evden ayrıldığında evini, çocuklarını ve iffetini korumakla görevlidir. Bu konulardaki sorumluluğunu müdrik olarak yaşayan bir kadın hem dünya hem de ahiret adına çok büyük ihsanlarla ödüllendirilir. Bir çoban nasıl sürüyü başkasının tarlasına girmesine müsaade etmeden meşru dairede güderse bir kadın da çocuklarına haramı helali iyi öğretir ve onları İslâm ahlâkıyla bezenmiş fertler olarak yetiştirirse çok büyük bir iş başarmış demektir. Zira Peygamberimiz insanın dünyada bıraktığı en değerli şeyin hayırlı evlat olduğunu belirtmiştir. Bir anne -babanın da desteğini yanına alarak- çocukların yeme, içme, giyinme gibi temel ihtiyaçlarıyla ilgilendiği kadar onların ruhi ve manevi gelişmelerini de takip etmeli, muhtaç oldukları maneviyatı onlara verebilmelidir. Kendisi bu noktada âciz kalıyorsa çevresinden yardım almalı ve ne yapıp edip çocuklarının iman ve İslâm hakikatleriyle tanışmasına ve onları yaşamasına imkân tanımalıdır.

Ne mutlu mesuliyetini müdrik olarak yaşayan, üstün ahlâk ve yüksek karakter sahibi nesiller yetiştiren iffetli mümin kadınlara!

9

Nâmahremle Yolculuk

لاَ يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا

"Allah'a ve âhiret gününe inanmış bir kadının, yanında, kendisiyle evlenmesi haram olan bir yakını bulunmadan bir gün-bir gecelik yolculuğa çıkması helâl değildir."

(Buhârî, *Taksîr* 4, *Mescid-u Mekke* 6, *Sayd* 26, *Savm* 67; Müslim, *Hac* 423; Ebû Dâvûd, *Menâsik* 2; Tirmizî, *Rada'* 10; İbn Mâce, *Menâsik* 7)

Açıklama

Yolculuk son derece ağır şartları olan ve meşakkatli bir süreçtir. İnsan hayatı bir açıdan hazar ve seferden yani ikâmet ve yolculuktan ibarettir. Dolayısıyla seferiliğin kendine mahsus bir takım kurallarının olması gayet tabiidir. Müslümanın hayatı her noktada belli disiplin ve kurallarla örülmüştür ve her bir Müslüman da bunlara uymakla mükelleftir.

Bu hadiste özellikle hanımların seyahat sırasında erkeklerden farklı olarak dikkate almaları gereken bir konuya işaret edilmektedir. O da yola çıkacak olan kadının yanında eşi, babası, erkek kardeşi gibi bir kişinin bulunmasıdır. Hiçbir kadın yanında mahremi olmaksızın tek başına kapalı bir mekânda başka bir erkekle baş başa kalamayacağı gibi yolculuğa da çıkmamalıdır. Bu konuda Hz. İbni Abbas'tan (radıyallahu anhümâ) gelen bir rivayette Efendimiz:

– *Bir erkek, yanında mahremi olmayan kadınla yalnız kalmasın; hiçbir kadın da yanında mahremi bulunmaksızın (tek başına) yolculuğa çıkmasın*, buyurmuş bunun üzerine bir sahâbî:

– Ey Allah'ın Resûlü! Hanımım hac için yola çıkmak üzere, ben de falanca savaşa katılmak için yazıldım, deyince

Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve selem):

– *Git, eşinle birlikte haccet,* karşılığını vermiştir. (Buhârî, *Nikâh* 111, Cihâd 140; Müslim, Hac 424)

Prof. Dr. Hayrettin Karaman, bu hadisle ilgili değerlendirmelerinde şunları kaydetmektedir:

"İslâm aileye önem verdiği, aile de ancak -diğer şartlar yanında- eşlerin birbirine sadık kalmaları ve doğacak çocukların kendilerinden olduğu konusunda bir şüphelerinin bulunmaması şartına bağlı olduğu, ayrıca insan haysiyetine yakışan da bu olduğu için zinayı yasaklamıştır. Yalnızca zinayı yasaklamakla onu engellemek mümkün olmayacağından İslâm, kadın erkek ilişkilerinde zinaya götüren yolları tıkamış, daha baştan eğitim ve tedbir yoluyla aile hayatı için yıkıcı, toplum hayatı için çürütücü bu çirkin fiili engelleme yoluna gitmiştir.

Birbirine yabancı ve evlenmeleri caiz olan kadınlarla erkeklerin, kimselerin olmadığı ve görmediği yerlerde baş başa kalmalarını (halvet), kadın ve erkeklerin vücutlarından belirlenen yerleri açmalarını, tenleriyle temas etmelerini, kadınların tek başlarına uzak mesafelere yolculuk etmelerini yasaklaması da bu tedbirler arasındadır.

Kadınların tek başlarına uzak mesafelere yolculuk etmelerini yasaklamak, onların iffetlerini koruma, tecavüze uğramalarını engelleme hikmetine (sebebine, amacına) yöneliktir.

Hanefî fakihlerinden Tahavî *Şerh-u Ma'âni'l-âsâr* isimli eserinde kadının yalnız başına seyahat etmesiyle ilgili birbirinden farklı beş yorum ve ictihadın bulunduğunu belirtmiş ve ağırlıklı olan görüşün de kadının "üç gün ve daha fazla süren yolculuğa çıkamayacağı ama daha az süren yolculuğa çıkabileceği" görüşü olduğunu dile getirir.

Kadınların, yanlarında mahremleri olmadan yolculuğa çıkmalarını yasaklayan hadislerin hükmü taabbudî değil, ma'kulü'l-ma'nâdır; yani yasaklama, "niçin, faydası ne demeden yapılacak" bir ibadet değil, dünya hayatının İslâm'a göre düzgün yürümesi, kötülüklerin önlenmesi için alınmış bir tedbirdir. Hadislerde yolculuğun süresi konusunda farklı ölçüler verilmesi de bu hikmete dayanmaktadır; soranların yolculuk şartlarının durumuna göre risk göz önüne alınmış, farklı sürelerden söz edilmiştir. Yolda ve yolculukta can, mal, namus için bir tehlike bulunmadığında kadının, yalnız başına veya güvenilir bir kadın yahut kadınlarla yolculuğa çıkabileceğini ifade eden hadisler ve ictihadlar da bizi aynı sonuca götürmektedir. Günümüzde üç gün üç gece süren bir yolculuk yok denecek kadar azdır. Mesela hac yolculuğu hava yoluyla gidildiğinde üç saat sürer, kara yoluyla gidildiğinde de üç günden az çeker.

Bir kadın, oturduğu yerleşim yerinden çıkıp varacağı yere üç günden önce varabiliyorsa, başta Hanefîler olmak üzere birçok müctehide (mezhebe) göre, mahremsiz olarak yola çıkmasında bir sakınca yoktur.

Daha uzun süren bir yolculuk yapacaksa bu takdirde de yolun ve yolculuğun güvenli olup olmadığına bakılır. Güvenlik varsa, Hz. Adiy'den (radıyallahu anh) nakledilen hadise istinaden bunun da caiz olduğu anlaşılmaktadır." (http://www.hayrettinkaraman.net)

Her şeye rağmen kadın yolculuğa çıkacağında ihtiyatı elden bırakmamalı, mümkün olduğunca yanında bir mahremi bulunarak seyahat etmeye çalışmalıdır. Zira kadın, büyük mahrumiyet ve sıkıntıların, alışılmışın dışında şartların söz konusu olduğu yolculuklarda, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendisine yardım edebilecek bir akrabasını bulursa son derece rahat edecektir. Yolculuğun sıkıntıları onun için büyük ölçüde hafifleyecektir. Bu ve benzeri hadisleri kadının seyahat hakkına getirilmiş bir kısıtlama olarak değerlendirmekten öte kadının huzurlu bir şekilde seyahat edebilmesinin önünü açmaya matuf tedbirler olarak görmek daha uygun bir bakış açısıdır.

10

Peygamberimizin Dünya Gözüyle Görmediği İki Cehennemlik Sınıf

صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ، رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا.

"Cehennemlik olup da kendilerini dünya gözüyle görmediğim iki güruh vardır. Biri, yanlarında bulunan sığırkuyruğu gibi kamçılarla insanları döven zalim bir güruhtur. Diğeri ise, giyinmiş oldukları halde çıplak görünen ve diğer kadınları kendileri gibi giyinmeye zorlayan ve başları deve hörgücüne benzeyen kadınlardır. İşte böyleleri cennete giremeyecek ve onun kokusunu dahi alamayacaklardır. Hâlbuki onun kokusu nice uzak mesafelerden alınabilecek keyfiyettedir."

(Müslim, *Cennet* 52)

Açıklama

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu hadis-i şeriflerinde kendi zamanında dünya gözüyle görmediği cehennemlik iki sınıf insandan bahsetmektedir. Bu iki sınıf, Efendimiz'den daha sonra zuhur edecek ve yaptıkları çirkin işlerle ce-

henneme gideceklerdir. Bu hadis Peygamberimizin gelecekten haber vermesi adına ayrıca önemlidir. Hadiste bahsedilen birinci grup insanların zalimlerden teşekkül ettiği ve insanları "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için şiddetle ve işkenceyle susturmak isteyen bir güruh olduğu; ikinci grup insanların ise İslâm'ın mühim bir şiârı olan tesettürün hakkını vermeyen bayanlar olduğu anlaşılıyor. Cehenneme girmelerine sebep olacak derecede tesettüre dikkat etmeyen bu sınıf acaba kimlerden oluşmaktadır?

a. Şeklen tesettüre riayet ediyormuş gibi gözüküp de kendini teşhir etmek ve dikkat çekmek için işveli, cilveli tavırlar ortaya koyanlar; ince ve transparan elbiseleri tercih edip vücut hatlarını belli edecek derecede giyinenler ve Âkif'in *'ne çirkin yüzler örtermiş meğer o incecik perde'* dediği gibi zahiren tesettüre riayet ediyor gibi gözüküp de iç dünyaları ve kalpleri itibarıyla üryan bulunanlar, hadisin ifadesiyle giyinik çıplaklar veya giyinmiş ama örtünmemiş kadınlar.

b. İç dünyalarında erkeklere özenip de görünüşlerinde de erkeğimsi olmaya çalışan kadınlarla, kendisi tesettüre tam olarak riayet etmeyip ferdî günahını başkalarına da sirayet ettirmeye çalışanlar ve bu şekilde ahlâksızlığın ve fuhşiyatın toplum içinde yaygınlaşmasını arzu edenler. Kendi tarzında giyinmeyenleri değişik yaftalarla damgalayıp küçük görenler.

Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de bilhassa toplumda ahlâksızlığın yaygınlaşmasına gayret gösterenlere dikkat çekmekte ve şöyle buyurmaktadır: "*Müminler arasında fuhşun yayılmasını arzu edenlere, işte onlara dünya ve ahirette can yakıcı azab vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.*" (Nur, 24/19)

c. Başları sanki deve hörgücü gibi gözüken bayanlar.

Saçların topuz yapılması ve deve hörgücü gibi başın üzerine konması, cahiliye döne-

minde saça saç ekleyerek saçların çokluğunu göstermek ve böylece güzel görünmeye çalışarak insanları saçlarla yanıltmak maksadıyla yapılırdı. Efendimiz kibir, dikkat çekme, olduğundan farklı görünme ve gösteriş için yapılan bu uygulamayı yasaklamıştır. Dolayısıyla gösteriş niyeti taşımayan, kibirden dolayı yapılmayan ve dışarıdan topuz şeklinde fark edilmeyen bağlamalar mahzursuzdur denilebilir.

Hz. Âişe'nin rivayetine göre, kız kardeşi Hz. Esma bir gün üzerinde ince bir elbise bulunduğu halde Peygamberimizin huzuruna girmişti. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onu böyle görünce derhâl yüzünü çevirdi ve şöyle buyurdu: "Ya Esma, bir kadın büluğ çağına erince -yüzünü ve ellerini göstererek- bunlardan başka uzuvlarının görünmesi doğru olmaz." (Ebû Dâvud, *Libas*, 31)

Yine bir başka gün Hz. Âişe annemizin yanına yeğeni Hafsa gelmişti. Başında ince bir başörtüsü vardı. Annemiz onun başörtüsünü aldı ve katlayıp altını göstermeyecek şekle soktuktan sonra giymesini istedi. Sonra da Allah'ın mümin kadınlardan bu şekilde örtünmelerini istediğini ona anlattı. (Muvatta', *Libas*, 4)

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki tesettür, bir takım şekil şartlarını kısmen veya tamamen yerine getirmekle gerçekleşen bir hadise değildir. O, Müslüman kadının onurlu duruşunun, izzetinin ve vakarının bir heykel hâlinde arz-ı endam etmesidir. Mümin hanımlar tesettürü Allah tarafından görülüyor olma şuuru dediğimiz "ihsan" sorumluluğu içinde anlamalı ve kalplerinde değişik duygu ve günahlara yer vermemelidirler. Bize bizden daha yakın olan Latif bir Rabbin kulları olarak içimizdekini de dışımızdakini de bilen bir Zat'a karşı sorumluyuz. Her bir mümin hanım, Allah'ın tesettür konusunda çizmiş olduğu hududa son derece riayet etmeli ve bu hususta iç dış bütünlüğünü sağlamaya azimli olmalıdır. Aksi bir durum hem dünyevî hem de uhrevî büyük kayıpları netice verir ki hepimiz böyle kötü bir akıbetten Allah'a sığınırız!

11

Kadının Kocasına Göstermesi Gereken Saygı

لَوْ كُنْتُ آمِرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا.

"İnsanın insana secde etmesini emredecek olsaydım, kadının kocasına secde etmesini emrederdim."

(Tirmizî, *Radâ`* 10. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Nikâh* 40; İbn Mâce, *Nikâh* 4)

Açıklama

Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki secde sadece Allah'a yapılır. Bu hadisteki secdeden maksud olan mana mecâzîdir ve kadının kocasına göstermesi gereken itaat ve saygıyı ifade gayesiyle söylenmiştir. Peygamberimiz bir yolculuk sonrası gelip kendisine secde etmek isteyen sahabîye, şu soruyu sormuştur: "*Eğer benim kabrime gelseydin, oraya da secde eder miydin?*"

Sahabî "Hayır, etmezdim." diye cevap verince Allah Resûlü: "*Öyleyse bir daha böyle şeyler yapmayın!*" buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, *Nikâh* 40)

Resûlullah Efendimiz, bu müşahhas olayda görüldüğü üzere hiçbir faninin secde edilmeye layık olmadığını açıklamış ve secdenin Hayy ve Kayyûm isimleriyle müsemma, saltanatı hiçbir zaman yıkılmayacak Zât'a yani Allah'a yapılması gerektiğini söylemişlerdir.

Serlevha yaptığımız hadise dönecek olursak, rivayetlerden birine göre Peygamberimiz bu hadisi şu olayın sonrasında söylemiştir:

Muâz İbni Cebel (radıyallahu anh) Şam'dan veya Yemen'den döndüğü zaman (bir diğer rivayete göre de Kays İbni Sa`d, Hîre'den döndüğü zaman) Peygamberimize secde etmek istemişti. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) neden böyle yapmak istediğini sorunca:

– Hıristiyanlar reislerine ve kumandanlarına secde ediyorlardı. Ben de sizin buna daha lâyık olduğunuzu düşünerek secde etmek istedim, diye açıklama getirmişti. Bunun üzerine Peygamberimiz bu hareketin doğru olmadığını ifade edip yukarıdaki hadisi söylemiştir.

Bu hadisten anlaşılan mana, kadının eşine, dinin ve marufun (vicdanın, salim düşüncenin) öngördüğü çerçevede itaatinin gerekliliğidir. Fert topluma toplum da düzen ve nizama muhtaçtır. Toplumun en küçük birimi olan ailenin de düzensiz ve nizamsız yürüyemeyeceği ve belli bir disiplin gerektirdiği aşikârdır. Evin reisi olan kocaya itaat o ailenin düzenli bir şekilde hayat sürmesine ve sağlıklı fertler yetiştirmesine imkân tanır. Aksi bir durum hücreleri bozulmuş bir vücudun zamanla kanser olması misali toplumu hasta yapar, çürütür. Bu duruma gelmiş bir toplumun genel ahengini sağlaması ve koruması da imkânsızdır.

Son olarak erkeklere de bazı şeyleri hatırlatmakta fayda mülahaza ediyoruz. Bu gibi hadisleri mutlak olarak anlayıp eşlerimizden her türlü isteğimizi yerine getirmesini talep etmemiz ve onlara köle gibi muamele etmemiz kesinlikle doğru değildir. Kadın eşine makul ve marufun çerçevesinde itaat eder. O, kocasının dinin tasvip etmediği, mantıksız ve takati aşkın isteklerini yerine getirmekle mükellef değildir. Aile reislerinin, eşlerinin bu gibi durumlarda refleks göstermeleri karşısında şiddete başvurmaları da son derece yanlıştır. Erkekler de sorumluluklarını bilmeli, eşleri ile olan ilişkilerinde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) ve Hz. Ali'yi örnek almalıdırlar. Zira Peygamberimiz hiçbir zaman eşlerine bir fiske dahi vurmamış, "Hanımlarını dövenler hayırlılarınız değildir.", "Akşam bir yatağı paylaşacağınız eşlerinizi nasıl hayvanlar gibi dövebiliyorsunuz!" buyurarak kadınların hukukunu muhafaza etmeyi erkeklere özellikle tembih etmiştir.

12

Ölenin Arkasından Ağıt Yakmak

عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ: وَجِعَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَغُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حِجْرِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَأَقْبَلَتْ تَصِيحُ بِرَنَّةٍ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ: أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِيءَ مِنْهُ رسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيءَ مِنَ الصَّالِقَةِ ، وَالْحَالِقَةِ ، وَالشَّاقَّةِ.

Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin (radıyallahu anh) oğlu Ebû Bürde rivayet ediyor: Babam hastalandı ve başı hanımının kucağında iken bayıldı. Bunun üzerine kadın, çığlık atıp yüksek sesle ağlamaya başladı. Ne var ki Ebû Mûsâ'nın onu bundan men etmeye kudreti yoktu. Ayılınca "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) hoşlanmayıp uzak kaldığı şeyden ben de hoşlanmam ve uzak olurum. O, vâveylâcı, saçını yolan, üstünü başını yırtan kadınlardan uzaktı." diyerek hanımını ikaz etti.

(Buhârî, *Cenâiz* 37, 38; Müslim, *İmân* 167. Ayrıca bk. Nesâî, *Cenâiz* 17)

Açıklama

Ölüm her faninin uğrayacağı bir duraktır. Bugüne kadar onu öldüren kimse çıkmadığına ve ölümsüzlük, ahiret hayatına mahsus olduğuna göre bu gibi başa gelen felaketleri mütevekkil bir şekilde karşılamaya, kaderi tenkit etmemeye her mümin özellikle dikkat

etmelidir. Zira ölünün arkasından bağıra çağıra ağıt yakıp, yaka-paça yırtarak, dövünerek ağlamak hem ölen kişi hem de arkadan ağlayanlar için kabirde ve kıyamet gününde bir sıkıntı ve azap sebebi olacaktır.

İslâm'dan önceki dönem olan cahiliye devrinde insanlar ölmeden önce kendileri için ağıt yakılmasını vasiyet ederlerdi. Bir hadiste bu husus "*İnsanlar arasında iki âdet vardır ki bunlar küfür dönemi âdetidir: Nesebe sövmek, ölüye yüksek sesle ağlamak.*" (Müslim, İmân 121; *Cenâiz* 29. Ayrıca bk. Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr 27; Tirmizî, *Cenâiz* 33) şeklinde açıkça ifade edilmiş ve insanların bu gibi konularda dikkatli davranmaları istenmiştir.

Maalesef günümüzde dahi özellikle küçük yerleşim yerlerinde cenaze evinden dönen bazı insanlar ailelerine "Falancanın çocukları, gelini nasıl ağladı nasıl ağladı, bir görseydiniz!" gibi anlamsız takdirlerle vakıayı anlatır ve bir cahiliye âdetini yaşatmış olurlar. Hâlbuki bütün bir hayatı yeniden ıslah etmek ve duygu, düşünce ve inançta tevhidi ikame etmek için görevlendirilmiş Allah Resûlü, pek çok şeyi olduğu gibi bu yanlış düşünceyi de düzeltmek için ikazlarda bulunarak bu gibi taleplerin doğru olmadığını beyan etmiş ve ardından ağlama gibi vasiyetleri yerine getirip ölünün arkasından ağlayan kişileri "Bize, bizim sünnetimize, bizim yolumuza, İslâm âdet ve edebine uymamış, bizi izlememiştir." (Buhârî, *Cenâiz* 36; Müslim, İman 165) diyerek ikaz etmiştir.

Evet, dinimize göre ölünün arkasından yüksek sesle ağlayarak bağıra çağıra ağıt yakmak; ortalığı velveleye boğarak avaz avaz ağlamak; saç baş yolup yakasını paçasını parçalamak doğru davranışlar değildir. Ölen kişi, arkasından yüksek sesle veya ağıt yakılmakla değil, kendi götürdüğü sermaye ve akrabalarının onun adına yaptıkları hayır hasenatın sevaplarıyla rahat edecektir.

Ölünün arkasından bu şekilde yüksek sesle ağlamak ve ağıt yakmak genel olarak kadınların yaptığı yanlışlıklardan olduğu için Peygamberimiz kadınlardan biat alırken bu konu-

nun ayrıca üzerinde durmuş ve onlardan ağıt yakmayacaklarına dair söz almıştır. (Buhârî, *Cenâiz* 46; Müslim, *Cenâiz* 31-32. Ayrıca bk. Nesâî, *Cenâiz* 15, Bey'at 18)

Bir seferinde Abdullah İbni Revâha (radıyallahu anh) baygınlık geçirmiş kız kardeşi de arkasından "Vah dağ gibi kardeşim, vah şöyle şöyle olan kardeşim!" diye onu överek yüksek sesle ağlamaya başlamıştı. Abdullah (radıyallahu anh) ayılınca kız kardeşine "Senin hakkımda söylediğin her övgü için ben, 'Sen gerçekten böyle biri misin?' diye sorgulandım" demiş ve kız kardeşinin söylediği şeylerin kendisini sıkıntıya soktuğunu belirtmiştir. (Buhârî, *Meğâzî* 44)

Bir başka hadis-i şerifte de "Ölen herhangi bir kişinin arkasından ağlayıcılar, 'Ey kendisine dayandığımız, ey efendimiz vs.' diye onu övmeye başladılar mı, adamın başına iki melek görevlendirilip dikilir ve onu tartaklayarak "Sen böyle biri miydin?" (Tirmizî, *Cenâiz* 24) dedikleri rivayeti vardır ki gayet manidardır.

Bütün bunlara binaen ölünün arkasından ölçüsüzce konuşmak hem konuşan hem de konuşulan kişi için doğru değildir. Sıdk üzerine kurulan bir dinin bu konuda da doğruluktan ve istikametten ayrılmayacağı malumdur.

Peki Müslümanlar ölülerini nasıl teşyi etmeli ve ölümü nasıl karşılamalılar? İslâm, insan fıtratını yok sayan ve fıtrata rağmen hüküm vaz eden bir din değildir. Onun prensipleri insanın hem maddi hem de manevi yapısıyla son derece barışık ve uyumludur. Ona göre ölünün arkasından ağlanır ama kaderi tenkit edip, ilâhî iradeyi suçlarcasına değil. Mümin erkekler ve mümin kadınlar ölüm ateşini, tevekkülle akıttıkları ince ve sessiz gözyaşlarıyla tesirsiz kılmaya çalışırlar. Allah Resûlü'nün dediği gibi "Göz yaşarır, kalp hüzünlenir. Ne var ki meşiet-i ilâhîyeye teslim olmaktan başka çare yok!"

Öyleyse ölümü ağlayarak uğurlayacağız ama ağıt yakarak değil, hüzünleneceğiz ama kaderi tenkit edip Allah'ı kullarına şikâyet etmek ve ağzımıza ne gelirse konuşmak şeklinde değil.

13

İzinsiz Oruç Tutmak ve Misafir Kabul Etmek

لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ.

"Bir kadın kocası yanındayken onun izni olmadan oruç tutamaz. Kocasının izni olmadan bir kimseyi evine alamaz."

(Buhârî, *Nikâh* 84, 86; Müslim, *Zekât* 84.
Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Savm* 73; Tirmizî, *Savm* 64; İbn Mâce, *Sıyâm* 53)

Açıklama

Hadiste zikredilen oruç, farz değil, nafile oruçlardır. Zira Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce'deki rivayetlerde Ramazan orucu için kocadan izin alınmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Ramazan ayı orucu farz bir oruç olduğundan herhangi bir kişiden izin almaya gerek yoktur. Çünkü "Allah'a isyan sayılabilecek konularda hiçbir kula itaat edilmez." prensibi bunu gerektirir. Ancak farzlara ilave olarak sevap kazanma amacıyla tutulan nafile dediğimiz oruçlar için kadının kocasından izin alması gerekmektedir. Hatta bazı İslâm âlimleri "*Kocasının izni olmadan bir kadının oruç tutması helâl değildir.*" ifadesinden yola çıkarak kocadan izin almadan tutulan nâfile orucun haram olduğunu, bazıları ise mekrûh olduğunu söylemişlerdir. Peki kadının nafile oruç tutmak için kocasından izin almasının hikmetleri nelerdir?

a. Oruç, imsak vaktinden iftar vaktine kadar olan süre içinde kişinin yeme-içme ve cinsî münasebetlerden uzak durmasıdır. Kadının üzerine düşen sorumluluklardan biri de eşini cinsel yönden tatmin etmek ve bu ihtiyacını meşru dairede gidermesini temin etmektir. Kadın bu konuda eşine yardımcı olmazsa –Allah muhafaza- erkeğin gözü harama kayacak ve belki de bu süreç gayrimeşru bir ilişkiye kadar varacaktır. Dolayısıyla oruca niyetlenmeyi düşünen kadın bu konuda eşinden müsaade istemeli ve kocasının muvafakatını almalıdır. Zira bir kadının kocasını memnun etmesi nafile oruç tutmasından evlâdır. Eşini memnun eden kadın Allah'ın rızasını tahsil eder. Farz ibadetler dışında onun için en hayırlı yol, kocasının gönlünü almak, onu memnun etmektir. Burada şunu da hatırlatmalıyız ki bu konuda sadece kadının değil erkeğin de üzerine düşen sorumluluklar vardır. Dolayısıyla erkeğin eşini memnu etme gibi bir düşüncesi her zaman olmalı ve kendisi için beklediği ilgi ve alakayı eşine de göstermelidir.

b. Nafile oruca niyetlenen kadın özellikle fiziki açıdan güç kaybına uğrayacağından aileye ilişkin vazifelerini yerine getirmede sıkıntı yaşayabilir. Çocukları ve eşiyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanabilir. Bu açıdan ev hanımının önceden izin alarak oruç tutması, muhtemel sıkıntılara karşı ona mazeret kapısını açacak ve aile huzuru ihlal edilmeyecektir. Nafile oruç tutmak için hanımın eşinden izin alması bu açıdan da önemlidir.

Mezkûr sebeplere binaen bir koca seyahat ve benzeri sebeplerle evinden ayrılmadıkça, *nâfile oruç tutmak isteyen bir kadın ondan izin almalıdır.* Kocasının bir başka yere gitmesi durumunda, oruç tutmak için ondan izin almasına gerek yoktur.

Hadîs-i şerîfte temas edilen ikinci konu, *kocanın izni olmadan hanımın eve misafir almaması* meselesidir. Burada kast edilen sadece erkek misafirler değil aynı zamanda hanım misafirlerdir. Zira hadis erkek ve kadın ayırımı yapmamakta, konuyu mutlak olarak ele almakta-

dır. Kocanın huyunu suyunu beğenmediği, hanımının yanında bulunmasından rahatsızlık duyduğu kadınlar olabileceğinden ötürü bu konuda hanımın, eşinin fikrini öğrenmesi ve onun izni dairesinde hareket etmesi gerekir. Hanımın kocasının rahatsız olduğu kadınları eve alması kocayı huzursuz edebilir. Bu da dargınlığa, kırgınlığa ve huzursuzluğa yol açabilir. Atalarımız "Üzüm üzüme baka baka kararır." dediği gibi erkeğin hoşlanmadığı karakterlerdeki kadınlar ev hanımını duygu ve düşünce olarak etkileyebilir. Bu da zamanla ev hanımının kocasına karşı olan saygı ve sevgi hislerini zedeleyebilir. Binaenaleyh kocanın bu konularda eşini yönlendirmesi gayet tabiidir. Ailenin selameti açısından da son derece makul bir davranıştır.

Son olarak şunu hatırlatalım ki erkekler kendilerine tanınan bu yetkiyi sorumsuzca ve keyfî bir şekilde kullanmamalı, eşlerinin dini hayatlarını rahatça yaşayabilme ve diğer sosyal faaliyetlerini yerine getirme konusunda onlara yardımcı olmalıdırlar. Beyler, hanımları adına empati yapmalı ve onların duygu ve düşüncelerini dikkate alarak mutlu bir aile olmayı başarmalıdırlar.

14

Kadının Hakları

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا حَقُّ زَوْجَةِ أَحَدِنَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلَا تَضْرِبِ الْوَجْهَ وَلَا تُقَبِّحْ وَلَا تَهْجُرْ إِلَّا فِي الْبَيْتِ

Muâviye İbni Hayde (radıyallahu anh) şöyle dedi:
"Yâ Resûlallah! Kadınlarımızın bizim üzerimizdeki hakkı nedir?" diye sordum. Şöyle buyurdu: "Yediğiniz ölçüde yedirmek, giydiğiniz seviyede giydirmek, yüzlerine vurmamak, yaptıkları işin ve kendilerinin çirkin olduğunu söylememek, onları yataklarında yalnız bırakmak gerekirse, bu işi sadece evde yapmaktır."

(Ebû Dâvûd, *Radâ`* 41. Ayrıca bk. İbni Mâce, *Nikâh* 3)

Açıklama

Âyetin ifade ettiği üzere "*Kadınların -normal ölçüler içinde- vazifeleri kadar hakları da vardır.*" (Bakara, 2/228) Peygamberimiz de Hz. Muâviye'nin sorduğu bir soru üzerine kadının koca üzerindeki haklarını veciz bir şekilde dile getirmiştir. Cahiliye döneminde kadına değer verilmediği için yeme ve içme gibi çok önemli iki hususta kadın ihmal edilir ve ihtiyaçları temin edilmezdi. Nitekim Hz. Ömer "(Cahiliye devrinde) Allah'ın

kadınlar hakkında koyduğu hükümler gelinceye kadar biz onlara hiçbir değer vermezdik." itirafında bulunmuştur. Buna binaen Allah Resûlü yeme-içme ve giyinme gibi konularda erkekle kadın arasında bir fark bulunmadığını hatırlatmış; kadınların da tıpkı erkekler gibi toplumun genel kabulü ve dinin izin verdiği ölçüde temel ihtiyaçlarının karşılanmasını istemiştir.

Erkek, kadının temel maddi ihtiyaçlarını karşılamakla mükellef olduğu gibi onun ruhi durumunu ve psikolojisini olumsuz etkileyecek davranışlardan da uzak durmalıdır. Kadınlar yaratılış olarak erkeklere nispetle daha hassas ve daha duygusaldırlar. Erkeğe göre önemsiz olan herhangi bir konu onlara göre çok önemli telakki edilebilir. Bu açıdan erkek kadının gönlünü ve duygularını sürekli göz önünde bulundurmalı, onun kalbini kıracak ve manevi dünyasını yıkacak söz ve davranışlardan kaçınmalıdır. Evlilik öncesi kendisine hayat arkadaşı olacak insanı görüp de beğenen ancak daha sonra kadının güzelliğini diline dolayıp onu çirkinlikle itham eden ve kadını aşağılayan bir erkek son derece çirkin bir davranış ortaya koymuş olur. Kadının elinde olmayan hastalık, özel hâl ve gebelik gibi durumlardan ötürü tabii güzelliği zaman zaman gölgelenebilir. Bu türlü durumlarda erkek kadına pozitif yaklaşmalı, ona ruhen destek vermelidir. Aksi halde kadının iç dünyasında ciddi yıkımlar söz konusu olur. Herkesin simasını şekillendiren Allah olduğuna göre bu konudaki bir eleştiri aynı zamanda Allah'a karşı yapılmış bir küstahlık sayılır ki böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerekir.

Diğer taraftan kadını hem psikolojik olarak aşağılamak hem de güç kullanarak yüzüne vurmak ve hırpalamak son derece çirkin davranışlardandır. Zira insan yüzü Allah'ın rahmaniyetinin tecelli ettiği hususi bir bölgedir, şefkatin tecelli ettiği böyle hususi bir yere kahırla ve darbeyle müdahale etmemek gerekir. Yüz, insan şahsiyetinin simgesidir ve yüze

vurmak, insana saygı göstermemek demektir. Kaldı ki, kadın için yüz ayrı bir önem taşır. Zira güzelliğini canlı tutmak üzere kadının en fazla ihtimam gösterdiği yer, simasıdır. Yüze vurma yasağı sadece eşler için değil çocuklar için de geçerlidir.

Hadîs-i şerîfte zikredilen son husus, hanımına darılıp *ayrı yatmak* zorunda kalan bir erkeğin, bu cezayı kendi evinde uygulamasıdır. Zira böyle bir sırrın ifşa edilmesi kadının onurunu son derece incitir. Bu problemi evin dışına taşımak dedikodu, iftira, fitne ve fesada yol açar. Yuvanın yıkılmasını isteyen bazı fesatçılara, dedikoducu kimselere fırsat verilmiş olur. Bu açıdan "Kol kırılır yen içinde kalır." sözünü özellikle bu gibi durumlarda uygulamak gerekir. Evliliği sona erdirmeyi gerektiren bir durum olmadıkça, dostları üzen, düşmanları sevindiren bir davranışta bulunmamak gerekir. Kadın yatakta yalnız bırakma gibi bir ceza ile te'dîb edilecekse beraber yaşanan meskenin içinde edilmelidir. Böyle bir ceza aynı ev içerisinde bir başka odaya veya aynı oda içerisinde bir başka yatağa geçme şeklinde uygulanmalıdır. Ne kadını evden uzaklaştırmak ne de erkeğin evi terk etmesi caiz değildir.

Aile gibi çok önemli bir müesseseyi yıkmadan devam ettirmek karşılıklı sabır, tahammül ve iyi niyetle mümkündür. Binaenaleyh gerek kadın gerekse erkek üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeli, aileyi cennetten bir köşe olarak yaşatmalıdırlar.

15

Kadının Kaburga Kemiğinden Yaratılması

اِسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ وَإِنَّ أَعْوَجَ مَا فِي الضِّلَعِ أَعْلاَهُ فَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ.

"Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum; vasiyetimi tutunuz. Zira kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri yeri üst tarafıdır. Eğri kemiği doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Kendi hâline bırakırsan, yine eğri kalır. Öyleyse kadınlar hakkındaki tavsiyemi tutunuz."

(Buhârî, *Enbiyâ* 1, *Nikâh* 80; Müslim, *Radâ'* 60.
Ayrıca bk. Tirmizî, *Radâ`* 11, Tefsîru sûre (9) 2; İbni Mâce, *Nikâh* 3)

Açıklama

Peygamber Efendimiz'in konu ile ilgili olarak ayrıca şu hadisleri vardır: *"Kadın kaburga kemiği gibidir. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Eğer ondan faydalanmak istersen bu hâliyle de faydalanabilirsin."* (Buhârî, *Nikâh* 79; *Radâ`* 65); *"Kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Hep seni hoşnut edecek şekilde davranamaz. Eğer ondan faydalanmak istersen bu hâliyle de faydalanabilirsin. Şayet doğrultayım dersen kırarsın. Kadının kırılması da boşanmasıdır."* (Müslim, Radâ` 59)

İslâm âlimleri bu hadisler üzerinde kanaat belirtirken genellikle şu hususlar üzerinde durmuşlardır: a. Kadının yaratılışı, b. Kadının hassas yapısı ve kırılganlığı, c. Erkeklerin kadınlara iyi davranması

Şüphesiz ki kadın da erkek gibi topraktan yaratılmıştır. Bununla beraber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) "*Kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır.*" sözünü gerçek manasında mı söylediği, yoksa kadının kırılgan ve hassas bir yapısı olduğunu ifade etmek için mi kullandığı konusu öteden beri üzerinde kafa yorulan meselelerden biridir.

Erkekle kadının yaratılışını Kur'ân-ı Kerîm şöyle anlatmaktadır: "*Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan da eşini meydana getiren, ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinize karşı gelmekten sakının.*" (Nisâ Sûresi 4/1)

Bu ayetten anlaşılmaktadır ki Hz. Havvâ, Hz. Âdem'in zatından yani kendisinden değil de mahiyetinden yaratılmıştır. Zira Kur'ân-ı Kerîm, Hazreti Havvâ'nın yaratılışını "minhâ" kelimesiyle yani "o nefisten" diyerek açıklıyor, yoksa Hz. Âdem'den demiyor. Yani, bir bakıma kadın erkeğin bir parçasındandır; aynen erkeğin cinsinden ve mahiyetinden bir varlıktır. Onun protein çorbası ne ise, onunki de odur. Yoksa aynı cinsten olmasalar, telkih ve aşılama olmadığı gibi nesil de üremez. Dolayısıyla kadının, erkeğin eğe kemiğinden yaratılmış olması onun ikinci planda kalan bir varlık olduğu anlamına gelmemektedir. Bilakis burdan çıkan sonuç kadının erkeğe eş olduğu ve onunla aynı hamuru paylaştığı gerçeği dir.

Bu âyet Hz. Havvâ'nın Hz. Âdem'den yaratıldığını bildirmekle beraber, onun kaburga kemiğinden meydana getirildiğini haber vermiyor. Muhtemelen Resûl-i Ekrem Efendimiz bu hadisiyle "*Kadın kaburga kemiğinden yaratıldığı için huyu da kaburga kemiği gibi biraz eğricedir. Ona istediğiniz şekli veremezsiniz!*" demek istemiştir.

Bu durumda Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bu sözüyle kadının yaratılışına dair biyolojik bilgi vermekten ziyade kadınlarla nasıl geçinmek gerektiğini anlatmak istemiştir. Şiddet kullanarak kadının arzu edilen seviyeye getirilemeyeceğini belirtmiştir. Bunun yerine kadınlara ülfet ve şefkat yolunu kullanarak davranmayı tavsiye etmiştir. Şu kadar var ki erkek kendisi ve ailesini cehennem ateşinden koruyacak şekilde dikkatli davranmalı, kadının dünyasına ve âhiretine zarar verecek hususlarda doğruyu anlatarak ona yardımcı olmalıdır. Hadisteki "Kadınlara hayır tavsiye edin." sözünü, onlara daima iyiliği, güzelliği anlatın ve

nasihatçi olun ki, istikamet kazansınlar, diye anlamalı. Eğer onları çarçabuk düzeltmeye kalkarsanız kırıverirsiniz; ihmal ederseniz, bu sefer de eski hâlleri üzere kalırlar şeklinde yorumlamalı. Burada hadisin üzerinde durduğu esas husus, terbiye ve ıslaha muhtaç olan bir kadının terbiyesinin nasıl olacağı ve ev siyaseti konusunda takip edilecek metottur. Böylesi bir kadını hemen düzeltmeye çalışmak aksi netice verebilir. Ancak ıslah adına hiçbir şey yapmayıp kadını kendi hâline terk etmek de doğru değildir. Demek ki, esasen hadis-i şerifte anlatılmak istenilen şey, Hazreti Havvâ'nın eğe kemiğinden yaratılmış olması değil; yukarıda zikrettiğimiz kayıtlarla anılan kadının kendi hâline bırakılırsa eğri kalacağı, ölçüsüz bir düzeltmeye gidince de kırılacağı meselesidir.

Diğer taraftan bazı âlimler hadîs-i şerîfteki "*Kaburga kemiğinin en eğri yeri üst tarafıdır.*" ifadesini, kadının en problemli tarafı *dilidir*, şeklinde yorumlamışlardır. Nitekim kadının cehenneme *dili yüzünden* gireceğini belirten şu hadîs-i şerîf bu yorumu desteklemektedir: "*Siz çok lânet eder ve kocanızın iyiliklerini görmezden gelirsiniz.*" (Buhârî, *Hayız* 6) Binaenaleyh kadınlar eşlerinin maddî durumunu göz önünde bulundurmadan başkalarında gördükleri şeyler kendi evlerinde de olsun diye huzursuzluk çıkarmamalı, hırçınlaşmamalı, aile sırlarını olur olmaz kimselere açmamalı ve sağda solda dedikodu yapmamalıdırlar.

Kaburganın vücutta yerine getirdiği fonksiyona dikkat edildiğinde görülecektir ki onun en önemli görevi kalbi kuşatması, kafes içine alması ve korumasıdır. İşte ev hanımı da tıpkı vücuttaki kaburgalar gibi eşini, ailesini ve çocuklarını gözetmeli, onlara sahip çıkmalıdır. Bir kadın kocasını kem gözlerden uzak tutmalı ve başkalarının eşinin bakışlarını bulandırmasına, kalp ve kafa istikametini bozmasına fırsat vermemelidir. Eşini hem sosyal olarak hem de dini yaşayışında istikamet üzere yaşatmak için elinden geleni yapmalı, çocuklarının kalp ve kafalarının sapkınlıktan ve aşırılıktan uzak kalması için koruyucu bir melek gibi özen göstermelidir.

Cenâb-ı Hak cümlemizi eğrilikten ve başkalarını hak yoldan saptırmaktan muhafaza buyursun. Gerek erkekleri ve gerekse kadınları kalp ve kafa istikametini elde etmiş sadıklardan eylesin…

16

Dindar ve Saliha Kadın

اَلدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِهَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ.

"Dünya geçici bir faydadan ibarettir.
Onun fayda sağlayan en hayırlı varlığı dindar kadındır."

(Müslim, *Radâ`* 64. Ayrıca bk. Nesâî, *Nikâh* 15; İbni Mâce, *Nikâh* 5)

Açıklama

Dünya dediğimiz yer kalıcı bir mesken değil, aksine yolculuk esnasında bir süreliğine uğranılan ve beklenilen geçici bir konaktır. İnsanoğlunun dünyada faydalandığı hemen her şey fenâ ile yani ölümle ve bir derece yoklukla maluldür. İnsan elini neye uzatsa üzerine basılmış fanilik mührünü görür ve kalbi incinir.

Dünya, ahirete nispetle bir oyun ve eğlence mekânı. Diğer taraftan aynı zamanda hizmet meydanı. Bizler dünyada bir açıdan uykuda gibiyiz. Ahirete göçtüğümüzde, uykusundan uyanan insanların gerçekle yüzleşmesi misali, pek çok gerçekle karşı karşıya kalacağız. Âyette şöyle buyurulmaktadır: "*Şüphesiz bu dünya hayatı geçici bir eğlencedir. Ama âhiret, gerçekten kalınacak yurttur.*" (Mü'min Sûresi, 40/39)

Bediüzzaman Hazretlerinin dediği gibi üç türlü dünya vardır. Biri ahiretin mezrası yani tarlası, diğeri Allah'ın isimlerinin tecelli ettiği bir mekân, bir diğeri de insanı aldatan ve

cazibedar güzellikleriyle onu baş aşağı düşüren yalancı dünya. Biz bu birbiri içine geçmiş üç türlü dünya içinden geçerek ahirete yürüyoruz ve inşaallah yürüyüşümüzü hayırlısıyla cennet ve rıza-yı ilâhî ile noktalamak istiyoruz.

Üzerinde yaşadığımız şu gezegen ve hayatımız, imkânlarını insanoğluna takdim ederken doyuracak kadar değil, tadacak kadar sunar. İnsanoğlunun arabası ve evi olur ama eskir ve hurdalaşır. Güzel fiziği olur ama ihtiyarlar veya hastalanır, hayat ayn-ı azap (azabın ta kendisi) olur. Bu açıdan insanoğlunun istifade ettiği pek çok şey ona geçici bir lezzet verir ama onu sonsuz derecede tatmin edemez. İnsanı tatmin edecek yegâne şey kalbinin Allah sevgisi ve marifetiyle dolu olmasıdır. Kalb gerçek sevgilisini bulduktan sonra yaratılanı da Yaratan'dan dolayı sever ve bütün varlığa bir sevgi ülkesi gibi bakar.

İşte her şeyiyle geçici olan bu dünyanın muvakkat figüranlarından biri de hayat arkadaşımız olan eşlerimizdir. Bizler şu kısa dünya hayatını onlarla paylaşır ve ahiret yurdunda nail olacağımız nimetleri beraber inşa etmeye çalışırız. Dünyanın geçici nimetlerinin bir kısmı gayrimeşru bir kısmı ise meşrudur. Meşru nimet ve faydaların en önemlisi de insanın saliha/dindar bir kadını nikâhı altında tutmasıdır. Cenâb-ı Hak sâliha kadınları; kocalarına itaatkâr, evinde bulunamadığı zamanlarda iffetlerini koruyan özellikleriyle zikreder. (Nisâ Sûresi, 4/34) Peygamberimiz "Mümin, Allah takvasından sonra saliha bir eşten daha hayırlı bir şeyden istifade edemez: (O saliha kadın ki) beyi ona yap dediği zaman yapan, ona baktığı zaman onu sevindiren, ona (bir şeyi yapması veya yapmaması için) yemin edince yemininin gereğini yapan ve beyinin yokluğunda hem kendi nefsi hususunda (yani namusunu korumada) hem de malında ona samimi olup hakkını yerine getiren kadındır." (İbn Mace, *Nikâh*, 5 (1857); Ayrıca bkz.: Taberani, *Mucemu'l-Kebir*, 8/222 (7881)) diyerek salahatle donanmış bir kadının erkek için en büyük nimetlerden biri olduğu üzerinde durmuştur. Bir başka zaman hanımı sâliha bir

kadın olduğu hâlde, boşama düşüncesiyle kendisine danışmaya gelen Hz. Ebû Eyyûb'a, "Ey Ebû Eyyûb, Ümmü Eyyûb'u boşaman büyük bir günahtır." buyurarak, boşanmasını bir haksızlık ve uhrevî mesuliyeti olan bir olay olarak vasıflandırmıştır.

Saliha bir kadın erkeğini değersiz dünya hayatına kapılıp mahvolmaktan koruyan dindar ve akıllı kadındır. Bu derece asil ve şuurlu bir kadın, kocasına rehberlik yapar, ayağının kayabileceği noktalarda elinden tutup onu ayakta tutar ve onu daha fazla dünyalık kazanmaya zorlamayarak gayrimeşru kazanç yollarına dalmaktan korur. Bunun için Peygamberimiz böyle bir kadının ne kadar büyük bir nimet olduğunu bir de şöyle ifade etmiştir:

"*İnsanı mutlu eden üç şey vardır: Dindar kadın, iyi bir ev, iyi bir binek.*

"*İnsanı mutsuz eden üç şey ise kötü bir kadın, kötü bir ev, kötü bir binek.*" (Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned*, 1/168)

Tevbe Sûresi'nin 34 ve 35. âyetleri nâzil olunca, ashâb-ı kirâm büyük bir telâşa kapıldı. Bu âyetlerde zekât ve sadaka vermeden dünyalık biriktirenlerin çok ciddi azaplara duçâr kalacakları anlatılıyordu. Peygamber Efendimiz onların endişe ve korkularını şu sözleriyle giderdi: "*Siz Allah'a şükreden bir kalbe, O'nu anıp zikreden bir dile ve mü'min bir kadına sahip olmaya bakın. Böylesi bir kadın, âhireti kazanmanıza da yardımcı olur.*" (İbn Mâce, *Nikâh*, 5)

Hz. Ali de (radıyallahu anh) "Rabbimiz bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver." âyetindeki "iyilik" anlamındaki "hasene" kelimesini "dindar kadın" diye tefsir etmiştir.

Saliha kadın sevecendir, hoşgörülü ve müsamahalıdır. Çocuklarını şefkatle büyütür, kocasına gerekli olduğu ölçüde itaat eder. Hadiselere pozitif yaklaşır. Evde barışın, sevginin, muhabbetin ve kardeşliğin hâkim olmasına çalışır. Komşularıyla kavga etmez, fesatçılık peşinde koşmaz. İffeti ve duruşuyla güzel örnek olur. Başkalarının ifsat adına açtığı yır-

tıkları güzellikleriyle ve Allah için yaptıklarıyla yamamaya çalışır. O, sulhün temsilcisidir. Gerek eşine gerekse çevresine karşı hep sıcak yaklaşır. Hırçınlık göstermez, kaprislerinin esiri olmaz. Kocasının rızasını tahsil eder ve çevresinde hep parmakla gösterilen numune bir hanımefendi olur.

Lokman Hekim'in oğluna şöyle nasihat ettiği rivayet edilir: "Ey oğlum! Dünyadan elde edeceğin şeylerin ilki; saliha bir kadın ve salih bir arkadaş olsun. Saliha hanımın yanına girdiğinde rahat olursun ve onun yanından çıktığında salih arkadaş ile rahat bulursun. Şunu bil ki, şüphesiz sen bir gün bunlardan birini kazanırsan, bir güzellik elde etmiş olursun.

Kötü kadından ve kötü arkadaştan sakın! Kötü kadının yanına girdiğinde rahat bulamazsın ve onun yanından ayrılıp kötü arkadaşın yanına vardığın zaman da rahat göremezsin. Şunu bil ki, şüphesiz sen bir gün bunlardan birini kazanırsan, bir kötülük kazanmışsın demektir."

Yine Hz. Davud'un (aleyhisselam) şu sözü söylediği rivayet edilir: "Allah'ım! Hanımımı kötü bir eş eyleme ki, ben de kötü bir adam olmayayım!"

Cenâb-ı Hak cümlemizi yeryüzü mirasçılarının en önemli özelliklerinden biri olan salâhatla donatsın ve bizleri salih erkek ve kadınlardan eylesin…

17

Dilediği Kapıdan Cennet'e Girecek Kadın

إِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ.

"Kadın, beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına itaat ederse ona: 'Hangi kapıdan dilersen oradan cennete gir' denilir."

(Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/191 (hadis no: 1661);
Taberani, *Mucemu'l-Evsat* 5/34 (4598); Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, 4/561-562;
İbn Hibbân, *Sahih*, 9/471 (hadis no: 4237))

Açıklama

Hz. Ebû Ümâme'nin rivayet ettiği bir hadiste de şöyle denilmektedir: "Resûlullah'a (aleyhissalâtü vesselâm) bir kadın geldi, yanında iki de çocuğu vardı. Kadın bunlardan birini sırtına almış, diğerini de yürütüyordu. Allah Resûlü onu görünce (takdirlerini) şöyle ifade buyurdular: "Onlar hamile olur, çocuk doğurur, emzirir, yavrularına karşı son derece şefkatli ve merhametlidirler. Eğer kocalarına karşı küfran-ı nimette (yani nankörlükte) bulunmasalar, namaz kılanları hemen Cennet'e girerdi." (İbn Mace, Nikah 62; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/252, 257; Hâkim, Müstedrek, 4/192; Taberani, Mucemu'l-Kebir, 8/252-253; Abdürrezzak, *Musannaf*, 11/303)

Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) çocukların bakımı ve ailenin düzeni adına çektiği

eziyet ve sıkıntıların kadınları ziyadesiyle meşgul ettiğini ve yorduğunu görmüş, bundan dolayı onların ibadet hayatları ile ilgili müjdeleyici ifadeler kullanmıştır. Nitekim yukarıda zikrettiğimiz hadiste de kadınların şu dört şeyi yapmaları durumunda inşaallah cennete gireceklerini haber vermiştir:

a. Beş vakit namazı kılmak: Namaz akıllı ve büluğ çağına ermiş her müslümanın yerine getirmesi gereken en önemli ibadettir. İslâm âlimleri namazı imanın ikiz kardeşi olarak tarif ederler. Kulun ahirette hesabını vereceği ilk mükellefiyet namazdır. Bu açıdan namaz dinin en önemli dinamiğidir ve insanı Allah'a bağlayan en sağlam kulptur. Günde beş defa Rabbin huzuruna namazla giren insan sair vakitlerini de Allah tarafından görülüyormuş şuuruyla yaşayacak ve örnek bir kul olacaktır. Binaenaleyh beş vakit namazını kılarak evini namazının nuruyla aydınlatan bir kadının inşaallah kabri ve ahiret yurdu da aydınlanacak, Allah'ın izni ile cennete buyur edilecektir.

b. Oruç tutmak: Oruç insanlık tarihi boyunca Allah'ın kullarından istediği özel bir ibadettir. Oruçla insan maddi kirlerinden ve ağırlıklarından arınır, ruhunu tezkiye eder. Oruç tıpkı namaz gibi mükellefiyet şartlarını haiz her insana farzdır ve mükâfatı öylesine engin bir ibadettir ki onun karşılığını bizzat Allah takdir edecektir. İşte böylesine ehemmiyetli bir ibadeti yerine getiren bir kadın zaten ince olan ruhunu daha da ince kılacak ve şefkat kahramanı olarak ruhunun temizliğini çevresine yansıtacaktır. Oruçla arınan bir kadın çocuklarını hayırla yetiştirecek, eşine de güzel misal olacaktır.

c. İffet ve namusunu korumak: İffet, kadında bulunması gereken en önemli ziynettir. O bu ziyneti eşinden başkasıyla paylaşmamalı, iffet ve namusu konusunda çok hassas davranmalıdır. Karşı cinsi tahrik edecek davranışlarda bulunmak ve giyinmek, saygısızca konuşmak ve gözüne, kulağına hâkim olamamak iffetsizliğin bariz alametleridir. Bu hususlara dikkat

etmeyenlerin zina gibi bir çukura düşme ihtimalleri vardır. Mümin bir kadından nezih, temiz, dikkatli, şerefli bir hayat yaşaması beklenir. Peygamberimiz "Kim bana iki çenesi arasındaki (dili) ile iki budu arasındaki (tenasül) uzvunu koruma sözü verirse, ben de ona cennet sözü veririm." (Buhârî, rikâk 23) demiş ve iffetli hayat yaşayan mümin erkek ve kadınları cennetle müjdelemiştir.

d. Kocaya itaat: İslâm dini aile gibi toplumun hücresi sayılan önemli bir müesseseyi ayakta tutup istikrarlı bir şekilde yaşatmak için belli tedbirler almıştır. Bunlardan biri de hanımın kocasına dinin ve aklın tasdik edip teşvikte bulunduğu hususlarda itaat etmesidir. Ailenin belli bir ahenkle yaşayabilmesi için herkesin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekir. Erkek üzerine düşen sorumlulukları yerine getirirken hanım da eşini her konuda memnun etmek için elinden geleni yapmalıdır. Böyle bir gayret kadına hem dünya saadetini hem de ukba sevincini nasip edecektir.

Zikredilen hususlarda iradesinin hakkını verip muvaffak olmuş hanımlar inşaallah cennete girecekler ve ebedi hayatın nimetlerinden sonsuza kadar hissedar olacaklardır. Allah cümlemize böyle bir saadet nasip etsin…

18

Ailevî Hayatta Kadın

إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ.

"Bir erkek hanımını yatağına çağırır da gelmez ve erkek ona dargın olarak gecelerse, melekler o kadına sabaha kadar lânet ederler."

(Buhârî, *Bed'u'l-halk* 7; Müslim, *Nikâh* 122. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Nikâh* 40)

Açıklama

Yukarıda zikrettiğimiz hadisin ayrıca şu rivayetleri de vardır:

"*Kadın geceyi kocasının yatağını terk ederek geçirirse, melekler sabaha kadar ona lânet ederler.*" (Buhârî, *Nikâh* 85; Müslim, *Nikâh* 120); "*Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, bir erkek hanımını yatağa çağırır da kadın gelmezse, kocası ondan memnun olana kadar Kâinâtın Sahibi, o kadına lânet eder.*" (Müslim, *Nikâh* 121)

İslâm dini hayatın meşru dairede yaşanmasını istemiş ve buna göre prensipler vazetmiştir. Evlilik de bu açıdan önemli bir müessesedir. Belli bir yaşa gelmiş ve yetişmiş erkek ve bayanların cinsel isteklerinin karşılanması ve bunun meşru dairede vuku bulması nikâhla yani evlilikle mümkündür. Burada evlenmenin birinci gayesi cinsel yönden tatmin olmaktır gibi bir düşünce akla gelmesin. Ailenin kurulması sadece bu gayeye münhasır değildir. Aile

müessesesini inşa etmenin, söz konusu hikmeti yanında daha pek çok faydaları vardır. Bununla beraber evliliğin sağladığı çok önemli bir faydanın insana verilen şehvet duygusunun meşru dairede tatmin edilmesi olduğunu da unutmamak gerekir.

Dolayısıyla evli bir erkeğin hanımından cinsel anlamda bir isteği olduğunda hanımın –şayet dinî ve meşru bir mazereti yoksa- bu isteğe müspet cevap vermesi gerekir. Zira erkeğin gözünün dışarıya bakmaması ve gayrimeşru bir ilişkiye kaymaması için hanımın eşine yardımcı olması gerekir. Şayet geçerli bir mazereti varsa bunu kocasıyla paylaşmalı ve eşini ikna etmelidir. Yüce Yaratıcı kadından erkeğin bu ihtiyacını karşılamasını bekliyorsa cinsî arzuları frenleme bakımından erkeğin daha zayıf, kadının daha güçlü olduğu sonucu çıkmaktadır. Dolayısıyla kadın bu konuda dikkatli davranmalı, eşini hayal kırıklığına uğratmamalıdır. Zira bu konuda hanımından veto yiyen bir erkeğin zamanla gözünün ve gönlünün başkalarına kayması ve Allah muhafaza günaha girmesi söz konusu olabilir. Böyle bir cürmün irtikâbı hâlinde o suça giden yolu kadın açtığından dolayı kendisi de mesul olur. Buna binaen kadın eşini böylesi gayrimeşru yollara sevk etme gibi bir gafletten uzak durmalıdır. Diğer taraftan koca, cinsel ihtiyacını meşru dairede karşılamakla harama bulaşmadığından ayrıca sevap kazanır. Ona bu imkânı veren kadın da şüphesiz bu ilâhi mükâfattan nasipdar olur.

Sözün özü kadın, kocasının meşru ve makul her isteğine olduğu gibi, cinsel taleplerine de olumlu cevap vermeli; eşini harama itmemelidir. Bunun gibi temel taleplerin reddi hâlinde ailelerin yıkıldığı, erkeklerin yabancı kadınların ağına düştükleri maalesef pek çok tecrübeyle sabittir. Bu konuda hassasiyet göstermeyen kadınların hadiste ifade edildiği üzere Allah ve meleklerin lanet ve nefretine maruz kalacakları tehdidi vardır ki böylesi bir tehdidin muhatabı olmaktan Allah'a sığınmak gerekir. Kur'ân'da "*kadının erkek için bir elbise, erkeğin de kadın için bir elbise olarak yaratıldığı*" belirtilmektedir. (Bakara Sûresi, 2/ 187) Elbise insanı her türlü dış tesirden koruyan bir vesiledir. Bu ayetten anlaşılmaktadır ki eşler birbirini her türlü tehlikeden ve özellikle günaha götürecek kötü duyguların etkisinden korumakla yükümlüdür.

19

Allah'ın Yarattığını Bozan Kadınlar

لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقِ اللّٰهِ فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَةٌ فِي ذَلِكَ فَقَالَ: وَمَا لِيَ لاَ أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي كِتَابِ اللّٰهِ؟ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: {وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَما نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا}

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem),
"Döğme yapan, yaptıran, yüzünün tüylerini yolan, güzel görünsün diye dişlerini seyrekleştiren, Allah'ın yarattığını bozan kadınlara Allah lânet etsin!" demişti. Bir kadının İbni Mes'ûd'u aşırı gitmekle suçlaması üzerine bu defa;
"Peygamberin lânet ettiği kimseye niçin lânet etmeyecekmişim? Peygamberi izlemek Allah'ın kitabında emredilmiştir.
Allah Teâlâ;
"Peygamber size ne verirse onu alın,
sizi nehyettiğinden de uzak durun!" demiştir. (Haşr Sûresi, 59/7)

(Buhârî, *Tefsîru sûre* (59), 4, *Libâs* 82, 84, 85, 87; Müslim, *Libâs* 120.
Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Tereccül* 5; Tirmizî, *Edeb* 33; Nesâî, *Zînet* 24, 26, 71; İbni Mâce, *Nikâh* 52)

Açıklama

İslâm dini fıtrat dinidir, insan tabiatına uygundur ve bu tabiata muhalif şeylere karşı da mesafelidir. Allah'ın yarattığı şey fıtrattır ve Allah'ın takdir ettiği şey şüphesiz ki ya bizzat güzeldir veya neticesi itibarıyla hoştur.

Bu ilkeden yola çıkarak diyebiliriz ki insanın fiziki yapısını takdir eden, gözü, kulağı vb. organları güzelce yerleştiren, saçları, kaşları, kirpikleri en güzel şekilde yüze monte eden Allah Teâlâ'dır. Bize düşen O'nun takdirine ve iradesine saygılı olmaktır. Burada ince bir nokta vardır. O da kadının yüzünde sakal veya bıyık çıkarsa bunları yolmak yasak değil, hatta müstehabtır. Haram olan husus; kaş, kirpik ve yüzün çevresinden kıl koparmaktır. Yani kadının genel ve doğal yapısında sakal ve bıyık olmaz. Eğer varsa kadının fıtratına ters bir durumdur. Bu durumda kadının bu türlü şeylerden kurtulma adına yaptığı şeyler fıtrata müdahale değil aksine fıtrata ulaşma çabasıdır. Ancak kaşını, kirpiğini yolmak, dişlerini inceltmek fıtri ve tabii olan davranışlar değildir. Hadis-i şerif, yalnızca güzellik gerekçesiyle öteden beri kadınların rağbet ettikleri döğme yaptırmak, yüzünün tüylerini almak, kaşlarını inceltmek ve dişlerini törpületerek seyrekleştirmek gibi girişimlerde bulunanlara ve bunları yapanlara Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) lânet ettiğini bildirmektedir.

Modern dünya insanı (!) özellikle fiziki anlamda güzellik olsun diye denemedik yol bırakmamış bu uğurda yüklü miktarlarda masraf yapmıştır/yapmaktadır. Bilhassa çağımızda ne yazık ki gerek erkek ve gerekse kadınlar güzel görünme uğrunda en olmadık fizikî ve ekonomik sıkıntılara katlanmaktadırlar. Güzellik salonlarının bilhassa büyük şehirlerde iyi getirisi olan bir sektör hâline geldiği artık herkesin bildiği bir husustur. Oysa kimi insanlar kaşıyla kirpiğiyle uğraşırken dünyanın belli bölgelerinde insanlar

plastik su şişelerinden kendilerine terlik yapmakta, temel gıda ve sağlık imkânlarından mahrum oldukları için kısa sürede ölmektedirler. Bir tarafta aşırı israf söz konusu iken diğer tarafta insanlar yokluktan ölmekte ve çok zor şartlar altında hayatlarını devam ettirmektedirler.

İnsanların ve tabii ki kadınların israfa varmamak ve fıtrata aykırı olmamak şartıyla fiziki güzelliklerine önem vermelerinde ve bu konuya özen göstermelerinde bir beis yoktur. Gerek erkek ve gerekse kadın güzelleşmeyi ve dikkat çekmeyi istiyorsa bunu meşru dairede kullanma gayesiyle gerçekleştirmelidir. Yani bir erkek güzel giyinip, bakımına dikkat ediyorsa maksadı hanımını mutlu etmek olmalıdır. Aynı şekilde kadın da saçına, başına, elbiselerine ve vücut bakımına özen gösteriyorsa bundan maksat eşini mutlu etmek ve aile saadetini temin etmektir. Yoksa gayrimeşru bir takım hedeflere ulaşmayı amaçlayan ve fıtrata ters güzelleşme gayretlerine yeltenen insanlar Allah'ın rahmetinden uzaklaştıracak davranışlar yapıyorlar demektir. Hem şunu hiçbir zaman unutmamak gerekir ki din, öncelikle insanın manevi güzelliğini dikkate alır. Allah huzurunda takva dediğimiz kulluk güzelliği ve kalitesi dikkate alınacağından fiziki güzelliğin kıymeti hiçbir zaman manevi güzelliğin seviyesinde olmayacaktır. Onun için Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) "Allah sizin suret, şekil ve dış görünüşlerinize değil; kalblerinize (kalbî yönelişlerinize) bakar." (Müslim, birr 33) demekte ve bu konuda müminleri uyarmaktadır.

Burada dikkat çekilecek bir diğer husus da haram olan hususun ön dişleri törpülemek suretiyle aralarını açmak böylece genç ve güzel görünmeye çalışmaktır. Ancak böyle bir işlem dişi tedavi etmek ya da benzeri bir kusuru gidermek için yapılırsa bunda herhangi bir mahzur yoktur.

Allah Resûlü'nün, vücutlarının muhtelif yerlerine değişik boyalarla döğme yapan ve

yaptıran kadınlara lanet etmesi, daha çok kadınların güzellik kaygısıyla bu tür yanlışlıklara düştüklerinden dolayıdır. Bu lânet pek tabiîdir ki aynı işi yapan veya yaptıran erkekler için de geçerlidir.

El üzerine, koluna, vücudunun görülen veya görülmeyen bir yerine yaptırılan çeşitli şekil ve resimlerden oluşan döğmeler caiz değildir ve bu çirkin işlem, büyük günah olarak kabul edilmiştir. İlaçla çıkarılması mümkünse derhal çıkarılması, insanın sağlığı ya da döğme yapılmış organ zarar görmeyecekse, o döğmenin oradan kesilmek suretiyle de olsa yok edilmesi gerekir. Şayet hiç bir şekilde giderilmesi mümkün değilse, tövbe etmek suretiyle onun vebalinden kurtulmaya çalışmalıdır. Hele bir kimse kendisini bazı kötülüklerden koruyacağı inancıyla vücuduna herhangi bir canlının veya nesnenin resmini döğme olarak yaptıracak olsa, bu onun imandan çıkmasına sebep olur. Birilerine özenerek böyle bir cinayet işleyenler de ruh sefaletlerini ortaya koymuş olurlar. Neresinden bakılırsa bakılsın, bu şekilde davranarak tabiî şekli değiştirmeye kalkmak, şeytanın elinde maskara olmak demektir. Bu işin, çağın veya modanın gereğiymiş gibi gösterilmeye çalışılması, söz konusu maskaralığı örtmeye yetmez.

İşin özeti, insanın yaratılıştan sahip olduğu maddî-mânevî değerleri yozlaştıran, değiştiren veya tahrif eden her uygulama dinimizce yasaklanmış, insanın temiz fıtratı üzere kalması ve yaşaması esas kabul edilmiştir.

20

Karşı Cinse Özenti ve Benzeme Gayreti

لَعَنَ رسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجَالِ،
وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ.

"Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), (Allah'ın takdir ettiği fıtrata razı olmayıp, söz, fiil ve davranışlarında) kendilerini kadınlara benzeten erkeklere ve erkeklere benzeten kadınlara lanet etmiştir."

(Buhari, *Libâs* 61)

Açıklama

Hadisin başka bir rivayetinde "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lânet etti." (Buhârî, Libâs 62. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Libâs 28; Tirmizî, *Edeb* 24; İbni Mâce, *Nikâh* 22) buyurulurken Ebû Hüreyre'nin (radıyallahu anh) rivayetinde de şöyle denilmektedir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kadın gibi giyinen erkeğe, erkek gibi giyinen kadına lânet etti." (Ebû Dâvûd, Libas 28. Ayrıca bk. Ahmed b. Hanbel, el-*Müsned*, 2/325)

Değişik vesilelerle ifade edildiği gibi İslâm fıtrat dinidir ve Yüce Yaratıcı insanların fıtratlarının gereğine göre hareket etmelerini istemektedir. Gerek kadın ve gerekse erkeklerin kendilerine mahsus cinsel vb. özelliklerini ve bunların gereği olan giyim-kuşam biçimlerini,

konuşma ve davranış şekillerini korumaları, olması gereken şeydir. Ancak fıtratların bozulması ve yozlaşması neticesinde -özellikle günümüzde- karşı cinse özenme ve onlar gibi olma bir farklılık ve çağdaşlık gösterisi gibi sunulmakta; yazılı ve görsel medya da ne yazık ki bu sapkınlık ve yanlışa çanak tutmaktadır. Bu açıdan Peygamberimizin asırlar öncesinden günümüze ışık tutan sözleri ne kadar anlamlı ve dikkat çekicidir.

Zikrettiğimiz hadislerin bir bölümü erkekleri, diğer bir bölümü de kadınları uyarıcı mahiyettedir. Konumuz kadınlara yönelik olduğundan dolayı biz işin kadınlara mahsus tarafı üzerinde duracağız.

Erkekleşen kadınlar, konuşmalarında, tavır ve hareketlerinde erkek gibi davranmaya çalışan ve öyle olmaya gayret eden insanlardır. Kadın, dişi olarak yaratılmıştır ve nasılsa öyle davranmalıdır. Fıtratı bozucu, göz tırmalayıcı, nahoş tavır ve davranışlar ortaya koyarak dikkat çekmemeli, böylece Allah'ın rahmet ve mağfiretinden ayrı düşmemelidir.

Burada bir noktaya özellikle dikkat çekmek gerekir. Bazen kadının konuşmasında ve hareketlerinde erkeğe benzemesi doğuştan yani yaratılıştan olabilir. Burada bunun için iradi bir gayret gösterme söz konusu değildir. Eğer bu benzeme olayı dini literatürde "hünsâ" denilen ve yaratılışta var olan bir benzeme ise kişiler bundan sorumlu değildir. Çünkü bu insanların iradesi dışında bir olaydır. Binaenaleyh Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) lanet ettiği insanlar bu türlü insanlar değildir. Bunlar inşaallah mazur görüleceklerdir.

Hadisin kastettiği esas kesim, bilerek, isteyerek ve hatta kendini zorlayarak, belki de özel eğitim alarak karşı cinse benzemeye çalışan talihsizlerdir. Yani bu konuda özel gayret gösteren, çabalayan, tekellüfe giren insanlardır. Nitekim ikinci olarak rivayet ettiğimiz hadiste de "*kendilerini kadınlara benzetmeye çalışan erkekler ve erkeklere benzetmeye çalışan kadınlar*" diye bu durum açıkça ifade edilmektedir.

Kadın-erkek cinsi arasındaki benzeşmenin müşahede edildiği en önemli alanlardan biri hiç şüphesiz giyim-kuşamdır. Rahmetle anılan Peygamberimiz'in karşı cinsin giyim-kuşamını tercih edenlere lânet etmesi, kılık-kıyafet meselesinin öyle basit bir şekil meselesi olmadığını ve cinsler arasındaki duygusal yapının bozulma sürecinin giyim-kuşam taklidi ile başladığını ya da açığa çıktığını göstermektedir. Sahabeden Temîm-i Dârî, Peygamberimiz'in, kadınlara erkek ayakkabısına benzer ayakkabı giymeyi, meclislerde oturmayı ve izar ile rida gibi erkek elbiseleri giymeyi yasakladığını bildirmektedir. Maalesef günümüzde giyim-kuşam konusundaki bu benzeşmeyi daha ileri götürmek ve daha yaygın hâle getirmek için çok ciddi gayretler ortaya konmaktadır. Ne acıdır ki bütün bunlar modernlik, çağdaşlık ve özgürlük şemsiyesi altında yapılmaktadır. Bu yozlaşmanın önünün alınması fıtrata yani dinin ilkelerine dönüşle mümkündür. Dinden uzaklaştığımız her bir adım bizi fıtrat ve tabiata da yabancı hâle getirmekte, bir sürü problem ve çarpıklığın oluşmasına sebep olmaktadır.

Cenâb-ı Hak cümlemize fıtrat dini olan İslâm'a uygun yaşamayı nasip etsin…

21

Dikkat Çekmek İçin Koku Sürünen Kadın

إِذَا اسْتَعْطَرَتِ الْمَرْأَةُ فَمَرَّتْ عَلَى الْقَوْمِ لِيَجِدُوا رِيحَهَا فَهِيَ كَذَا وَكَذَا.
قَالَ قَوْلًا شَدِيدًا

"Kadın -başkalarının dikkatini çekmek için- koku kullanır ve (erkeklerin oluşturduğu) bir topluluğa uğrayıp da kokusunu o insanlara hissettirirse zina etmiş gibidir."
Râvî diyor ki: Allah Resûlü bu hususta çok ağır konuştu.

(Tirmizî, *Edeb* 35 (2786); Ebû Dâvûd, *Teraccül* 7 (4173);
Ahmed ibn Hanbel, *Müsned*, 4/400 (19593); Hâkim, *Müstedrek*, 2/430 (3497))

Açıklama

Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm, "Zinaya yaklaşmayın!" (İsrâ, 17/65) emriyle bu çirkin fiile götürebilecek yolların önünü tıkamak istemiştir. İçki ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara bulaşanların pek çoğu bu türlü kötülüklere "azıcıktan bir şey olmaz" vb. aldatmacalarla müptela olmuşlardır. Aynen öyle de zinaya giden yol bir bakma, bir öpme ile başlar ve Allah muhafaza sonuçta aile yuvasını yıkacak ve çok ciddi bir günahla neticelenecek şekilde biter. Dolayısıyla insanın hayal dünyasından başlayarak duygularını, kalbini zina gibi bir kötülüğe götürecek düşüncelerden uzak tutmaya çalışması gerekir. Hayal dünyası zinaya götürebilecek resimlerle kirlenmiş insanların zihin dünyalarını temiz tutacak müdahalelerde bulunmaları, yazılı ve görsel medyayı takip ederken hassas davranarak gözlerini

harama bulaştırmamaları gerekir.

Türkçede zina "aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki" anlamına gelir. Bununla beraber dinimize göre zinanın göz zinası örneğinde olduğu gibi farklı çeşitleri de söz konusudur. Yukarıdaki hadiste ifade edildiği üzere bir kadının fettânca niyetlerle süslenerek insanların bakışlarını kendisinde merkezileştirecek şekilde koku, parfüm kullanarak erkeklerin olduğu bir meclise uğraması ve orada bulunanların göz zinası işlemelerine sebep olması bir anlamda zinadır. Zira böylesi çirkin bir niyetle yabancı erkeklerin olduğu bir meclise uğrayan kadın orada bulunan erkeklerin kendisine bakmasına ve onların kalp ve kafalarının bulanmasına sebebiyet verdiğinden ötürü günah işlemiş olur. İslâm'a göre "kötülüğe sebep olan" kişi de aynı derecede sorumludur. Göz zinası tek başına bir günahtır. Bir de bu göz zinasının tetiklemesiyle mesele daha ilerilere götürülür ve fiili bir zina durumu ortaya çıkarsa iş çok daha vahim ve korkutucu hâle gelmiş demektir. Buna binaen zina gibi ciddi bir kötülüğe hiçbir şekilde yaklaşmamak ve yaklaştırmamak gerekir.

Efendimiz bir başka hadislerinde de "Herhangi bir kadın kocasından başkası için koku sürünürse o zina edicidir. Onun süslerine bakan ve kasten kokusunu alan da zina edicidir. Allah Teâlâ, o tevbe edinceye kadar ondan amellerini kabul etmez." (Ali el-Müttakî, *Kenzu'l-Ummal* 16/479 [45001]) demiş; mümin kadınları bu hususta ciddi anlamda ikaz etmiştir. Mümin hanımlar sadece eşlerinin gönlünü kazanmak ve onları mutlu etmek için süslenip güzelleşebilirler.

Diğer taraftan gerek erkekler ve gerekse kadınlar ille de birilerinin dikkatini çekmek ve parmakla gösterilen birisi olmak istiyorlarsa önlerine Allah rızası gibi çok kudsi ve yüce bir hedef koymalı, ilâhî hoşnutluğu aramalı, hizmetleri ve ortaya koymuş oldukları kulluklarıyla melekler ve salih kulların gıpta ettiği insanlar olmaya bakmalıdırlar.

22

Kıyamette Peygamberimizle Yan Yana Bulunacak Kimse

مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَومَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ.
وَضَمَّ أَصَابِعَهُ.

Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem): Her kim iki kız çocuğunu yetişkinlik çağına gelinceye kadar büyütüp terbiye ederse, kıyamet günü o kimseyle ben şöyle yan yana bulunacağız." buyurdu ve parmaklarını bitiştirdi.

(Müslim, *Birr* 149. Ayrıca bk. Tirmizî, *Birr* 13)

Açıklama

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir başka hadislerinde şöyle buyururlar: *"Her kim üç kız çocuğunu himâye edip büyütür, güzelce terbiye eder, evlendirir ve onlara lütuf ve iyiliklerini devam ettirirse, o kimse cennetliktir."* (Ebû Dâvûd, *Edeb* 121; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/97)

Çocuk yetiştirmek dünyanın en zor ve sorumluluk gerektiren işlerinden biridir. Onları hayata hazırlamak, maddeten ve manen güzelce besleyip terbiyelerini gerçekleştirmek yıllarca devam eden bir sabrı gerektirir. Hele, kız çocuklarını büyütüp yetiştirmek çok daha sabır ve tahammül isteyen bir süreçtir. Zira bu süreç onları dürüst ve namuslu bir kişiyle yuva kurmasını sağlayıncaya kadar devam eder.

Yetiştirilmesi tavsiye edilen kız çocukları insanın kendi çocukları olabileceği gibi kız kardeşleri, sonradan evlendiği eşinin çocukları, hatta başkalarının muhtaç çocukları da olabilir. Bu konuda yakınlık veya uzaklık önemli değildir. Nitekim Resûl-i Ekrem Efendimiz "*Kendi yetimini veya başkasına ait bir yetimi himâye eden kimseyle ben, cennette şöyle yan yana bulunacağız.*" (Buhari, Talak, 23; Müslim, Zühd 42; Ebu Davud, *Edeb* 122) buyurmuştur. Bir başka hadislerinde de "*Kimin üç kızı, yahut üç kız kardeşi veya iki kızı, ya da iki kız kardeşi olur da onlara güzel bakar, onlar hakkında Allah'tan korkarsa (onlara haksızlık etmezse), onun için cennet vardır.*" (Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 8/289) demiş ve cahiliye döneminde ayaklar altında ezilen kadının ayağının altına cenneti koymuştur.

Özellikle kız çocuklarına gösterilen anne şefkatinin ne değerli bir hazine olduğu konusunda Hz. Âişe'nin şahit olduğu ve Efendimiz'e aktardığı şu olay son derece dikkat çekicidir:

"Yanında iki kız çocuğu bulunan bir kadın gelerek bir şeyler istedi. Evde bir hurmadan başka bir şey yoktu. Onu çıkarıp kadına verdim. Kendisi hiç tatmadan hurmayı ikiye bölerek çocuklarına verdikten sonra kalkıp gitti. Bu sırada Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) yanımıza geldi. Ben bu olup biteni kendisine anlatınca şöyle buyurdu: "*Her kim kız çocukları yüzünden bir sıkıntıya uğrar da onlara iyi bakarsa, bu çocuklar onu cehennem ateşinden koruyan bir siper olurlar.*" (Buhârî, *Zekât* 10, *Edeb* 18; Müslim, Birr 147. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 13)

Evet, bazen yanlış bir düşüncenin neticesi olarak ailede fazla sayıda bulunan kız çocukları aile için bir sıkıntı ve hoşnutsuzluk sebebi olabilir. Bu kızları korumak, kollamak, yetiştirmek ve mürüvvetlerini görmek gibi hususlar aile için ekonomik zorluklar getirebilir. Bir de cahiliye döneminin kalıntısı olan düşünceyle nasıl olsa ele gidecek diye kıza ikinci sınıf muamelesi yapmak, çocuklar arasında kızlara negatif ayrımcılık uygulamak meseleyi daha da problemli hâle getirebilir. Bütün bunlara karşı Efendimiz, kız çocuklarını büyütüp beslemenin, aile yu-

vası kurana kadar onlara yardımcı olmanın insanı cehennem azâbından kurtaracağını haber vermiştir. Allah'a sonsuz minnet ve şükranlarımızı sunarız ki İslâm'la bize hakiki insanlığı öğretti. Şayet bizler dinin terbiyesinden geçmesek belki de yamyamlar gibi birbirimizi yiyecek, kızımız olunca yüzlerimiz kararacak, hiddetten köpürecek ve bu duygunun ağırlığıyla toplum içine çıkmaktan utanacaktık. Ancak din bize bütün bunların yanlış olduğunu kız çocuğunun da bir insan olduğunu hatırlatmış hatta onlara gösterilen özel ilginin cennetin kapılarının açılmasına vesile olacağını bildirmiştir. Bu ne büyük bir saadet ve ne muhteşem bir terbiyedir. Hele fiziksel ve zihinsel engelli kız çocuklarına sahip olan anne ve babalar sabırla çocuklarına bakar, onları himaye ederlerse inşaallah ahirette bu gayretlerinin karşılığını fazlasıyla alacak, orada birer sabır ve şefkat kahramanı olarak arz-ı endam edeceklerdir.

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) bir başka vakayı da şöyle haber verir: "Sırtına iki çocuğunu almış yoksul bir kadın çıkageldi. Ona üç hurma verdim. O da çocuklarına birer hurma verdi; öteki hurmayı yemek için ağzına götürmüştü ki, çocukları onu da istediler. Kadıncağız yemek istediği bu hurmayı çocuklarına bölüştürdü. Kadının bu tutumuna hayran kaldım ve yaptığını Resûlullah'a anlattım. Şöyle buyurdu:

"*Bu şefkati sebebiyle Allah Teâlâ o kadına mutlaka cenneti vermiş (veya) bu sebeple onu cehennemden âzâd etmiştir.*" (Müslim, Birr 148)

Hazreti Ebû Hureyre'nin (radıyallahu anh) zayıf bir senedle haber verdiği rivayetle bu bahsi hitama erdirelim: "Resûlullah (aleyhis*salât*ü vesselam) buyurdular ki: Allah Teâlâ benden önce Cennet'e girmeyi bütün insanlara haram etmiştir. Fakat sağımda beni geçmeye çalışan bir kadın gördüm ve 'Beni geçmek isteyen bu kadın kimdir?' dedim. Denildi ki; Yâ Muhammed, bu, genç yaşında kocası ölen güzel bir kadındır ki; (bütün sıkıntılara katlanarak namus ve iffetiyle) yanındaki yetim çocuklarının başını bekledi ve onları büyüttü, işte Allah Teâlâ da ona bundan dolayı teşekkür etti." (Harâitî, Mekârimü'l-Ahlâk, 605 nolu hadis)

23

Mahremiyete Saygı ve Riayet

لاَ تُبَاشِرِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ، فَتَصِفَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا.

"Bir kadın, başka bir kadınla çıplak vücutları birbirine temas ederek yatmasın. Sonra o kadını kocasına anlatır da kocası sanki o kadına bakıyormuş gibi olur."

(Buhârî, Nikâh 118. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Nikâh 43; Tirmizî, Edeb 38)

Açıklama

İslâm dini toplumda fitne ve huzursuzluğa sebep olabilecek, insanları günaha götürmesi muhtemel, edep ve ahlâk kurallarına aykırı düşen davranışlara müsaade etmemiş ve müsamaha göstermemiştir. Zira bu konuda en ufak bir gevşeklik önü alınamaz fitne ve fesadın ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Bu açıdan İslâm dini günaha gidecek yolları kapatmak için son derece titiz davranmış ve büyük yangınların küçük bir kıvılcımdan çıkabileceği gerçeğini hiçbir zaman göz ardı etmemiştir.

Hadiste dikkat çekilen tehlike de bu noktada önemlidir. Peygamber Efendimiz, bir erkeğin başka bir erkekle, bir kadının da başka bir kadınla bir örtü altında ve vücutları birbirine temas edecek şekilde yatmalarını yasaklamıştır. Bir kadının aynı yatakta yattığı bir başka kadının birtakım güzelliklerini veya niteliklerini kocasına anlatması yasaklanmışsa, bir erkeğin de başka bir erkeğin özelliklerini ve niteliklerini kendi hanımına anlatması yasaktır. (Bkz.

Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, 1/304, 314, 440...; Tirmizî, *Edeb* 38) Zira yabancı bir kadını kocaya veya yabancı bir erkeği kadına fizikî özellikleriyle anlatmak anlatılan kişide sanki onu görüyormuş veya ona bakıyormuş hissi verir ve bu da günahtır. Yabancı bir insanın fizikî özellikleriyle ilgili mahrem bilgileri başkalarına anlatmak câiz değildir. Zira kocaya başka bir kadının cazip bir şekilde anlatılması onda anlatılan kişiye karşı bir heves ve şehvet hissinin doğmasına sebep olabilir. Diğer taraftan bu merak kendi eşine karşı da nefret ve soğumaya götürebilir ki bu da ailenin temellerinin sarsılması ve gayrimeşru yola giden kapının açılması demektir. Sözlü olarak yasaklanan bu husus yazılı ve görsel medya kanalıyla yapılırsa durum çok daha vahimdir, günahtır. Zira teşhircilik, toplumun ahlâkını, aile bağlarını menfi olarak etkiler ve toplumun yozlaşmasına sebep olur.

Diğer taraftan hadisten anlaşılması gereken bir mana da kadının kadına karşı tesettür sınırını aşmamasıdır. Günümüzde cinsel anlamda sapıklıklar maalesef çok artmıştır. Erkeklerin erkeklere ve kadınların da kadınlara ilgi duyması bir fıtrat sapmasıdır. Böyle bir fıtrat sapmasına karşı önlem almak için Peygamberimiz bu hadisiyle aynı zamanda inananları ikaz etmiştir.

Müslüman kadınların, kendileri gibi diğer Müslüman kadınların yanında göbek ile dizleri arasında kalan bölgelerini göstermemeleri gerekir. Yine Müslüman bir kadın müşrik ya da inkârcı kadınların yanında mahrem bir yerini açamaz. Onlar bu durumdaki kadınlara karşı yabancı erkeklere karşı giyindiği gibi giyinmelidirler.

Müslüman kadınların diğer Müslüman kadınların yanında belli bölgelerini açabilme izni açsınlar şeklinde anlaşılmamalıdır. Bilakis mümin kadınlar iffetlerini muhafaza etmeli ve özellikle hafifmeşrep ve dedikoducu olan kadınların yanında giyim kuşamlarına dikkat etmelidirler ki fitne ve fesada yol açmasın. Çünkü ehl-i dünya ve dînî hassasiyeti bulunma-

yan kadınların, gördüklerini eşlerine anlatmaları muhtemeldir ki, böyle bir durumda, o kişi kendisine vasıfları anlatılan kadını görmüş gibi olacaktır. Bunun sonucunun da istenmeyen bazı hâllerle neticelenmesi muhtemeldir. En azından zihinleri, hayalleri ve niyetleri kirlenebilir. Yani dindar bir kadın, gayrimüslim kadınların yanında el, yüz ve ayakları dışında kalan yerlerini gösteremeyeceği gibi Müslüman ama iffet ve ahlâkî değerler konusunda hassasiyeti olmayan kadınların yanında da bu ölçülere riayet etmelidir. Dolayısıyla havuz, hamam gibi yerlerde sadece bayanlar varsa ve bu bayanların arasında gayrimüslim ve Müslüman olduğu halde ahlâkî değerlere dikkat etmeyen kadınlar yoksa mümin kadınlar beraber havuza girebilirler. Ancak tekrar hatırlatalım ki kadınların birbirlerine karşı göbek ve diz kapağı arasının avret olması, diğer yerlerin rahatlıkla açılabileceği manasına gelmez. Bu yüzden de özellikle hamam ve havuz gibi yerlerde hassas olmak gerekir.

Vurgulanması gereken ikinci bir husus da şudur: Kadınların giydikleri elbiselerin keyfiyeti çok önemlidir. Bu açıdan, çok ince ve ıslandığında hemen altını gösteren elbiseler yerine, tesettüre uygun olanlarının tercih edilmesi gerekir.

24

Şeytanın Gözünü Diktiği Kadın

اَلْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ، وَإِنَّهَا إِذَا خَرَجَتِ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ،
وَإِنَّهَا أَقْرَبُ مَا يَكُونُ إِلَى اللّٰهِ وَهِيَ فِي قَعْرِ بَيْتِهَا.

"Kadın örtülmesi gerekli olan bir varlıktır ve evden dışarı çıkınca şeytan gözünü ona diker. Kadının, Allah'a en yakın olduğu yer evinin içidir."

(Tirmizî, *Rada'*, 18; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 9368, 9969; İbn Hibbân, *Sahih*, 5689, 5690; İbn Huzeyme, *Sahih*, 1593)

Açıklama

Erkek olsun kadın olsun gereksiz yere dışarı çıkmak, sokaklarda ve çarşılarda gayesiz bir şekilde gezinmek doğru değildir. Özellikle hanımların zaruret olmadan çarşı pazara çıkmaları, insanlar arasına karışmaları (ihtilât) yabancı erkeklerle konuşmaları, temasları dinen hoş karşılanmamaktadır. İslâm kadın erkek ilişkilerinde son derece titiz davranmış, kötü neticelere varabilecek her türlü ihtimalin önünü almaya çalışmıştır ki hukukta buna "sedd-i zerâi" denmektedir. Dolayısıyla bir kadının dışarı çıkması belli bir zarurete dayanmalı, çıkacak olduğunda da tesettüre tam olarak riayet edilmeli, başta şeytan olmak üzere kem gözlere fitne fırsatı verilmemelidir. Bediüzzaman'ın "Mesmûâtıma (duyduğuma) göre, merkez ve payitaht-ı hükûmette (başkentte), çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet âdi bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten

büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!" (Yirmi Dördüncü Lem'a) dediği gibi kadının dışarı çıkması ve tesettüre riayet etmeden çarşı pazar dolaşması onu şeytanın ve sıradan insanların hedef tahtası yapmakta ve kadınlık onuru ve izzetiyle bağdaşmayacak muamelelerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Kadın tabii ki dışarı çıkacaktır ancak bu, meşru bir çerçeve ve zaruret ölçüsünde olmalıdır. Allah Resûlü "*Allah'ın kadın kullarını Allah'ın mescidlerinden men etmeyiniz.*" (Buhârî, *Cum'a* 13; Müslim, *Salât* 36; Ebû Dâvud, *Salât* 13) ve "*Birinizin hanımı mescide gitmek için izin talep ederse ona engel olmasın (izin versin).*" (Buhârî, *Cum'a* 12, Ezân 162, 166, *Nikâh* 116; Müslim, *Salât* 134) demiş ve farz namazlar için cemaate iştirak etmek isteyen hanımlara izin verilmesini istemiştir. Bununla beraber Peygamberimiz kadınların nafile namazlarını evlerinde kılmalarını ve i'tikâf gibi ibadetlerini de evlerinin bir köşesinde gerçekleştirmelerini talep etmiştir. Buradan anlıyoruz ki Resûlullah Efendimiz, kadınların farzlar dışında camiye gelmelerini ve öyle ulu orta her yerde bulunmalarını hoş karşılamamış ve mümkün olduğu kadar yabancı erkeklerin bulunduğu mekânlara uğramamalarını tembih etmiştir. Nitekim Hz. Âişe annemiz Efendimiz'in kadınların mescitlere gelmesine izin veren sözünü dile getirdikten sonra "Şayet Resûlullah bugünkü kadınların hâlini görseydi onların çıkmalarına mani olurdu." demiş ve o gün için toplumun genel durumunun kadınların mescitlere rahatça gidip gelmelerine çok müsait olmadığını beyan etmiştir.

Cenâb-Hak, Ahzâb Sûresi'nin 32-34. âyetlerinde annelerimiz özelinde mümin kadınlara ve erkeklere şu şekilde hitap etmektedir: "*Ey Peygamber hanımları! Siz herhangi bir kadın gibi değilsiniz.*

Takvâ sizin sıfatınız olduğuna göre, namahrem erkeklere hitap ederken tatlı ve cilveli bir eda ile ko-

nuşmayın ki kalbinde hastalık bulunan bir şahıs, şeytanî bir ümide kapılmasın. Ciddi, ölçülü konuşun! Hem vakarla evinizde durun da, daha önceki Cahiliye döneminde olduğu gibi süslenip dışarı çıkmayın! Namazı hakkıyla ifa edin, zekâtınızı verin, hülasa Allah ve Resulüne itaat edin!

Ey Peygamber'in şerefli hane halkı, ey Ehl-i Beyt!

Allah sizden her türlü kiri giderip sizi tertemiz yapmak istiyor. Oturun da evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve Resulullah'ın hikmetlerini anın!

Allah muhakkak ki latif ve habirdir (ilmi en gizli şeylere bile nüfuz eder)."

Bu yüce tavsiyelerden sonra şu vasıflardaki mümin erkek ve kadınların Allah'ın mağfiret ve büyük mükâfatına nail olacaklarını şöyle müjdeler: "*Allah'a teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, İslâm dinine iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, taate devam eden erkekler ve taate devam eden kadınlar, dürüst erkekler ve dürüst kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazı erkekler ve mütevazı kadınlar, hayır yolunda infak eden erkekler ve infak eden kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlar var ya, işte Allah onlara mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.*" (Ahzâb, 33/35)

Bu âyetlerde Allah Teâlâ, kadınların evde durmasını "karar" kelimesi ile ifade etmektedir ki bu da; kadının evde durmasında nefsi için istikrar, kalbi için sükûnet, sadrı için inşirah olduğunu gösterir. Bununla beraber dinimiz, şu hususlara riayet edildikten sonra kadının çalışmasına da sıcak bakmıştır: a. Kocasının rızasını alma b. Yabancı erkeklerle lüzumsuz görüşme ve ihtilâttan uzak durma c. Meşru ve fıtrî bir işte çalışma d. Tesettüre riayet etme e. Evini ve çocuğunun terbiyesini ihmal etmeme.

25

İbadette İtidal ve Denge

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَتْ: هَذِهِ فُلاَنَةٌ تَذْكُرُ مِنْ صَلاَتِهَا
قَالَ: مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللّٰهِ لاَ يَمَلُّ اللّٰهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَيْهِ
مَا دَاوَمَ صَاحِبُهُ عَلَيْهِ.

Hz. Âişe'nin (radıyallahu anhâ) bildirdiğine göre, bir kadınla birlikte otururlarken, yanlarına Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) girdi ve: "Bu kadın kim?" diye sordu. Âişe validemiz: "Bu filan hanımdır." dedikten sonra, onun çok namaz kıldığından bahsetti. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem: "Bütün bunları sayıp dökmeyi bırak; gücünüzün yettiği nispette ibadet etmeniz size yeter. Allah'a yemin ederim ki, siz bıkıp usanmadıkça, Allah bıkıp usanmaz." buyurdu. Resûl-i Ekrem'in en çok sevdiği ibadet, sâhibinin devamlı yaptığı idi.

(Buhârî, *Îmân* 32, *Teheccüd* 18; Müslim, *Müsâfirîn* 221. Ayrıca bk. Nesâî, *Kıyâmü'l-leyl* 17, *Îmân* 29)

Açıklama

İslâm dinine göre her müslümanın yerine getirmesi gereken belli ibadetler vardır ki bunlar farz diye nitelendirilir. Her gün beş vakit namaz kılmak, yılda bir ay oruç tutmak, belli bir zenginliğe ulaşmış insanların mallarından belli bir payı infak etmesi,

sağlık ve ekonomik şartlar uygunsa ömürde bir kez hacca gitmek belli başlı farzlardır. Zikredilen bu ibadetleri -herhangi geçerli bir mazaret yoksa- her müslümanın yapması gerekir. Bunlar İslâm'ın müminlerden beklediği minimum ibadet ölçüleridir.

Farzların dışında yapılması istenen ve hoş karşılanan ibadetler ise genel olarak nafile diye adlandırılır. Nafile ibadet yapmak mecbur değildir fakat yapabilenler için de ekstradan lütuf ve ihsanlar söz konusudur. Nitekim bir kudsî hadiste şöyle buyurulur: "*Her kim Benim velîlerimden bir velîye düşmanlık ederse, şüphesiz Ben ona îlân-ı harp ederim. Kulum kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili hiçbir şey ile Benim kurbiyetime (yakınlığıma) mazhar olamaz. Bir de kulum nafileler ile Bana yaklaşır ha yaklaşır ve nihayet öyle bir hâle gelir ki artık Ben onu severim. Onu sevince de, onun işiten kulağı, gören gözü, tutup yakalayan eli ve yürümesine vasıta olan ayağı olurum (Hâsılı; onun işitmesi, görmesi, tutması, yürümesi doğrudan doğruya meşîet-i hâssa (Allah'ın hususi dilemesi ve takdiri) dairesinde cereyan etmeye başlar). Böylesi bir kul Benden bir şey isterse istediğini muhakkak ona veririm. Bana sığınırsa onu hıfz ve sıyânetim (korumam) altına alırım.*" (Buhârî, *Rikâk* 38; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned* 6/256)

Evet, farzların ötesinde nafilelerle Allah'ın yakınlığını kazanmaya çalışmak büyük bir hedeftir ancak bu hedefe yürürken unutulmaması gereken bir başka disiplin de istikamet ve itidaldir. Her insan başlı başına bir âlemdir ve her insanın kulluk adına ortaya koyacağı ekstra performans farklı farklıdır. Bundan dolayı farzların haricinde kulluk yapanları çok övmemek gerektiği gibi yapmayanları da yermemek gerekir. Zira bu bir tercih meselesidir. Kendini tanıyan ve bilen bir insan nafile adına yapabileceği şeylerin öngörüsünde bulunur ve ona göre kendine bir hedef çizer. Bunları yaparken de dinin genel ölçülerine ters düşmez. Mesela bir kadın bütün gecesini ibadetle geçirip sabah namazını kaçırıyor veya eşi ve ailesini ihmal ediyorsa ortada bir yanlışlık var demektir.

Yukarıda zikrettiğimiz hadiste de Hz. Âişe annemiz, Benî Esed kabilesine mensup ve ismi Havlâ binti Tüveyt olarak bildirilen kadını fazladan yaptığı ibadetlerle anınca Peygamberimiz müdahale etmiş ve kullukta itidal ve istikamete vurgu yapmıştır. Bir insan kulluk adına kendine bir rota belirlemiş ve ondan geri adım atmışsa bu doğru değildir. Bunun için İslâm'ın sevdiği kulluk hayatı, az da olsa devamlı olanıdır. Böylesi daha selametli ve kolaydır. Hem kul cenneti yaptığı ibadetlerin çokluğuyla değil, ihlâsı ve Allah'ın rahmetiyle kazanacaktır. Bundan dolayı kimse ibadetlerinin fazlalığına güvenmemeli, bununla övünmemeli aksine ibadetlerinde ihlâslı ve istikametli olmaya çalışarak Allah'ın rahmetine sığınmalıdır.

Yine hadiste dikkatimizi çeken bir başka önemli nokta, insanları tanıtırken ibadet ve namazlarını sayıp dökmenin Peygamberimizce hoş karşılanmamasıdır. Zira özellikle nafile ibadetler kişilere göre değişebilir. Kişilerin işi, yaşı, geçim şartları, cinsiyeti vb. unsurlar buna tesir eder. Dolayısıyla izafi olan bu konuda insanlar arasında karşılaştırma yapmak ve onları bu alanda yarışmaya zorlamak olumsuz sonuçlar doğurabilir. Buna binaen Peygamberimiz nafile ibadetleri "güç yetirebilme" ölçüsü ile tarif edip sınırlamıştır. Bu tavsiye, herkes için bir teşviktir.

İşin özü, kulluğun bir sınırı ve sonu yoktur. İnsan ibadet etmekten usanabilir, yol yorgunu hâline gelebilir ama Allah Teâlâ ecir ve sevap vermekten bıkıp usanmaz. Bundan dolayı ibadetlerde hiçbir zaman ölçüyü kaçırmamak gerekir. Zira dengeli hareket etmeyenler zamanla güç ve kuvvetten düşerek ibadetlerini yapamaz hâle gelebilirler. Hâlbuki az da olsa devamlı yapılan ibadetlerin ecri ve sevabı daha makbuldür. Zaman zaman terk edilen çok ibadet yapmaktansa, devamlı yapılan az ibadet çok daha faziletlidir.

26

Tesbih ve Zikre Teşvik

عَنْ يُسَيْرَةَ وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ قَالَتْ قَالَ لَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُنَّ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّهْلِيلِ وَالتَّقْدِيسِ وَاعْقِدْنَ بِالْأَنَامِلِ فَإِنَّهُنَّ مَسْئُولَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ وَلَا تَغْفُلْنَ فَتَنْسَيْنَ الرَّحْمَةَ.

Hicret etme bahtiyarlığına ermiş Hz. Yüseyra'nın (radıyallahu anhâ) rivayet ettiğine göre Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Hanımlar! Allah'ı tesbih, tehlil ve takdise devam edin. Bunları parmaklarınızla sayın. Çünkü parmaklar sorguya çekilecek ve kendilerinden konuşmaları istenecektir. Allah'ın rahmetini unutmaya götürecek şekilde (zikri terk ederek) gaflete düşmeyin (dikkatli olun)!

(Ebû Dâvûd, *Vitr* 24; Tirmizî, *Deâvât* 120; Ahmed ibn Hanbel, *Müsned* 6/371)

Açıklama

Tesbih, "Sübhânellah" gibi ifadelerle Allah'ı tazim ve tebcil etmektir. Tesbih, namazın çekirdeklerinden biridir ve her farz namaz sonrası 33 defa tesbih etmek yani "Sübhânellah" demek sünnettir.

Tehlîl, "Lâ ilâhe illallah" ifadesiyle Allah'ı birlemek, zatında, isimlerinde, sıfatlarında, fiillerinde Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. Cennet hazinelerinden biri olarak tarif edilen bu mübarek kelimeyi söylemek kalbi işlettirir ve onu doyurur.

Takdîs, "Sübhâne'l-meliki'l-kuddûs", "Sübbûhun kuddûsün Rabbü'l-melâiketi ve'r-rûh" gibi ifadelerle Allah'ı anmak ve O'nu eksikliklerden, kusurlardan tenzih etmektir.

Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de peygamber hanımlarına hitaben şöyle seslenmektedir: "*Ey Peygamber hanımları!...Namazı hakkıyla ifa edin, zekâtınızı verin, hülasa Allah ve Resûlüne itaat edin! Ey Peygamber'in şerefli hane halkı, ey ehl-i Beyt! Allah sizden her türlü kiri giderip sizi tertemiz yapmak istiyor. Oturun da evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve Resulullah'ın hikmetlerini anın! Allah muhakkak ki latif ve habirdir (İlmi en gizli şeylere bile nüfuz eder)*" (Ahzâb Sûresi, 32-34) Bu âyetlerin akabinde de şöyle buyurur: "*Allah'a teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, İslâm dinine iman eden erkekler ve iman eden kadınlar ... Allah'ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlar var ya, işte Allah onlara mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.*" (Ahzâb Sûresi, 35)

Allah annelerimizin şahsında mümin kadınlara hakikatleri tebliğ etmekte ve Müslüman kadınların evlerinde oturarak tesbih, tehlîl, tekbîr, zikirle meşgul olmalarını; Allah'ın âyetlerini ve Resûlullah'ın hikmetlerini anmalarını istemiştir. Buna bağlı olarak hanımlar ev işleriyle meşgul olurken Kur'ân dinleyebilir, gözü yaşlı kalbi rakik Hak âşıklarının tesirli sohbetlerini bilgisayar, teyp, radyo vb. araçları kullanarak takip edebilir ve bu vakitlerine de ayrı bir derinlik katabilirler. Bu şekilde hem vakitlerini değerlendirmiş olarak günahtan uzak kalacaklar hem de daha önce işledikleri hataların kirlerini temizleme fırsatı bulmuş olacaklardır.

Ahiret gününde el, ayak, göz, kulak her bir organ dile gelip işlediği şeyleri ve ne amaçla kullanıldığını Allah'ın huzurunda seslendirirken parmaklarını kullanarak tesbih ve tehlil eden kadınların bu uzuvları yaptıklarını dile getirecek ve inşaallah sahipleri adına hüsn-ü şehâdette bulunacaklardır. Kadınlar elleriyle yaptıkları tesbihleri, tehlilleri ve takdisleri saydıkça onlar için bir rahmet vesilesi olacak aksi bir durumda Allah'ın fazlı, ihsanı ve sevabından mahrum kalma gibi bir kayıpla karşı karşıya kalacaklardır.

Allah'ın biz insanlara vermiş olduğu en değerli nimetlerden biri olan vakti, bereketli ve Allah'ın rahmetini celbedecek şekilde kullanmak ne büyük bir saadettir. İnşaallah hepimiz ömür sermayesini Allah'ın rızası yolunda tüketmiş kullardan oluruz…

27

Hicret ve Fedâkârlık

لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا.

"Mekke fethinden sonra artık hicret yok;
fakat cihat (Rabbimizin adını cihanın dört bir yanına duyurma, Allah ile kulları arasındaki engelleri ortadan kaldırma gayreti) ve niyet vardır. O halde (bu uğurda) bir nefer olmanız istendiğinde hiç tereddüt etmeden gerekeni yapın."

(Buhari, *Cihâd* 1; Müslim, *Hac* 445)

Açıklama

İslâm tarihinde hicret ve Mekke fethi çok önemli iki vakıadır. Mekke fethine kadar Müslümanlar gördükleri eziyet ve işkencelerden ötürü önce Habeşistan sonra da Medine'ye hicret etmek zorunda kalmışlar ve yaklaşık yirmi yıl hicret, Müslümanların hayatında önemli bir değer ve imtihan unsuru olarak durmuştur. Zira hicret etmek Müslümanlar açısından artı bir değer demekti ve hicret edenler isimlerini tarihe muhacir olarak kaydettiriyorlardı. Ancak hicretin 8. yılı Ramazan ayında (Aralık 630) Mekke fethedilip İslâm güneşinin ilk doğduğu bu mübarek şehir İslâmlaşınca, artık oradan Medine'ye hicret etmenin bir manası da kalmadı. Bundan dolayı Peygamberimiz fetih sonrası artık bilinen anlamıyla hicretin sona erdiğini ilân etmiş ancak kıyamete kadar geçerli olacak şey-

lerin Allah için çalışıp çabalama anlamında cihad ve samimi niyetlerle dine hizmet etmek olduğunu bildirmiştir. Hadisteki *"...Fakat cihad ve niyet vardır."* ifadesi müslümanların hicret sonrası yeni hedeflerini belirlemektedir ki bu, bir taraftan düşmanlara karşı mücadele etmek, cihad arzu ve aşkını devamlı canlı tutmak, bir taraftan da İslâm'a hizmet etme ve Allah rızasını kazanma niyetiyle, uzak diyarlara giderek ilim tahsili ve değerlerimizi farklı coğrafyalarda temsil etmektir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) *"Tövbe etme zamanı sona ermeden hicret etme zamanı da sona ermez. Tövbe ise güneş battığı yerden doğuncaya kadar devam eder."* (Ebû Dâvûd, *Cihâd* 2; Ahmed ibn Hanbel, *el-Müsned*, 4/ 99) buyurmuş ve hayat devam ettiği sürece ihlâs, samimiyet ve iyi niyetle dine hizmet etmenin devam edeceğini haber vermiştir. İşte kıyamete kadar gösterilecek bu gayretlerde erkeklerin katkıları olacağı gibi kadınların da emeği yer alacak ve onlar da üzerlerine düşeni yerine getirmeye çalışacaklardır. Nitekim bugün ismi meçhul nice hanım daha önce hiçbir bilgi sahibi olmadığı ülkelere gidip oralarda eğitim-öğretim faaliyetleri çerçevesinde insan yetiştirmekte, kendi değerlerinin güzelliğini başka coğrafyalara taşımaya gayret etmektedir. Bu noktada o değerli hanım öğretmenlerin de çok önemli hizmetleri ve katkıları vardır ve onların bu fedakârlıklarına tarih alkış tutacağı gibi inşaallah Cenâb-ı Hak da rızasıyla karşılık verecektir diye umuyoruz.

Tarih boyunca Müslüman kadınlar bu noktada üzerlerine düşeni yapmış hicret söz konusu olduğunda hicret etmiş, gazaya çıkıldığında kendilerine iş düşmüşse gerekeni yapmışlardır. Mesela Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyan eşiyle birlikte Habeşistan'a hicret etmiş, Medine'ye dönerken de beraberinde imanla tanışmalarına vesile olduğu iki insan getirmiştir. (İbn Hacer, *el-İsâbe*, 7/531; İbnu'l-Esir, *Usdu'l-gâbe*, 6/ 27; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 8/97-98)

Bir başka kadın Hz. Esma binti Umeys'tir (radıyallâhu anhâ). Bu kadın, Peygamberimiz'in amcasının oğlu Hz. Cafer'in hanımıdır ve Habeşistan'a eşiyle birlikte hicret edip, uzun

müddet orada kaldıktan sonra hicretin 7. yılında Medine'ye gelen sahabîlerdendir. Hayatına iki hicret sığdırmış Hz. Esma'nın dokuz tane kız kardeşi vardı ve hepsi de müslüman olmuştu. Peygamberimiz onlara "imanlı kız kardeşler" derdi ki onların müslüman olmalarında muhtemelen Hz. Esmâ'nın payı çok büyüktü.

Kadınların fedakârlıkları ve hizmetleri adına verilecek en dev örneklerden biri de Nesîbe künyeli Hz. Ümmü Ümâre'nin ortaya koyduklarıdır. Tarihin şerefle yâd edeceği bu büyük kadın Uhud'a beyini ve oğullarını göndermişti. Onlar savaşacak, kendisi de belinde matara, elinde sargılar, yaralıları tedavi edecekti. İyi başlayan savaşın seyri birden değişmiş ve ortaya dehşet manzaralar çıkmıştı. Müminler, Allah Resûlü'nün etrafında etten kemikten kale olmuşlardı ancak parça parça düşüp devriliyor ve hain eller adım adım Efendimiz'e doğru yaklaşıyordu. Gayz ile bilenen her kılıç, O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) için bileniyor, her nefretle atılan ok, O'nun için atılıyor, her kalkan mızrak O'na doğru kalkıyordu ama bütün bu saldırılara karşı müminler göğüslerini kalkan yapıyorlardı. Öyle bir an oldu ki adeta kırılmadık kol, kesilmedik baş kalmamıştı. Tam bu esnada Allah Resûlü üzerine gelmekte olan bir grup gözü dönmüşü göstererek: "Bunlara karşı kim çıkacak?" deyince, Nesîbe (radıyallâhu anhâ) elindeki sargıları, belindeki matarayı atarak "Ben Ya Resûlallah" diyerek atlamış ve müdafaa hattında yerini almıştı. Artık o, bir aslan gibi elindeki kılıçla sağa sola saldırıyor ve Resûlullah'a yaklaşanların hakkından geliyordu.

Oraya sargı sarmak, yaralıları tedavi etmek için gelmişti ama iş başa düşünce adeta aslan kesilmişti. O, Allah Resûlü'nün önünde mücadelesini devam ettirirken oğlunun kolunun bir kılıç darbesiyle kesildiğini görmüş, koşmuş onu sargı ile sarmış ve elini sırtına vurarak: "Git Resûlullah'ın önünde savaş evladım!" diyerek tekrar savaş mevkiine dönmüştür. Savaşta mücadele ederken Resûlullah'a o kadar yakındı ki adeta Allah Resûlü'nün fısıltılarını

duyuyordu. O gün o kadar darbe almıştı ki sırtında elin içine girip saklanacağı kadar derin bir yara açılmıştı. Çocuğunu mücadelenin içine gönderdikten sonra Allah Resûlü ona şöyle seslenmişti: "Senin şu yaptığına kim takat getirebilir, kim dayanabilir ki?" Bunu duyan büyük kadın: "Allah'a dua et, beni cennette seninle beraber eylesin" demişti. Bunun üzerine Allah Resûlü ellerini kaldırarak her yerinden kanlar akan bu kadın için "Allah'ım cennette onu benimle beraber kıl." duasını yapmıştı. Nesibe (radıyallahu anhâ) bu duayı işitince: "Gayrı kıyamete kadar O'nun önünde savaşabilirim."diyerek sevincini ifade etmişti.

Evet, Hz. Nesibe'nin bütün hayatı, adeta bir dantelâ gibi şeref tablolarıyla örülüdür. Akabe'de Efendimiz'e biat edip O'nu Medine'ye davet etmiş, bütün aile efradıyla İslâm'ın emrine girmiş, Peygamberimiz'in önünde Uhud'u göğüslemiş; en babayiğitlerin önünde olacak şekilde bir performans sergilemiş, tesettür âyeti nâzil olunca fiilen cihada iştirak edememe üzüntüsüyle sarsılmış, yalancı peygamberler döneminde yeniden sahneye çıkarak Yemâme'de savaşmış; savaşıp kolunu ve oğlunu orada bırakıp geriye dönmüş ve bir kadının mukâvemetini aşan dolu dolu bir hayat yaşamıştır. (İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/265-267; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 8/412-416; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 6/280,281,371; İbn Cevzî, *Sıfatu's-Safve*, 1/366)

28

Ziynet Eşyalarının Zekâtı

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهَا ابْنَةٌ لَهَا وَفِي يَدِ ابْنَتِهَا مَسَكَتَانِ غَلِيظَتَانِ مِنْ ذَهَبٍ فَقَالَ لَهَا أَتُعْطِينَ زَكَاةَ هَذَا قَالَتْ لَا قَالَ أَيَسُرُّكِ أَنْ يُسَوِّرَكِ اللهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ قَالَ فَخَلَعَتْهُمَا فَأَلْقَتْهُمَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَتْ هُمَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِرَسُولِهِ.

Amr ibn Şuayb'ın babası vasıtasıyla dedesinden rivayet ettiğine göre bir kadın, kızı ile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi. Kızının kolunda kalın iki altın bilezik vardı. Resûlullah kadına: "Bunun zekâtını veriyor musun?" diye sordu. Kadın: "Hayır." dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Kıyamet günü Allah'ın onların yerine sana ateşten iki bilezik takması hoşuna gider mi!" deyince, kadın hemen onları çıkararak Efendimiz'e uzattı ve: "Bunlar Allah ve Resûlü'ne aittir." dedi.

(Ebû Dâvûd, *Zekât* 4; Nesâî, *Zekât* 19; Tirmizî, *Zekât* 12; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/178)

Açıklama

Zekât gibi İslâm'ın beş temel esasından biri olan ve Allah Resûlü tarafından "İslâm'ın köprüsü" olarak nitelendirilen bir ibadetten şüphesiz ki kadınların da nasibi vardır. Onların altın veya gümüşten süs olarak kullandıkları bilezik, küpe,

zincir ve gerdanlık gibi ziynet eşyaları veya tablo, çanak-çömlek, kaşık, çatal vb. gibi malları nisap miktarına ulaşıp üzerinden bir kamerî yıl geçince bunların zekâtını vermeleri gerekir. Yani bu türden zekâta tâbi bulunan ziynet eşyaları nisap miktarını aşıyorlarsa bunların zekâtı her yıl verilmelidir.

İnfak etmek ve insanların ihtiyaçlarının görülmesi için bağışlarda bulunmak bir Allah ahlâkıdır. Zira Rabbimiz bütün bir varlığı terbiye etmekte ve kimin neye ihtiyacı varsa onu göndermektedir. Rezzâk olarak her bir canlının rızkını ihsan etmektedir. Bundan dolayı müminler de kadını erkeğiyle bu ilâhî ahlâktan nasiplenmeli ve elleri açık, cömert insanlar olmalıdırlar. Zira cömertlik cennetten uzanan bir ağacın dalı gibidir. Cömert insan o dala tutunup yapışırsa nihayetinde cennete ulaşır.

Peygamber Efendimiz bu ilahi ahlâkla boyanan en gözde insan idi. Öyle ki yanında fazladan azıcık mal olsa ve onu birilerine vermemiş bulunsa rahatsız olur bir an önce tasadduk etmek isterdi. Hele Ramazan aylarında esen rüzgârdan daha cömert davranırdı. Kendisinde yerleşmiş bulunan bu ahlâkı çevresine öğretebilmek ve benimsetebilmek için gerek sözlü ve gerekse fiilî nice dersler vermiştir. Bunlardan birinde Hz. Ebûbekir'in kızı Esmâ'ya (radıyallahu anhumâ) şöyle seslenmiştir: "Kesenin ağzını bağlayıp (malını yanında tutma) biriktirme. Aksi halde Rezzâk-ı Hakiki de senin rızkını bereketsizleştirir!" (Buhari, *Zekât* 21; Müslim, *Zekât* 88)

Aynı hadisin başka bir rivayetinde Efendimiz ilâve olarak şunları kaydeder: "İnfak etmekten korkma, cömert ol! Mal ve parayı biriktirip de sayma, cimrilik yapma! Aksi takdirde Allah da sana verirken saya saya verip, esirger. İhtiyacından fazlasını gizli yerlerde, kasalarda saklayıp muhtaç olanlara vermekten imtina etme! Yoksa Allah da sana aynı şekilde muamele eder!"

Peygamberimiz kadınıyla erkeğiyle bütün müminlerin cömertlik gibi asil ve yüce bir ahlâkla bezenmelerini istemiş, dünyada hiç ölmeyecekmiş zannıyla mal biriktiren kimseler gibi olmamalarını talep etmiştir. Bunun için başta zekât olmak üzere sadaka ve infak konusunda herkesten sorumluluklarını yerine getirmesini beklemiştir.

Buradan çıkarılacak sonuçlardan biri de kadınların kocalarına bağımlı olduklarından dolayı infak etmeme ve tasaddukta bulunmama gibi bir mazeretin arkasına sığınmamalarıdır. Zira bugün yüzlerce örneğini gördüğümüz gibi kadınlar da bir araya gelip "Bir elin nesi var, iki elin sesi var." anlayışıyla himmetlerini üst üste koymakta ve organize ettikleri kermeslerle nice fakir öğrencinin okumasına ve ihtiyaçlarının karşılanmasına vesile olmaktadır. Bundan dolayı mümin kadınlar Anadolu'nun dört bir köşesinde yaşanan bu hayırlı hizmetleri kendilerine örnek alarak verme kervanına katılmalı, Allah'ın rızasına giden yolda küçük büyük demeden her vesileyi kullanmayı ihmal etmemelidirler.

29

Yanakları Kararan Kadın

أَنَا وَامْرَأَةٌ سَفْعَاءُ الْخَدَّيْنِ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوْمَأَ يَزِيدُ بِالْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ امْرَأَةٌ آمَتْ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَانُوا أَوْ مَاتُوا.

"Ben ve (sıkıntıdan dolayı) yanakları kararan/moraran kadın, yani kocasından dul kalan, yetimleri büyüyünceye veya ölünceye kadar kendini onlara vakfeden mevki sahibi, soylu ve güzel bir kadın, kıyamet günü şu iki parmak gibi birbirimize yakınız."

(Ebû Dâvûd, *Edeb* 121)

Açıklama

Annelik bir kadın için en yüce mertebedir. Kadın, anne olmakla bir şefkat kahramanı hâline gelir. "Başkaları için yaşamak" denince ilk akla gelen varlık annedir. Anne olmak şerefli olduğu kadar zordur da. Bu yüzden Allah cenneti annelerin ayakları altına koymuş, anne olmak cennete girmek için önemli bir referans kabul edilmiş ve annelerinin gönlünü yapan çocukların cennete daha kolay girecekleri bildirilmiştir.

Anne her zaman yavrusunu düşünür, kendisinden önce onunla ilgilenir. Mevzu ettiğimiz hadiste de Allah Resûlü onun bu fedakârlığına vurgu yapmış ve içinde bulunduğu şartları iradesiyle aşıp, imtihanı geçerse çok büyük bir mükâfata nail olacağını beyan etmiştir.

Eşini kaybedip yavrularıyla baş başa kalan ve onları yetiştirip iş, aş ve eş sahibi oluncaya kadar hizmetlerini deruhte eden bir kadın şüphesiz ki çok çilekeş bir kadındır. Hayatın getirdiği ekonomik zorluklar, evin reisinin yapması gereken bütün vazifelerin kendi omuzlarına yüklenmesi onu yıpratır, belini büker ve fiziken çökertir. Buna rağmen bir kadın kendi rahat ve istikbalini düşünmeyerek, güzelliği ve konumuna rağmen çocuklarına öncelik verir ve onları üvey bir babaya teslim etmeden anne şefkatiyle yetiştirirse Peygamberimizin müjdesiyle cennette ekstradan ödüllendirilecek ve Peygamber komşusu olacaktır.

Hadiste kadının yaptığı fedakârlığa özellikle vurgu vardır. Çünkü konum ve güzellik itibarıyla yeni bir evlilik yapma fırsatı bulunan bir kadının kendini geri plana atarak ömrünü çocuklarını yetiştirmeye adaması küçük ve sıradan bir fedakârlık değildir.

Bu hadisten çıkaracağımız mühim bir ders de hayatı ben merkezli yaşama ve egosantrik duygularla her şeyi kendi menfaati etrafında kurgulamanın yanlışlığıdır. Dul kalan bir kadının ikinci defa evlenmesinde dinen bir mahzur yoktur ama çocukları mağdur olacak ve üvey babalarından gerekli destek ve şefkati görmeyeceklerse annenin kendi rahatından fedakârlıkta bulunarak çocuklarını düşünmesi daha faziletli bir davranıştır. Belki bu zor olan ikinci seçeneği seçtiğinde maddeten ve manen çok zorlanacak ama nihayetinde -şayet başka önemli bir günah işlememişse- ahirette sıradan insanların göreceği muameleden farklı muamele görecek ve yüksek dereceler elde edecektir.

“Demek ki güçlükle beraber kolaylık vardır. Elbette, güçlükle beraber kolaylık vardır!” (İnşirâh Sûresi, 94/5-6)

30

Sabrın Sonu Selamettir

عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَلَا أُرِيكَ امْرَأَةً مِن أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ فَقُلْتُ: بَلَى، قَالَ: هَذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللّٰهَ تَعَالَى لِي قَالَ: إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّٰهَ تَعَالَى أَنْ يُعَافِيَكِ. فَقَالَتْ: أَصْبِرُ فَقَالَتْ: إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لاَ أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا.

Atâ İbni Ebî Rebâh'tan (radıyallahu anh) rivâyet edilmiştir:
Abdullah İbni Abbâs (radıyallahu anhümâ) bana: "Sana cennetlik bir kadın göstereyim mi?" dedi. Ben: "Evet! Göster." dedim. İbn Abbâs şöyle dedi: "Şu (iri yarı) siyah kadın var ya! İşte bu kadın (bir gün) Nebî'ye (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve: "Beni sar'a tutuyor ve üstüm başım açılıyor. İyileşmem için Allah'a dua ediniz." dedi. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem): "Eğer sabredeyim dersen, sana cennet vardır. Ama yine de sen istersen, sana şifa vermesi için Allah'a dua ederim." buyurdu. Bunun üzerine kadın: "Ben (hastalığıma) sabrederim. Ancak sar'a tuttuğu zaman üstümün başımın açılmaması için dua buyurunuz." dedi. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de ona dua etti.

(Buhârî, Merdâ 6; Müslim, Birr 54)

Açıklama

Hadiste zikri geçen kadının Habeşistanlı iri yapılı ve uzun boylu bir kadın olduğu, Ümmü Züfer künyesi ile bilindiği rivayet edilir. Bu kadın sar'a (epilepsi) hastalığına tutulmuştu ve hastalığın nöbeti esnasında bayılıp yere düşüyor, mahrem yerleri açılıyordu. Bu hâlden rahatsız olduğu için hastalıktan kurtulma düşüncesiyle Peygamber Efendimiz'e geldi ve kendisine dua etmesini istedi.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), kadının müptela olduğu bu hastalığa sabretmesi durumunda cennetle ödüllendirileceğini haber vermiş ve ona "*İstersen sabret, cennete gir; istersen iyileşmen için dua edeyim.*" teklifi yapmıştı. Son derece şuurlu bir kadın olan Ümmü Züfer de cennet ile sağlık arasında tercih yapmak durumunda kaldığı o anda sabrı yani cenneti tercih etmiştir. Ancak bu arada kendisini asıl üzen şey hastalığı esnasında açılıp saçılması olduğundan dolayı Peygamberimiz'den bu hususta özel bir ricada bulunmuş ve nöbet esnasında açılıp saçılmaması için kendisinden dua talep etmiştir. Allah Resûlü de onun bu samimi talebine müspet cevap vererek dua etmiş ve bundan sonra Ümmü Züfer böyle bir tablo ile karşı karşıya kalmamıştır.

Bu hadiste Peygamberimiz'in, hasta kadının şifa isteğine iki şıklı cevap vermiş olması, O'nun tedaviye karşı olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine Peygamberimiz her hastalığın bir tedavisi bulunduğunu ve bunun için insanların şifa bulma yolunda gayret etmelerini istemiştir. Ancak bu kadının durumu hususi bir durumdur. Efendimiz, kendisine müracaat eden bu iman dolu kadına, hakkında en hayırlı olan şıkkı hatırlatmak suretiyle iki iyilikten birini tercih serbestliği vermiştir. Bu hadisten yola çıkarak Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) tedâviye karşı olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Zira kadına "*İstersen dua edeyim.*" buyurması tedavi için de dua edebileceğini göstermektedir. Ancak Peygamberimiz bu kadının hastalığına sabretmesi durumunda hastalığın onun için bir cennet vizesi anlamına geleceğini

söylemiş, sabırla cenneti kazanacağını görmüş ve kadın için daha hayırlı gördüğü teklifi yapmıştır. O gün için tedavisi bulunmayan veya çok zor olan bir hastalığa tutulmuş bu kadına asıl yapması gerekli şeyi göstermiş ve onu daha hayırlı olan şeye yönlendirmiştir. Yani sabrın sonunun cennet ve selâmet olduğu müjdesini vermiştir.

Bediüzzaman'ın dediği gibi "Ehl-i îmânın musîbetleri musîbet değil, bilakis bir ihtâr-ı sübhanî ve iltifât-ı rahmânîdir. Zira insanın hastalığı zâhiren bir nevi dert gibi ise de dert değil, belki bir nevi derman olduğunu ve ömür sermayesi sıhhat, âfiyet ve istiğnâdan gelen bir gafletle zayi olduğundan, hastalık o zayiatı meyvedar bir ömre çevirdiğini haber verir gayet güzel bir devadır.

Hem hastalık, îmânlı bir insanın âhiretini geri bırakmıyor, belki daha ziyâde terakki ettiriyor. Çünkü hastalık, sabun gibi, günahları siler, temizler; güzel bir keffaretü'z-zünûb olduğu hadîs-i şerifle sâbit olduğunu (Buhârî, *Merdâ*, 1, 2, 13, 16; Müslim, *Birr*, 14); hem îmânlı olan bir insanın maddî hastalığı mânevî hastalıklardan kurtardığını; şahs-ı zâhirîsinin hatasıyla şahs-ı mânevîsi hasta olduğundan zâhir hastalığı o hatalardan geri koyup, mânevî istiğfara sebep olduğundan, o maddî hastalık çok büyük bir hazine olduğunu bildirir." (Hastalar Risalesi, *Yirmi Beşinci Lem'a*)

Bu Habeşli kadının başından geçen olaydan anlıyoruz ki şayet insan sabredecek ve kadere taş atmayacaksa hastalığa sabretmesi ve ruhsatı terk ederek azimetle amel etmesi daha faziletlidir. Zira söz konusu olan şey ahiret adına neyin daha faydalı olduğudur. Eğer hastalık insanın ahretini kazanmasına vesile olacaksa bin yıl gaflet içinde sağlıklı yaşamaya tercih edilir. Zira önemli olan, insanın ahiret hayatının Allah'ın rızası istikametinde şekillenmesidir. Bunun için hastalık gibi musibetleri bir de bu açıdan değerlendirmek gerekir.

Son olarak hadiste zikri geçen Ümmü Züfer künyeli kadının hastalık gibi bir musibet esnasında dahi tesettürünü düşünmesi onun ne kadar şuurlu bir hanımefendi olduğunu göstermektedir. Bize düşen de bu güzel insanların hayatlarından ibret alarak aynı şuuru kendi şahsi hayatlarımıza yansıtmaktır. Cenâb-ı Hak cümlemizi bilinçli ve idrakli kullardan eylesin!

31

Öyle Bir Söz Söyledin ki...

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ كَذَا وَكَذَا. قَالَ بَعْضُ الرُّوَاةِ: تَعْنِي قَصِيرَةٌ. فَقَالَ: لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ. قَالَتْ: وَحَكَيْتُ لَهُ إِنْسَانًا فَقَالَ: مَا أُحِبُّ أَنِّي حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَإِنَّ لِي كَذَا وَكَذَا.

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) şöyle demiştir:
"Ey Allah'ın Resûlü! Safiyye'nin şöyle şöyle oluşu sana yeter." dedim.
(Ravilerden biri, bu sözle Hz. Âişe'nin, onun kısa boylu oluşunu kastettiğini söylüyor). Bunun üzerine Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):
"Ey Âişe! Öyle bir söz söyledin ki eğer o söz denize karışsaydı onun suyunu bozardı." buyurdu. Hz. Âişe: "Ben bir başka gün de kendisine bir insanın durumunu takliden hikâye etmiştim." deyince Resûlullah da: "Bana dünyanın en kıymetli şeylerini verseler, ben yine de bir insanı hoşlanmayacağı bir şekilde taklid edip anmayı kesinlikle istemem." buyurdu.

(Ebû Dâvûd, *Edeb* 35; Tirmizî, *Kıyâmet* 51)

Açıklama

Peygamber Efendimiz son peygamberdir ve insanlığı eğitirken her konuda eğitmiş ve yönlendirmiştir. Bu açıdan bir müslümanın dilini nasıl kullanması gerektiği üzerinde de durmuş ve özellikle eşlerinde gördüğü hataları dile getirerek bütün Müslümanların ibret ve ders almasını istemiştir.

Bilindiği gibi Peygamberimizin eşlerinin her birinin farklı yönleri vardı. Hz. Hatice fedakârlığı ve civanmertliği ile öne çıkarken Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) annemiz ilmi ve merakı ile bilinir. Özellikle Medine döneminde Hz. Âişe, Peygamberimizin yanında bulunarak hem çok şey öğrenmiş hem de zaman zaman Allah Resûlü'ne sorular sorarak veya diğer Müslüman kadınların problemlerini ileterek ufuk açıcı olmuştur. Bazen de –bu örnekte olduğu gibi- başından geçen bir olayı -hatayı yapan kendisi olmasına rağmen- başkalarına aktarmış ve ders alınmasını istemiştir.

Zikredilen olayda Peygamberimiz eşini gıybet konusunda ikaz etmiştir. Bilindiği üzere gıybet bir insanı onda mevcut olan herhangi bir husustan dolayı hoşlanmayacağı şekilde gıyaben anmaktır. Şayet konuşulan şey bahsi geçen kişide yoksa bu durumda o kişiye iftira edilmiş olur. Hz. Âişe'nin Efendimizin eşlerinden Hz. Safiye için boyu kısadır imasında bulunmasını Peygamberimiz gıybet saymış ve yapılan bu günahın bir denizin kimyasını bozacak derecede vahim bir hata olduğunu hatırlatmıştır. Şüphesiz ki sahabe Asr-ı Saadet'te birden bire değişmemiş belli bir süreç içinde eğitimden geçerek imanlarını ve İslâmlarını mükemmel noktaya getirmişlerdir. Bu açıdan Hz. Âişe'nin burada gıybet etmiş olmasını yadırgamamak gerekir. Sonuçta onun vesilesiyle bütün ümmet gıybet gibi bir kötülükten haberdar olmuş ve bundan sakınılması gerektiğini öğrenmiştir. Hz. Âişe bu olayı kendisi

adına bir kusur olarak yorumlayarak başkalarıyla paylaşmayabilirdi fakat buna rağmen olayı ilân etmiş ve diğer müminlerin de aynı hataya düşmemeleri için ikazda bulunmuştur.

Bu hadisten müminlerin ve özellikle kadınların alacağı ders gıybetten ve başkalarını taklitten sakınmalarıdır. Zira başkalarını taklit etmek de bir gıybet çeşididir. Taklit gibi kötü bir alışkanlığın müminde bulunması düşünülemez. Hanımlar bir araya geldikleri meclislerde maalesef zaman zaman gıybet ve dedikodu gibi günahlara bulaşmakta ve gıybet edilen ortamlarda bulunarak yapılan günaha ortak olmaktadırlar. Hâlbuki gıybet, Kur'ân'da ölmüş insan eti yemekle özdeşleştirilen (Hucurât, 49/12) çok çirkin bir davranıştır. Hanımlar bir araya geldiklerinde şunun bunun gıybetini yapmakla değil, kitap okumak, sohbet dinlemek, kermes vb. faaliyetler için hazırlık yapmak veya tesbih ve zikir çekmek gibi hayırlı işlerle meşgul olmalıdırlar. Zira gıybet ve dedikodu ile geçirilen vakitler günahla doldurulan saatler olmakta, yapılan iyilikleri yiyip bitirmekte, kalplerde kasvet ve sıkıntı bırakmaktadır. Dolayısıyla gıybet etmek yerine manevi hayatımız için faydalı olacak şeyleri tercih etmeli, dillerimizi tutarak kurtuluş beratını alanlardan olmaya çalışmalıyız…

32

Boşanmak İsteyen Kadın

أَيَّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقًا فِي غَيْرِ بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ.

"Hangi kadın boşanmayı gerektiren ciddi bir durum olmadığı halde (önemsiz bir şeyden dolayı) kocasından boşanmak isterse, ona cennetin kokusu haram olur."

(Ebû Dâvûd, *Talâk* 18; Tirmizî, *Talâk* 2; İbn Mâce, *Talâk* 21; Dârimî, *Talâk* 6; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/46)

Açıklama

İslâm dini evliliği teşvik etmiş, amacına ulaşamayan evlilik birliğinin sona ermesi demek olan boşanmaya ise sıcak bakmamıştır. Hatta Peygamberimiz boşanmayı Allah'ın en sevmediği helal olarak nitelemiştir. Bununla beraber her türlü tedbir ve gayrete rağmen devam edemeyeceği anlaşılan bir evliliğin de boşanma ile çözümüne izin vermiştir.

Dinimiz, boşanma konusundaki yetkiyi daha ziyade erkeğe tanımakla beraber belli durumlarda kadının da boşanabilmesine ve bu yetkiyi kullanmasına imkân tanır. Kadının isteği ve teşebbüsüne bağlı olarak evliliğin son bulması şu durumlarda söz konusu olabilir:

a. Boşama yetkisi olan kadının boşaması (Erkek boşama yetkisini bizzat eşine vermişse, bu yetki vermeye "tefviz" hanımına da "mufavvaza" denir. Böylece tefviz, erkeğin boşama yetkisini hanımına vermesi, diye tarif edilebilir. Bu vekâletten farklı bir tasarruf olup, bundan beyin geri dönmesi geçerli değildir.)

b. Muhâlea, (evliliği yürütemeyeceklerine kanaat getiren kadın ile erkeğin, karşılıklı anlaşmalarıyla evliliğe son vermeleridir. Burada istek daha çok kadından geldiği için kadın evlenirken aldığı mehirden veya kendisine ait olan başka bir maldan eşine vermesi gerekir. Buna "hul" bedeli denir.)

c. Beyde bulunan cinsel bir kusur nedeniyle boşanma

d. Kadın İslâm'a girdiği halde, erkeğin İslâm'a girmeyi kabul etmemesi nedeniyle ayrılma.

Bunların yanında beyin kayıplığı, uzun yıllar hapsedilmesi, nafaka verememesi veyahut da eşine kötü muamele yapması gibi nedenlerle hâkimin eşlere "Sizi ayırdım." demesi de boşanma kapsamına girer.

Görüldüğü üzere kadın için boşanma yolu kapalı değildir. Ancak kadın veya erkeğe boşanma yetkisi verilmesi bu hakkın ulu orta ve basit sebeplerden dolayı kullanılmasını gerektirmez. Zira başta da değindiğimiz gibi boşanma, Allah'ın hiç hoşnut olmadığı bir helaldir. Bundan dolayı Peygamberimiz gerek erkeklere ve gerekse kadınlara evliliklerini her şartta ve zeminde devam ettirmeleri yönünde ikazlarda bulunmuş, boşanmak isteyenleri ikna etmeye çalışmıştır.

Eşler, iyi ve kötü günlerde, sıhhat ve hastalıkta birbirlerine destek çıkmalı, beraberce hayatı paylaşmalıdırlar. "Gelin, beyaz gelinliğiyle girdiği evden beyaz kefeniyle çıkar." atasözü de bu gerçeği ifade etmekte ve aile birliğinin korunması noktasında kadına düşen sorumluluğu hatırlatmaktadır.

Yine Kur'ân-ı Kerîm'de, eşlerinden herhangi bir anlayışsızlık görmeleri durumunda, kadınlardan aile birliğinin sürdürülmesi konusunda özverili olmaları istenir. "*Eğer kadın,*

kocasının geçimsizliğinden yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ediyorsa, bir anlaşma ile aralarını düzeltmede eşler üzerine bir günah yoktur. Sulh en hayırlı iştir. Zaten nefislerinde kıskançlık hazırlanmıştır. Eğer iyi geçinip arayı düzeltir, zulüm ve geçimsizlikten sakınırsanız, elbette Allah yapacağınız her şeyden haberdardır." (Nisâ, 4/128) denilerek, kadınlara anlaşmayı tercih etmeleri tavsiye edilir. Aynı ayetin bitiminde söz erkeklere getirilir ve uzlaşmaz bir tavır takınmamaları için gerekli "îkaz" yapılır.

Peygamberimiz erkekler için yaptığı tavsiyede "Bir kimse hanımına kin tutmasın. Onda hoşlanmadığı huylar bulsa bile, memnun olacağı huyları da vardır." (Müslim, *Radâ*` 61) buyurur. Bu hadisi kadınlar da kendileri açısından yorumlayabilir ve kocalarında beğenmedikleri şeyleri mümkün olduğunca hoşgörüyle karşılayarak onların güzel yönlerini göz önünde tutabilirler. Binaenaleyh basit ve sudan sebeplerden dolayı hemen boşanmaya yeltenmek ve boşanma talebinde bulunmak doğru değildir.

İstatistiklere göre Türkiye'deki boşanmaların en önemli sebebi eşler arası geçimsizliktir. Bu verilere göre boşanmalar daha ziyade ilk yıllarda olmaktadır. Bu şekilde bir tablonun çıkmasının sebebi muhtemelen yeni evli çiftlerin henüz birbirlerinin kişiliklerini daha tam olarak tanıma imkânı bulamadan ayrılmaya yeltenmeleridir. Hâlbuki birazcık sabır gösterilse aileler yıkılmayacak ve gelecek yıllar güzelliklere daha açık olacaktır. Bunun için sabırlı olmak gerekmektedir.

Boşanmayı sadece kadın ile erkeğin ayrılması olarak görmemek gerekir. Boşanma, önce ayrılan çiftleri sonra da "boşanma yetimleri" durumuna düşen çocukları etkiler. En nihayetinde taraf durumunda olan ailelere ve topluma da tesir eder. Toplumdaki boşanma oranıyla, toplum içindeki yaygın çocuk suçları, uyuşturucu kullanma oranının artması vb. sosyal hastalıklar arasında sıkı bir ilişkinin olduğu unutulmamalıdır. Bugün Türkiye'de so-

kak çocuklarının sayısı yüz binlere varmaktadır ve maalesef bu rakamın büyük bir kısmı, parçalanmış ailelerden, üvey anne veya üvey babadan kaynaklanmaktadır.

İşte bütün bu nedenlerden dolayı Peygamberimiz geçerli mazeret olmadan boşanmaya sıcak bakmamış ve "*Allah, zevk için sık sık kadın değiştiren erkekleri ve zevk için sık sık koca değiştiren kadınları sevmez.*" (Ali el-Muttakî, *Kenzü'l-Ummal*, 9/662, Beyrut 1985) buyurarak mazeretsiz boşanmaların uhrevî mesuliyetini hatırlatmıştır. Bir diğer hadislerinde de "*Evleniniz, fakat (kurduğunuz aile yuvalarını) boşanmakla yıkmayınız. Zira ondan Arş-ı İlâhî titrer.*" (Ali el-Muttakî, *Kenzü'l-Ummal*, 9/661) demiş ve boş yere boşanmanın ne kadar mesuliyetli bir iş olduğuna vurgu yapmıştır. Şeytanın ilk hedeflerinden biri aile yıkmak ve aile düzenini bozmaktır. Peygamberimiz bu hususa dikkat çekmiş ve şöyle demiştir: "İblis arşını suyun üzerine kurar, sonra çetelerini gönderir. Bunlardan rütbece en yakın (itibarı en büyük) olanı, fitnesi en büyük olanıdır. Biri gelip, şunu şunu yaptım, der. İblis ise anlatılanları dinledikten sonra, "Hiç bir şey yapmamışsın" karşılığını verir ve yapılanları küçümser. Sonra, bir başkası daha gelir ve "Hanımıyla aralarını açıncaya kadar peşlerini bırakmadım." diyerek, yaptıklarını anlatır. Bunun üzerine İblis, onu kendine yaklaştırır ve "Aferin sana, sen ne harikasın!" diyerek iltifat eder." (Müslim, *Sıfatü'l-Münafikîn*, 67. Ayrıca bkz.: Ali el-Muttakî, 9/661-663)

Şeytanı sevindirmemek ve çocukları üzmemek için boşanmayı lügatimizden çıkarmalı, her şeye rağmen aile müessesini yaşatmaya gayret etmeliyiz.

33

Kadınların İmtihan Unsuru Olması

مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً هِيَ أَضَرُّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ.

"Benden sonra erkeklere kadınlardan daha zararlı bir imtihan unsuru bırakmadım."

(Buhârî, *Nikâh* 17; Müslim, *Zikir* 97, 98. Ayrıca bk. Tirmizî, *Edeb* 31; İbni Mâce, *Fiten* 31)

Açıklama

Hadis-i şerif her ne kadar erkeklere seslense de kadınların bu hadisten alacakları bir takım dersler vardır. Öncelikle kadının erkekler için imtihan sebebi olmasını iki başlık altında düşünmek gerekir:

a. Kocanın hizmet ve i'lâ-yı kelimetullah gayretlerine mani olması.

b. Kadının, işve ve cazibesiyle erkeklerin gönlünü ve aklını çelebilmesi olarak özetleyebileceğimiz potansiyel tehlike.

Bazı hanımlar eşlerinin Allah yolunda koşturmalarına, zamanlarını hizmete adamalarına veya mallarını Allah yolunda tasadduk etmelerine karşı çıkıp onları bu fedakârlık ve gayretlerinden döndürmeye, vazgeçirmeye çalışabilirler. "Sen yokken biz ne yaparız?", "Paranı boş yere harcama, çoluk çocuğunu düşün!" gibi telkinlerle erkeklerin hayır yapmalarına mani olabilirler. Bunun yanında eşlerinden sahip olduklarından daha fazlasını istemek suretiyle onları gayrimeşru kazanmaya sevk edip günaha itebilirler. Nitekim riva-

yete göre bazı sahabîlerin eşleri ve çocukları bu türlü gerekçe ve bahanelerle onları hicret etmekten geri bırakmışlardı. Bundan dolayı büyük bir manevi kayba uğradıklarını fark eden bu sahabîler hanım ve çocuklarını cezalandırmaya kalkınca "*Ey iman edenler! Eşlerinizden ve evlatlarınızdan size düşman olanlar da çıkabilir. Böyle olanlara karşı dikkatli olun! Bununla beraber müsamaha eder, kusurlarına bakmaz, onları affederseniz bu da sizin için bir fazilettir. Çünkü Allah da gafûrdur, rahîmdir (affı ve ihsanı boldur. Siz kusurları bağışlarsanız O da size öyle muamele eder)*" (Tegâbün Sûresi 64/14) ayeti nâzil olmuş ve onları daha hoşgörülü davranmaya ve affetmeye dâvet etmişti.

Yaşanmış bu vakıa bize göstermektedir ki kadın ve çocuklar bazen eşler için bir imtihan unsuru olmakta, onları yapacakları hizmetlerden geri bırakabilmektedirler. Bunun için kadın, erkek için bir imtihan ve sınama sebebi olabilir. Tabii benzeri bir durum erkekler için de söz konusu olabilir. Yani meşru dairede hizmet etmek isteyen bir hanıma eşi engel olmak isteyebilir. Bu da kadın için erkeğin bir imtihan unsuru olması demektir. Bu açıdan eşlerin birbirlerinin hukukunu ihmal etmeden meşru çerçevede hizmet etmesine her iki taraf da sıcak bakmalı ve birbirlerini desteklemelidir.

Meseleye b şıkkı yani kadının işve ve cazibesiyle erkeklerin gönlünü çelmesi açısından baktığımızda da bu yönleriyle öne çıkan kadın, erkek için ciddi bir imtihan sebebidir. Zira tarih boyunca görülen bir gerçektir ki kadının bu yönü her türlü amaca ulaşmada öne çıkan bir unsur olarak kullanılmıştır. Maalesef bazen bunu kadın kendi iradesiyle yapmış bazen de başkaları onun bu yönünü kullanarak gerçekleştirmiştir. Nitekim bugün gerek yazılı ve gerekse görsel basında yüzlerce örneğini gördüğümüz üzere kadın her vesileyle bir reklâm aracı olarak kullanılmakta ve vitrine çıkarılmaktadır. Buna binaen Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân Sûresi 14. âyetinde insanın bazı dünyevî zevk ve nimetlere düşkün olarak yaratıldı-

ğını hatırlatmış ve ilk olarak karşı cinse meyil ve arzuyu nazara vermiştir. Burada özellikle hatırlatma gereği duyduğumuz husus, kadının mutlak ve genel anlamda fitne ve imtihan unsuru görülmediği; belli vasıf ve zaaflarıyla öne çıkanlar için böyle bir değerlendirmenin mevzubahis olduğudur.

M. Fethullah Gülen Hocaefendi ise bu konuyu şöyle izah etmektedir:

"… İslâm bazı muharref dinlerde ve din görünümlü batıl inançlarda olduğu gibi, kadını şeytanın ürünü veya kötülüklerin tohumu olarak görmez. Erkeği kadının egemen bir efendisi saymadığı gibi, kadını da erkeğin hâkimiyetine teslim olmaktan başka çaresi bulunmayan zavallı bir mahlûk olarak kabul etmez. Bir zamanlar Batıyı kasıp kavuran kadının ruh sahibi olup olmadığı meselesi hiçbir zaman Müslümanlar arasında tartışılmamıştır. İslâm, insanın işlediği "ilk günah"tan ve beşerin Cennet'ten çıkarılmasından da kadını sorumlu tutmamıştır. Cenâb-ı Allah, ilahî kelamında Hazreti Âdem ile Hazreti Havvâ'yı beraber konuşturmuş; Şeytanın ikisine birden vesvese verdiğini, o ilk sürçmeyi beraberce yaşadıklarını, hatta sürçmede önceliğin Hazreti Âdem'e ait olduğunu ve sonra yine ikisinin birden tövbe ve istiğfarla Allah'a yöneldiklerini anlatmıştır. Dolayısıyla İslâm, "ilk günah" gibi bir vebali asla kadına yüklememiş, böyle bir zelle yüzünden onu kınamamış ve kadını, insanlığı Cennet'ten yere indiren günahkâr bir varlık saymamıştır.

İstidradî olarak şunu da ifade etmeliyim: İnsan, mal-mülk, makam-mansıp, evlad ü iyâl ile sürekli denenip sınandığı gibi kadınla da imtihan olabilir. Zaten, bir imtihan unsuru olması açısından kadına "fitne" de denilmiştir. Bir kısım müminlerin sabah akşam dualarında اَللّٰهُمَّ أَجِرْنَا مِنْ شَرِّ النِّسَاءِ, اَللّٰهُمَّ أَجِرْنَا مِنْ بَلَاءِ النِّسَاءِ, اَللّٰهُمَّ أَجِرْنَا مِنْ فِتْنَةِ النِّسَاءِ demeleri; yani, "Allahım, erkekliğin altında kalıp kadınla imtihanı kaybederek bir kötülük işlemekten bizi koru; Allahım, şehvetin arkasında sürüklenip bir felakete uğramaktan bizi muhafa-

za et; Allahım bir kadının cazibesine kapılıp doğru yoldan sapmaktan bizi halâs eyle!" diyerek Allah Teâlâ'ya iltica etmeleri kadının potansiyel bir iptila vesile olmasındandır. Güzeller Güzeli Yaratıcı, kadına cemalinden bir parıltı vermiş ve onu tenasübü, güzelliği, edâsı ve endâmıyla erkeğin gönlüne çok câzip gelebilecek bir hilkatte yaratmıştır. Bazıları, o câzibe karşısında iradelerinin hakkını vermekte zorlanabilirler; kadını bir imtihan vesilesi görür ve onun karşısında iradesiz davranmamak için de sabah akşam ellerini açıp -arz ettiğim gibi- Allah'ın hıfz u himayesine sığınırlar. Yoksa, müminler, kadının şer, bela ve fitne olarak yaratıldığını asla düşünmez ve kadın fitnesinden korunma dualarını o bâtıl inanca bağlamazlar. Bu açıdan, aslında erkek de kadın için bir imtihan aracıdır ve kadın da erkek sebebiyle başına gelebilecek şerden, beladan ve fitneden sürekli Hazret-i Hafîz'e sığınmalıdır. Hatta, o da –dilerse– dualarında اَللّٰهُمَّ أَجِرْنَا مِنْ شَرِّ الرِّجَالِ, اَللّٰهُمَّ أَجِرْنَا مِنْ بَلَاءِ الرِّجَالِ, اَللّٰهُمَّ أَجِرْنَا مِنْ فِتْنَةِ الرِّجَالِ diyebilir. Evet, erkek-kadın münasebetleri çerçevesinde her ikisi de birbiriyle imtihan olmaktadır ve her biri diğeri için bir imtihan unsuru, bir bela sebebi ve bir fitne vasıtasıdır." (M. Fethullah Gülen, Ölümsüzlük İksiri, s. 49.)

Hâsılı, kadın kocasını hizmet yolundan engelleyici değil, ona müşevvik olmalı; Hz. Hatice annemizin Efendimiz'e destek çıktığı gibi Hak yolunda her zaman kocasını gayrete getirmelidir. Diğer taraftan kadın potansiyel olarak erkekler için taşıdığı tehlikeyi iffet ve nezahetiyle bertaraf etmeli, Hz. Meryem gibi iffet ve izzetiyle örnek olmalıdır. Böylece kendisinde bulunan potansiyel bir menfiliği iradesiyle aşmış olacak ve inşaallah amûdî vilâyetin (dikey velilik) kapısını açarak manen az zamanda çok mesafe alacak ve Hakk'ın rızasına nâil olacaktır.

İstifade Edilen Eserler

KUR'ÂN-I KERÎM

ABDURREZZÂK B. HEMMÂM, Ebu Bekr es-San'ânî, *el-Musannaf*, Tahkik: Habîburrahmân el-A'zamî, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut 1403.

el-ACLÛNÎ, Ebu'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlu'l-İlbâs ammâ iştehera mine'l-Ehâdîsi alâ Elsineti'n-Nâs*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1988.

AHMED B. HANBEL, Ebu Abdillah eş-Şeybânî, *el-Müsned*, Zeyl: Şuayb Arnavût, Müessesetü Kurtuba, Kahire tsz.

ALİ EL-MUTTAKÎ, Ali b. Hüsamiddin el-Müttaki el-Hindî, *Kenzü'l-Ummal fi Süneni'l-Akval ve'l-Ef'âl*, Beyrut.

el-AYNÎ, Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed, *Umdetu'l-Kârî fî şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz

BEDİÜZZAMAN, Said Nursi, *Lem'alar*, Şahdamar Yayınları, İzmir 2007

el-BEYHAKÎ, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Mûsâ, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, Tahkik: Muhammed Abdülkâdir Ata, Mektebetu Dâri'l-Bâz, Mekke 1994.

——, *Şuabu'l-İman*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410

BEZZAR, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdülhalik el-Basri Bezzar, *Müsned (el-Bahrü'z-zehhar)*, Mektebetü'l-Ulum ve'l-Hikem, Medine 1995

el-BUHÂRÎ, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail el-Cu'fî, *el-Câmiu's-Sahîh*, İstanbul 1401.

ed-DÂRİMÎ, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman, *Sünen*, Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1407

EBU DAVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, Tahkik: Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd, Talik: Kemâl Yûsuf Hût, Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz. (Elbânî'nin ahkâmı ile birlikte)

EBU NUAYM, Ahmed b. Abdillah el-Isfehânî, *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut 1405.

EBÛ YA'LÂ, Ahmed b. Ali el-Mevsılî, *Müsned*, Dâru'l-Me'mûn li et-Türâs, Tahkik: Hüseyn Selim Esed, Dımeşk 1984.

el-HÂKİM EN-NEYSÂBÛRÎ, Ebu Abdillah Muhammed b. Abdillah, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, Tahkik: Mustafa Abdülkâdir Ata, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990 (Zehebî'nin Telhîsi ile birlikte).

el-HARÂİTÎ, Mekârimü'l-Ahlâk, Riyad, Mektebetü'-Rüşd, 2006

HEYET, *Riyazü's-Salihin*: Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Erkam Yayınları, İstanbul 2001

HEYET, *Riyazü's-Salihin* Muhtasar, Işık Yayınları, İstanbul 2009

HEYSEMÎ, *Mecmaü'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevaid*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1412

İBN EBÎ ŞEYBE, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed el-Kûfî, *el-Musannaf fi'l-Ehâdîs ve'l-Âsâr*, Tahkik: Kemâl Yûsuf Hût, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad 1409.

İBN HACER, Ebu'l-Fadl Şihabuddin Ahmed b. Ali el-Askalanî eş-Şâfiî, *el-İsabe fî Temyîzi's-sahabe,* Daru'l-Cîl, Beyrut 1412.

İBN HİBBÂN, Muhammed b. Hibban b. Ahmed, *Sahihi İbn Hibban bi-tertibi İbn Balaban*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut 1993

İBN HUZEYME, Ebu Bekr Muhammed b. İshak es-Sülemî, *Sahihi İbn Huzeyme*, Tahkik: Muhammed Mustafa el-A'zamî, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, Lübnan

İBN MÂCE, *Sünen*, Daru'l-Fikr, Beyrut, tsz

İBN SA'D, *et-Tabakât*, Daru Sâdır, Beyrut tsz.

İBNÜ'L-CEVZÎ, Ebü'l-Ferec Cemaleddin Abdurrahman b. Ali, *Sıfatü's-Safve*, thk. Mahmûd Fahuri; Tahric Muhammed Revvas Kal'aci, 2. bs. Dârü'l-Maârif, Beyrut 1979.

İBNÜ'L-ESÎR, *Üsdü'l-gâbe fi Marifeti's-Sahabe*, Daru'ş-Şaab, Kahire 1970

İBRAHİM CANAN, *Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, Zaman Gazetesi, İstanbul

İMAM MALİK, Malik b. Enes, *Muvattâ*, Daru'l-Kalem, Dımaşk 1991

MEHMED ZİHNİ, *Meşâhîrü'n-Nisâ*', Dârü't-tıbâati'l-âmire, İstanbul 1294

"el-Mektebetu'ş-Şâmile" 2.11, http://www.waqfeya.net/shamela

"el-Mektebetu'ş-Şâmile" 1.5, http://www.waqfeya.net/shamela

M. FETHULLAH GÜLEN, *Ölümsüzlük İksiri/Kırık Testi-7*, Nil Yayınları, İstanbul, 2010.

el-MÜNÂVÎ, Zeynüddîn Muhammed Abdurraûf, *Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Câmii's-Sağîr*, Dâru'l-Kütübi'lİlmiyye, Beyrut Lübnan 1994.

MÜSLİM, Ebu'l-Huseyn İbn Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysâbûrî, *Sahîhu Müslim*, Mukaddime, Tahkik: Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut tsz.

en-NESÂÎ, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, *es-Sünenu'l-Kübrâ*, Tahkik: Abdülğaffâr Süleymân el-Bündârî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Birinci Baskı, Beyrut 1991.

——, *Sünen*, tahkik: Abdülfettah Ebu Ğudde, Mektebetu'l-Matbuati'l-İslamiyye, 1968

SAÎD B. MANSÛR, Ebu Osman b. Şube el-Hurasânî, *Sünen-i Saîd b. Mansûr*, Tahkik: Sa'd b. Abdillah b. Abdilaziz Âl-i Humeyyed, Dâru's-Samî'î, Birinci Baskı, Riyad 1993.

es-SEHÂVÎ, Ebu'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahman, *el-Makâsıdu'l-Hasene fi Beyâni Kesîrin mine'l-Ehâdîsi'l-Müştehira Ale'l-Elsine*, Tahkik: Muhammed Osman el-Huşt, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, İkinci Baskı, Beyrut 1994.

et-TABERÂNÎ, Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, Mektebetu'l-Ulum ve'l-Hikem, Musul,

——, *el-Mucemu'l-Evsat*, Tahkik: Tarık b. Ivadullah, Dâru'l-Harameyn, Kâhire, 1415

et-TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed b. İsa, *el-Câmiu'l-Kebîr (Sünen)*, Tahkik, tahrîc ve talik: Beşşâr Avvâd Maruf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Birinci Baskı, Beyrut 1996.

WENSINCK ve diğerleri, *el-Mu'cemu'l-Müfehres li Elfâzi'l-Hadîsi'n-Nebevî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1988.

ZAĞLÛL, Ebu Hâcer Muhammed Saîd b. Besyûnî, *Mevsûatu Etrâfi'l-Hadîsi'n-Nebeviyyi'ş-Şerif*, el- Mektebetü't-Ticâriyye, Mustafa Ahmed el-Bâz, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1994.